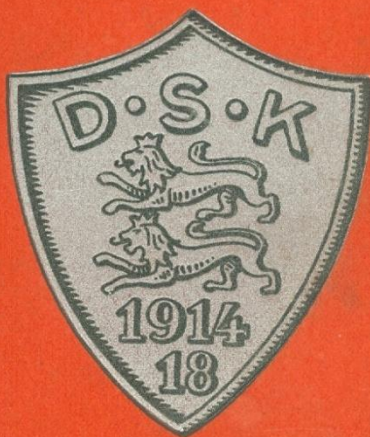

AARBOG 1943

D. S. K. Aarbog 1943

Udgivet af

*Foreningen af
danskisindedesønderjydske Krigsdeltagere 1914-18*

ved

Johs. Clausen

H. Hunger

A. P. Møller

Eftertryk kun med D. S. Ks Tilladelse

Trykt i Hejmdals Trykkeri, Aabenraa
1943

D. S. K. Aarbog 1943.

(4) Saa udsender vi da Aarbog 1943 og haaber. at den maa bliue Iigesaa vel modtaget som sine to Forgængere. Vi takker alle de Kammerater. som har sendt os Bidrag ogsaa til denne Aarbog. Ogsaa Tak for de Bidrag, som endnu ikke naaede at komme med denne Gang, men som danner Begyndelsen til næste Aarbog. Vi tror at Aarbogen er bleven det, som den var tænkt at skulle være, et Bindeled mellem Kammeraterne. Den hjælper til at fæstne og styrke det Kammeratskabets Baand, som binder os sammen.

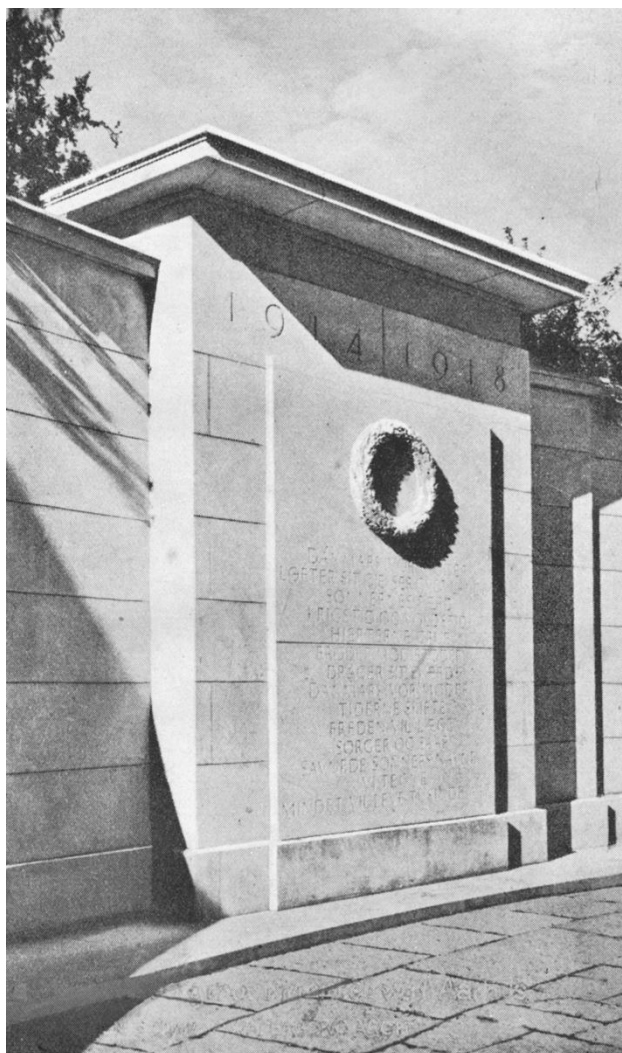
Da vi udsendte Aarbog 1942, gjorde vi det i Ønsket og Haabet om at den frygtelige Krig, som nu raser Verden over, maatte være forbi inden Aarbog 1943 skulde udsendes. Haabet gik ikke i Opfyldelse. Krigen raser stadig, fygteligere end nogensinde. Den kræver daglig tusinde af unge, blomstrende Menneskeliv, ødelægger daglig tusinder af lykkelige Hjem.

Naar vi saa udsender denne Aarbog 1943. gør vi det i Ønsket og Haabet om. at Freden snart igen maatte oprinde, at Menneskeheden snart igen maa samle alle gode Kræfter om et fredeligt Genopbygningsarbejde. at vort Land igen snart maa være frit.

Aarbogsudvalget.

INDHOLD	Side
Hvorfor kom vi hjem	7
Midt i den svagt skraanende.....	9
»Danmark, vor Moder«	10
Braisne	13
»Lyksalig, lyksalig -«	14
Da jeg avancerede til »Ober-Schweitzer«.....	18
Hans Forudelse slog til	21
Skæbne	22
Krigen varede længere end 12 Ruller Skraa	23
»Korporal Steinhager« hat hinlegen befohlen«	23
En Gedde paa 5 Pund i Smør og en Aalborger	25
Et Minde om to afdøde Krigskammerater	28
Paa Fremmarch	28
Farvel til Champagne 1916.....	29
En lang Rejse og et Herremaaltid.....	30
Jøden Rosenbaum fra Altona.....	32
»Aber stinkt das Tier!«	33
Drøm og Virkelighed	34
»Guten Aberid 86«	34
O Krig, o Vanvid!	34
Preussisk Disciplin og nordisk Menneskelighed	36
Over den irske Sø og i Fangelejren	37
Søslaget ved Jylland	40
»Den sorte Patrulje«	41
»Nu, Laus kaput«	42
»Fortæl Kammerat«.....	42
Bismarcks Ka's	47
Krydderi	48
Det svære danske Navn	48
I ukrainsk Fangenskab	49
»Ihn« - »Ihnen«	54
Da Krigen kom	55
Belgisk Postmester	56
Fluerne var fløjet	57
Minder fra Shanghai.....	59
Sønderjydsk Jul i Felten.....	61
Fra Dagbogen.....	62
Intet Nyt fra Vestfronten.....	64
Et Syn	70
Min Ven Thammes	71
Da Krigen brød ud	74
Jul ved Fronten	76
I Slesvig	77
Paa Forbindingspladsen	78
Fortæl Kammerat!	79

Front med Cigar paa	84
Da Granaten baade tog Gryden og Suppen	85
Den sorte Død	86
Det skal Mor have.....	86
Min Rendsborg-Tand	88
»Hejmdal« med »Skandia«	90
Den ukendte Soldat	90
Kammerater!	92
Ære være deres Minde	93

Midterpartiet af Mindemuren i Marselisborg Mindepark

Hvorfor kom vi hjem ?

(5) Et Under var det, at vi slap fra Krigens Helvede med Livet. Mon det ikke er de fleste hjemvendte Krigsdeltageres Bekendelse? Jeg laa sammen med mange andre Nordslesvigere fra Nytaar 1915 foran Moulin. I Begyndelsen af Juni maatte vi lade Krigens første større Trommeild gaa over os. Franskmandene angreb. Vi havde store Tab. Under Modangrebet den 6. 6. blev jeg - vist som den første i 5. 86 - ramt af en Riffelkugle i venstre Kæbe og Hals og blev liggende i det brysthøje Græs, medens Skyttelinjen gik videre frem. Mine Sidemænd troede vist, at jeg var død. Jeg har i hvert Fald ingen Erindring om, at nogen kom mig til Hjælp eller forbandt mig. Jeg har vel sagtens straks været bevidstløs. Men saa skete det, at jeg vaagnede af Dvalen og opdagede, at jeg stadig levede, om end oversprøjtet med Blod ned over Klæderne. En forunderlig Oplevelse! De andre saa jeg ikke noget til, men var selv ikke sen til at kravle et Par Hundrede Meter tilbage til vort Udgangspunkt og der blive forbundet af Stabslæggen. Vi var imidlertid afskaarne, saa jeg maatte vente næste Dag over, inden jeg kunde begive mig bagud og komme med Lazarettog fra Chauny til Tyskland. Et Under var det, Guds naadige Haand, at jeg slap derfra. Og det har det været mange Gange siden indtil Oktober 1918, da jeg for sidste Gang forlod Fronten, ogsaa i Lazarettog.

Vi har tit og ofte maattet spørge, h v o r f o r saa mange af vore Landsmænd maatte blive derude, for mig at se ikke sjældent de bedste, de trofasteste og modigste. Jeg tænker paa min Studiekammerat og Ven Karl Popp Nissen (6) fra Degnehjemmet i Arrild. Lidt ældre var han end vi andre, men ogsaa den hjælpsomme, opofrende. Han var den 9. 1. 15 gaaet alene tilbage fra forreste Linje for at finde lidt Træværk til Afstivning af vor skrøbelige primitive Jordhule, som Regnen var ved at trykke sammen. Undervejs blev han dødeligt ramt af en Granatsplint i Hovedet. Vi fandt ham bleg og blodig og tilsølet af Lerpladder. Dagen efter begravede vi hans Lig ved Vejen, hvor han var faldet paa sin hjælpsomme Færd. Hvorfor skulde han blive derude i fremmed Jord sammen med sin eneste Broder siden? Faderen døde nogle Aar derefter af Sorg over Tabet af sine to Dreng. Og saadan rantes jo Tusinder af Hjem i Nordslesvig. Var det ikke saa meningsløst? Løsepenge, siges der. Ak nej, jeg finder ingen Mening i dette djævelske Menneskeslagteri.

Og saa alle de, der nok slap med Livet, men var blevet Invalider for Livstid. H v o r f o r skulde denne Byrde lægges paa deres fremtidige Liv og deres Livsmuligheder derved beskæres? Maaske for at færdes iblandt os som en stadig Anklage mod dem, der iscenesætter Krigens Umenneskelighed? Men deres tavse Protest synes koldt at overhøres af dem, der stadig forskriver sig til Krigsdjævelens Tjeneste og tvinger Millioner af deres sagesløse Mennesker med i Afgrunden.

Men h v o r f o r kom vi andre saa hjem og kunde fortsætte, hvor vi slap i vor Uddannelse og vor Livsindsats? Jeg kunde tænke mig følgende: F o r d i vi med de nye Erfaringer om Menneskelivets Dybder, som vi fik med os hjem fra denne onde, men ogsaa paa sin Vis velsignede Tid, skulde staa saa meget fastere paa vor Plads her i Livet. Ikke at vi i og for sig skulde fortælle saa meget om det rædselsfulde eller ophøjede, vi havde været inde under, men at det oplevede skulde præge os, at vi skulde tale og handle ud fra et dybere og videre Syn over Livet. Vi kan ogsaa sige det saaledes, at den Arv, vi fra Fædrene (7) fik, det Hjem, vi tilhørte fra Fødselen, skulde blive os saa meget dyrebarere og værnes saa meget bedre.

Det gælder for det første v o r t H j e m, d e n d a n s k e J o r d her i Grænselandets Brænding. Vi maa som de, der har været hjemme fra, med Faren for aldrig mere at skulle komme hjem, vide lidt om vor danske Arvs Værdi. Derfor skal vi staa Vagt om alt, hvad dansk er, mod ydre og indre Fjender, maaske endda mest mod de sidste. Vi skal som gamle Soldater være de første til at melde os til Vagtposterne og holde ud under alle Omstændigheder. Her viger ingen af os. Os kan man stole paa i Farens Stund. For Menneskelivet er jo ikke blot Flæskepriser og Partipolitik, men Kamp for vort Folks Sandhed og Ret, Liv og Eksistens, her ved Grænsen. Det ved vi af Erfaring.

Men dernæst gælder vor Vagttjeneste ogsaa v o r t H j e m, d e n k r i s t n e K i r k e i Tidernes Op og Ned. Det er vist rigtigt, som det er blevet sagt, at der for de fleste Krigsdeltagere gik noget i Stykker derude i Skyttegravene i deres Barnetro. Vel ikke i og for sig paa anden Maade end i ethvert ungt Menneskes Stormtid, blot mere voldsomt og sønderknusende. Hvor var Gud i dette Eksplosionernes Helvede? Min Barndoms Gud, hvorfor har du forladt mig i dette Rædslernes Mørke? Men jeg tror ogsaa, at Anfægtelsens Krise for de flestes vedkommende førte til mere Ægthed og Fasthed i Gudsforholdet, mere Selvstændighed og Personlighed. Maaske viste det sig ikke just siden hen i Kirkegang og sligt, maaske netop ikke der, men saa paa Tomandsshaand og i Livets Højtidstunder. Vi havde erfaret, at der i den overleverede Tro var gemt noget, maaske ubestemmeligt, men dog virkeligt, som kunde bære igennem det værste. Det var ikke vort eget Mod, der bar, men noget højere og stærkere. Og det holder vi nu fast med hele Selvoplevelsens Styrke. Vi har set Døden i øjnene, mange Gange, men vi tror paa (8) Livets Sejr. Ogsaa her vil vi staa Vagt omkring det største, vor Sjæl kan naa, at føle sig tryk i Guds Faderhaand.

Som ung Præst i Sognet blev jeg i en Krigsdeltagers Hjem første Gang mødt med det Spørgsmaal: Ja, De er vel ogsaa en af den gamle Skole? Spørgeren gjorde sig aabenbart sine egne Tanker om de højeste Ting. Men da vi saa kom til at tale om Guds bevarende Haand i Krigens Helvede, da forstod vi hinanden, og gør det endnu, ogsaa i Kirken.

Saa kom vi da ved et Under hjem for at staa Vagt omkring det største og bedste i vor danske og kristne Arv, vort Hjem i Folket og Menigheden. Paa den Post staar vi og viger ej. "Maa tungt vi græde, skal dybt vi knæle - og frem med Sang vi tør stævne".

Jens Holdt.

MIDT I DEN SVAGT SKRAANENDE, græsklædte Marselisborg Slette ses et fyldigt Buskads. Foroven mod Vest det hvide Marselisborg Slot, Sommerbolig for Kongen, ham, der bærer Danmarks Krone efter Forgængere gennem mere end 1000 Aar; mod øst det urolige Hav, i 10000 Aar de Danskes Vej, mod Nord: Domkirkens, Set. Clemens', høje Spir over Valdemarernes gamle Kirkeskib og Taarnet, der løfter sig over Aarhus Raadhus, hvor Borgernes Samlingsmærke: Bybanneret, Danebrog, har sin Æresplads. Mod Syd: de uoverskuelige, mørke Skove.

I Buskadset i Marselisborg Mindeparkens Midte har det danske Folk bygget et Tempel.

Dyrlæge *Nielsen-Sorring*, Aabyhøj ved Aarhus, hvis Søn faldt i Krigen 1914-18, var Fader til den Tanke at rejse et Mindesmærke for alle de faldne danske Krigsdeltagere. I 1920 begyndte han det grundlæggende Arbejde, Andre fortsatte. Mange Vanskeligheder maatte overvindes. Tilvejebringelsen af Navnene paa de faldne og Data for deres Fødsel og Død var ikke den mindste. Aarhus By gav Arealet til Parken, ca. 40 Tdr. Land. Pengene blev tilvejebragt ved Landsindsamling og ved store Ofre fra Aarhus By og fra private Bidragsydere. Byen paatog sig tillige at vedligeholde baade Monument og Park.

Under store Højtideligheder indviedes Mindeparken (10) den 5. Juni 1925 og afsløredes Monumentet den 1. Juli 1934.

Set under eet er Parkanlægget og Monumentet en storslaet og betagende Helhed, der tjener Kunstnerparrene Havearkitekt Birger Errboe - Stadsgartner L. Sandberg og Billedhuggeren Axel Poulsen - Arkitekt Axel Ekberg til uvisnelig Ære. Favnet af dansk Natur i al dens yppige Skønhed ligger denne høje Ring, bygget af Sandsten fra Egnen ved Verdun, skjult af frodige Buske, dybt i Danmarks Moderjord. I Syd er Ringen brudt; her gaar man ind i den store, cirkelrunde Tempelhal, hvor de 4100 Navne, hugget ind i Hallens Vægge, melder om danske Ofre i den første Verdenskrig. Modsat Indgangsportalen møder paa Mindesmærkets Inskriptionstavle den indtrædendes øje fhv. Konseilspræsident I. C. Christensens smukke Vers: "Danmark, vor Moder - løfter sit øje" - -. som i korte Strofer udtrykker de følelser og Stemninger, der griber alle dem, der semles der.

Ingen mægtig Triumfbues Hvælvinger vidner her om stolte Sejre. skygger over og skærmer denne Plet. Ingen evigt brændende, levende og lysende Flamme melder Dag og Nat om uudslukkelig Kærlighed, Taknemmelighed og Troskab.

Ingen ukendt Soldats Lig hviler her, som k u n d e , være en Ægtefælle, en Søn, en Broder, til en af os.

Under denne Himmelhvælving fik de Livet, levede og mødte de Døden. Denne Sol, disse Skyer og disse Stjerner bar og bærer Bud mellem dem og deres kære.

Af d e n n e Jord slaar frem en Flamme, som ikke ses og aldrig slukkes: lords og Stens tavse Tak og Tale, (11) Fædrejordens lune Medhu, den Jord, der bar dem og s k u l d e have haft dem tilbage.

Ikke en enkelt ukendt hviler her. Alle mødes de her med os. Vi kender dem. I denne store, lyse, skønne og tilsyneladende tomme Gravhvælving samles nu og vil samles siden Tusinders Tanker, Længsler og Bønner. - - -

Væggens første Billede viser A f s k e d s t i m e n s tunge Vemod. Sønnerne forlader Moderen for at kæmpe Pligtens Kamp hver paa sin Side. Lydighed, Offervilje og Pligtfølelse vandt os frimands Kaar og holdt Friheden oppe. Den er vel Prisen værd. I Tankerne ser Moderen utalte Slægtleds Mænd drage ud for hendes og Slægtens Skyld. Fødte hun dem ikke til det uvisse Liv og den visse Død? Hendes Offer, deres Offer. Det største Offer, den rigeste Høst. Intet for intet, alt for alt.

Paa Væggens sidste Billede lukker Danmark, vor Moder, sin døde Søns øjne, løfter sit Hoved og retter Blikket mod Himlen højt over Mindetemplets lyse Mur. Omkring den store, dybe Offerskaal grønnnes Græsset og blomstrer Rosen. Meget vil i Fremtiden ændres; men Livet skal Ieves, og Friheden hævdnes. Danmarks Mindetempel deler Himmelhvælvning med alle Folk i alle Tider. Ad mange Veje gaar vi alle mod samme Maal. Vi, alle, og vore, alles Bønner mødes.

Danmark, vor Moder, beder for sig og sine om redeligt Samarbejde og broderlig Enhed, om Trofasthed mod Fællesskabet:

"Du, som betroede mig dette fribaarne Folk! Oprejs det til sand Adel i Tanke, Ord og Gerning. Indgyd det (12) en usvækkelig, en uovervindelig V i l j e til Kamp i Fred og Krig for Frihed, Ret og Sandhed! Til enigt Virke for fælles Tarv! Til broderlig Samling i Liv og Død om mig:

D a n m a r k, M o d e r e n !"

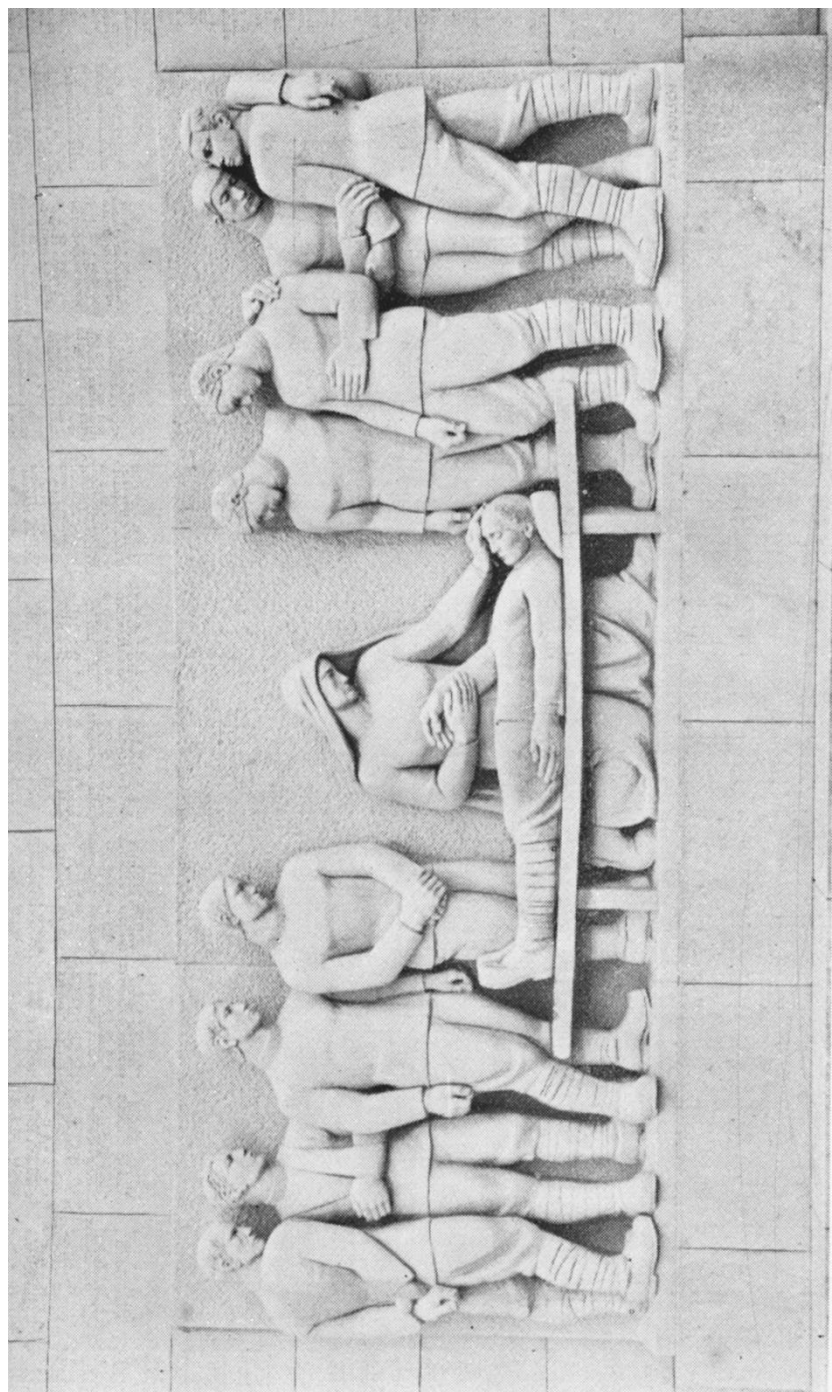
A. F. Beyer.

"Danmark, vor Moder."

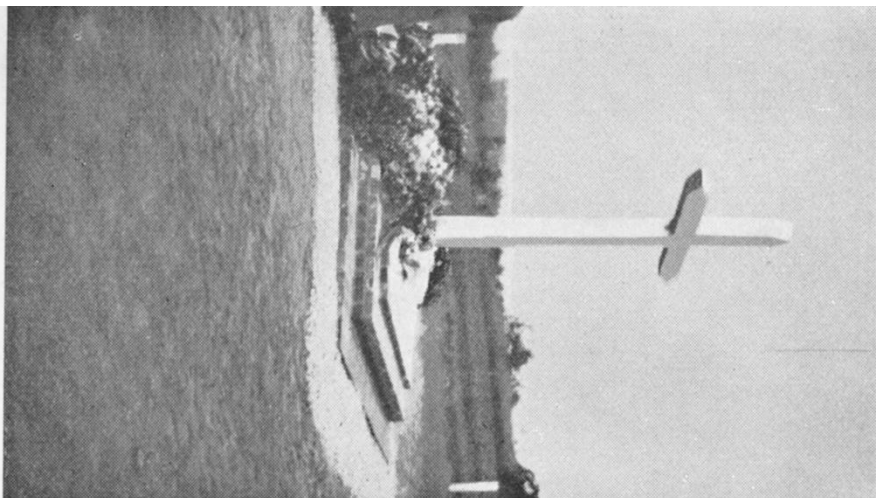
J. C. Christensens Vers paa Marselisborg-Mindesmærket.

DANMARK, VOR MODER,
LØFTER SIT ØJE,
SER OVER LANDE
SØNNERNES FÆRD,
KRIGSTID OG VOLDSTID,
HJERTERNE GRUE.
BRODER MOD BRODER
DRAGER SIT SVÆRD.

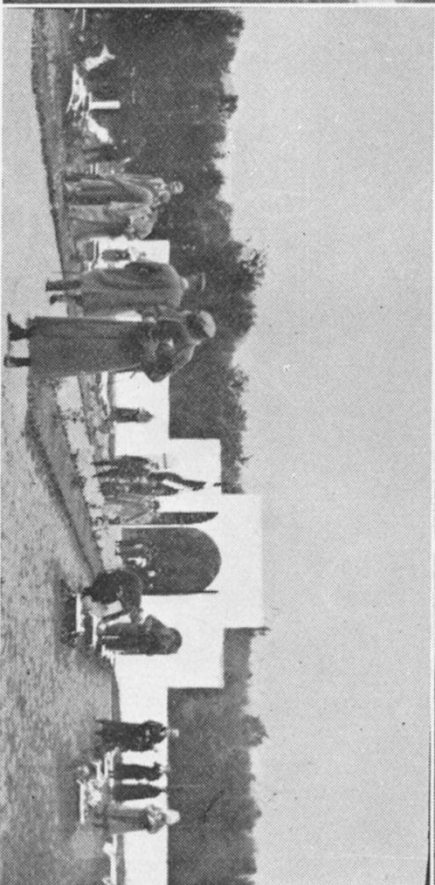
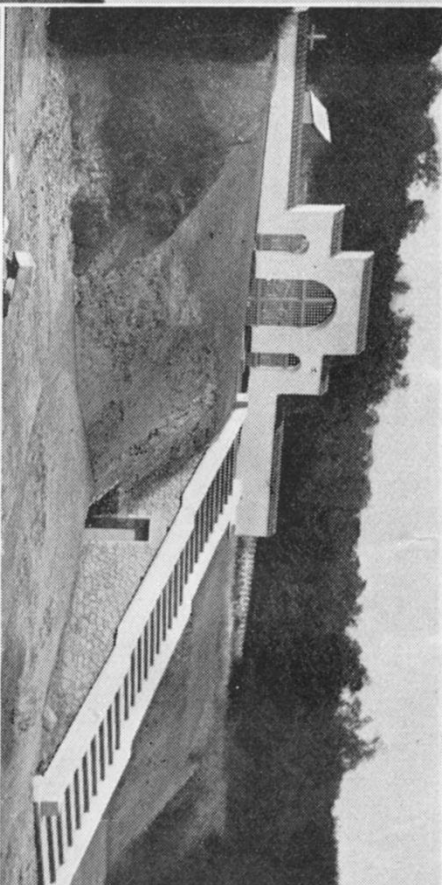
DANMARK, VOR MODER!
TIDERNE SKIFTE.
FREDEN VIL LÆGE
SORGER OG SAAR.
SAVNEDE SØNNERS
NAVNE VI TEGNE.
MINDET VIL LEVE
TUSINDE AAR.

»Hjienkomsten« — Et af de fire Relieffer paa Mindemuren i Marselisborg Mindepark

Korset paa Kirkegarden i Braisne.

*Overst: Opgangen til Kirkegarden i Braisne.
Nederst: Fra Indvielsen af Kirkegarden i Braisne.*

Braisne.

(13) Nede i Frankrig, omtrent en Snes Kilometer øst for Soisson, ligger den lille idylliske By Braisne, i Dalen mellem to Højdedrag med Floden Vesle løbende i Dalbunden.

Navnet Braisne har en egen Klang i Sønderjydens Øren, thi det lille franske Navn rummer Forestillingen om en Plet Jord, gemmende Støvet af en kær Afdød, en Mand, en Broder, Søn eller Kæreste, som blev derude i det fremmede. Her hviler Landsmænd blandt Landsmænd i Frankrigs Jord. Og paa en Kirkegaard ved Siden af den danske hviler Franskmænd, som Sønderjyder var tvunget til at kæmpe imod. Den samme Jord gemmer her de to "Fjender", som jo dog var Venner. Et Grænselands Skæbne var Skyld i dette.

Paa Genforeningsdagen den 15. Juni 1944 bliver det 20 Aar, siden den danske Soldaterkirkegaard i Braisne indviedes til sit Brug: at samle Støvet af alle de danske Sønderjyder der laa spredt begravet der hvor de faldt, i et Hegn, i en Skov, paa en Mark eller ved alfar Vej. Ved Indvielsen i 1924 deltog mange Sønderjyder foruden Repræsentanter for Regeringerne i Danmark og Frankrig, bosiddende Danske i Paris og Beboerne i Braisne.

Selve Indvielsen foretoges af den kendte Feltham-Præst, Pastor Troensegaard-Hansen, der havde medbragt Jord fra Adsbøl Kirkegaard, som han strøede ud over Stedet hvor han stod, og Fru Troensegaard-Hansen spredte bagefter Jord fra Adsbøl Kirkegaard ud over hver enkelt af de halvtreds Grave, saa det med Sandhed kunde siges, at de Døde hvilede under Hjemlandets Muld.

(14) Der blev ved Indvielsen talt af Sous-Præfekten som Repræsentant for den franske Regering, af den danske Legationsraad i Paris, Engelsted, af Professor Verrier, af nuværende Biskop Fuglsang-Damgaard, der da studerede i Strassbourg, og af en Repræsentant for den lokale Befolkning, der lovede at værne om de faldne Sønderjydernes sidste Gravsted.

Vi D. S. K.ere kan kun være Frankrig taknemlig for den fredlyste Plet, de har givet vore faldne Kammerater, selvom de, der her hviler, kun er et lille Antal af de Sønderjyder, der blev dernede. Og naar Freden atter har sænket sig over Europas Folk, vil igen danske Mænd og Kvinder valfarte til den lille Kirkegaard dernede, hvor Arkitekt Finsens Mur lyser saa dansk og hvor Frankrigs Jord gemmer Støvet af saa mange gode danske Mænd.

"Lyksalig, lyksalig

(15) Det havde været en lang og anstrengende Dag, en Efteraarsdag 1914 omkring 1. Oktober.

Om Morgen marcherede vi fra Ostende i Dækning af Klitrækken langs med Stranden til Vestende. Et Par af den lille Badebys flotte Hoteller var skudt i Brand. Vi rykkede ind i Byen og laa nogle Timer i Artilleriild fra Fæstningen Nieuport. Efter en Fægtning med Belgiere og Englændere trængte vi derpaa et Par Kilometer frem i Klitterne og gravede os ned, saa godt det kunde lade sig gøre i det løse Sand.

Vort Kompagni kom til at ligge tæt ved Villa scolaire, en Lejrskole for rige Hovedstadsbørn, en stor firelænget, klosterlignende Bygning, der tog sig mærkelig ud i det øde Klitlandskab.

Da Mørket faldt paa, og vi skulde til at lægge os til Hvile, fik jeg Ordre til som Fører for en 3 Mands Patrulje at bringe en Befaling til 4. Kompagni, som laa et Sted i Klitterne nord-vest for os.

Dødttrætte traskede vi af Sted gennem Sandet. Vor tunge Oppakning maatte vi slæbe med, da hele Stillingen endnu var usikker. Nordveststormen, som piskede os Sand i Ansigtet, anviste os Retningen, vi havde at gaa. Den fyldte vore Øren med en tordenlignende Larm fra Vesterhavet, hvis mægtige Bølger brød sig mod Sandrevlerne langs Belgiens Kyst faa Hundrede Meter borte.

I denne vildsomme Verden spejdede vi efter noget, som kunde antyde, at der var Mennesker i Nærheden, enten Fjender eller Venner. Vi raabte forgæves af vore forenede Lungers fulde Kraft. Stormens Hvin og Brændingens Torden spottede vore Anstrengelser.

(16) Som Soldater maatte vi ikke give op. Vi slæbte os videre gennem Mørket, stirrende, skraalende. Den militære Energi faar en tit til at yde det utrolige. Endelig kom der Svar paa vor Raaben, og en mørk Skikkelse viste sig.

"Er De fra 4. Kompagni?", spurgte vi.

."Javel", svarede Spøgelset, "Hvad vil De?"

"Vi har en Ordre til 4. Kompagni. Kan De vise os derhen?"

"Jeg er Løjtnant i 4. Kompagni og har forladt den for et Øjeblik siden for at forrette et Ærinde. Nu har jeg søgt og søgt og kan ikke finde tilbage igen."

Endelig fandt vi ved at forene vore Anstrengelser det Klithul, hvor 4. Kompagni laa i dyb Søvn.

Jeg afleverede Ordren, og vi kunde nu prøve paa at finde tilbage igen. Kort Tid efter fandt vi en stenbrolagt Vej, som førte fra Stranden til Villa scolaire.

Vi havde nu naaet det Stadium af Træthed, hvor Legemet fungerer automatisk som en Maskine, medens Hjernen sover. Tavse slæbte vi os med vor tunge Byrde hen ad Vejen.

En Shrapnel eksploderede lige over Hovedet paa os. Det var en Hulblæser, hvis Hylster ikke splintredes. Ladningen røg hen ad Vejen foran os, saa Stene slog Gnister. Medens man ellers reagerer paa den Maade, at man uvilkaarlig, som ved en Refleksbevægelse, faar Legemet anbragt i det nærmeste Hul, der giver Dækning, var vi nu saa sløvede, at vi slet ikke

reagerede. Vi var kun Automater, der maatte gaa, indtil Opgaven var løst. Tungt, tungt traskede vi videre, uden at spilde et Ord paa den umiddelbare Livsfare, vi havde været i.

Da vi kort efter Midnat kom tilbage til Klosterskolen, laa vort Kompagni endnu der. Jeg afgav Rapport, og vi maatte nu lægge os.

Jeg lagde mig ned paa nogle Lyngbuske, løsede Bæltet med de tunge Patrasketter, lagde Hovedet paa (17) Tornysteret og følte - som aldrig før -, hvor Hvilen er sød.

Hvor var jeg lykkelig!

En Dag var igen godt overstaaet, og nu havde jeg Udsigt til at kunne sove her Resten af Natten. Videre gik mine Ønsker ikke. Leve een Dag ad Gangen; det fik de fleste af os vel lært derude.

Hjernen arbejdede igen; jeg kunde tænke. Jeg saa en Stjerne mellem Skyerne; maaske lyste den ogsaa ned over Hjemmet hos mine kære. Det drønende Vesterhav, der bag Klitterne strakte sig helt op til mit Hjemland, slog maaske nu sine Bølger op mod Emmerlev Klev.

Vidste de dog blot derhjemme, hvor g o d t jeg nu har det! Det var mit inderligste Ønske. Hvis de nu bare kunde føle, hvor lykkelig jeg er, og hvor herligt et Leje jeg har!

Hvert 10. Minut sendte de en skræmmende Granat over til os fra Nienport; den krepere- de et Sted i Nærheden. Hvad ænsede jeg det! I Morgen skulde jeg maaske i Kuglereg- nen igen; saa langt tænkte jeg ikke frem.

Her laa jeg paa et herligt Lyngtæppe med Hovedet i Hjælmen paa Tornysteret med Ud- sigt til den sødeste Hvile en hel Nat igennem. Den friske, rene Luft fra Havet strøg hen over mig.

En Tone hjemmefra bølgede gennem mit Sind: Ingemanns Aftensang om Hjertefreden. Aldrig havde jeg fattet den i dens fulde Skønhed og Sandhed som nu. Tonen fra Hjemmet, Tonen fra Himlen, nu fyldte den mig med en uanet Glæde og Lykke; og det sang i mig, saa jeg aldrig glemmer det:

Lyksalig, lyksalig, hver Sjæl, sum har Fred,
Guds Fred er Sjælesolen, som aldrig gaar ned.

Lærer P. Jepsen, Fjelstrup.

Russisk Købstadsgade

En »hyggelig« Omnibus

Sønderjydske Krigsfanger og deres Vogter

Sønderjydske Krigsfanger i Rusland i Vinterdragt

Da jeg avancerede til "Ober-Schweitzer".

(18) Med stor Interesse har jeg læst de to Aarbøger, D. S. K. har udgivet, og glædet mig over Oplevelserne, der er beskrevet saa levende. Der er ingen Pral, der er heller ikke noget, der kan saare Medborgere, der har en anden Anskuelse, og endelig er det hele fortalt lige ud ad Landevejen. Dette har animeret mig til ogsaa at gøre et Forsøg med at fortælle lidt om mine Krigsoplevelser, og da det gerne er den muntre Side af Soldatertiden, der skildres, saa vil jeg da ogsaa skildre en munter Tildragelse.

Rigtignok er jeg ikke Medlem af D. S. K., og Sønderjyde er jeg heller ikke. Min Vugge stod i Berlin, i Berlins Arbejderkvarter, og der oplevede jeg min Ungdom. Som alle Drenge var jeg meget interesseret i Militæret, og naar vi kunde høre Militærmusiken, var vi altid paa Pletten for at se, hvad der foregik. Paa denne Maade saa jeg mange Parader og militære Optog og glædede mig til selv at blive Soldat, naar jeg blev stor.

Jeg blev ogsaa Soldat, - men saa gik Glansen af Sct. Gertrud.

Da jeg var 17 Aar gammel, kom jeg til Sønderjylland, eller som det den Gang hed, Nordslesvig. Jeg havde Plads hos flere Storbønder, og selvom jeg ikke blev forkælet der, saa skal det dog ærligt indrømmes, at jeg altid er blevet ordentligt behandlet. Man var hjælpsom og god ved den store Dreng, der kun kunde tale Tysk, og som tog akavet paa Arbejdet. Fra min Side var der god Vilje, og forvænt var jeg sandelig ikke hjemmefra. Ret hurtigt lærte jeg det danske Sprog, og snart fik jeg Venner blandt Ungdommen, og da disse, der oftest var Gaardmandssønner, (19) omgikkes mig som deres Lige og ofte tog mig med til Ungdomsfester og lignende, følte jeg mig snart hjemme her hos de fremmede, men gode Mennesker.

Den 17. August 1914 blev jeg indkaldt til at møde i Flensborg. Efter en kort Uddannelse i Flensborg blev jeg forflyttet til Øen Sild, men paa Grund af Sygdom blev jeg sendt hjem igen. Tre Uger senere fik jeg dog paany Ordre til at melde mig og blev nu sendt til Weisenburg, blev efter Uddannelsen sendt til Fronten i Frankrig og deltog bl.a. i Kampene i Præsteskoven, hvor jeg blev saaret. Efter et Ophold paa Lazaret, havnede jeg igen i Weisenburg ved mit gamle Regiment, hvor jeg blev Oppasser for en Løjtnant. Løjtnanten, der var ansat paa Bataillonskontoret, meddelte mig en Dag, at Bataillonens vilde anskaffe nogle Køer for at kunne levere Mælk bl.a. til et Militærlazaret, der laa i Nærheden, dog skulde Officersfamilierne ogsaa have Mælk, og han spurgte, om det ikke var noget for mig at passe disse Køer. Da jeg fra tidligere Tid var fortrolig med Kreaturenes Røgt og Pleje, slog jeg til, og faa Dage senere blev jeg beordret op paa Bataillonskontoret, hvor jeg blev udspurgt om mine Kvalifikationer som "Schweitzer". Disse maa være faldet godt ud, thi faa Dage senere blev jeg atter kaldt op paa Kontoret, hvor det blev mig meddelt, at jeg havde faaet Kommandoen over 17 Køer og en Tyr.

"Hvor mange Mand skal De have til daglig Hjælp" - spurgte Feldwebelen.

Uden lang Betænkning svarede jeg: "Fire, Hr. Feldwebel". - Jeg fik mine fire Mand, samt Løfte om, at dersom jeg til særligt Arbejde skulde bruge flere, kunde jeg faa dem ved Henvendelse paa Kontoret.

"Men - De har Ansvaret", formanede Feldweblen, "De er nu Oberschweitzer, de andre fire er almindelige Schweitzere. - Verstanden".

Jo, jeg havde forstaaet det. Jeg fik dog hverken (20) Knapper eller Tresser eller andre ydre Tegn, der beviste min høje Rang.

Kørerne var ret flinke til at give Mælk, og Sommeren igennem kunde vi nok efterkomme Leverancerne til saavel Sygehuset som til Officersfruerne, da vi havde rigeligt med Græs. Foruden nævnte Aftagere var der naturligvis her og der en Feldwebel og en Underofficer, der ogsaa skulde have en Pot Mælk, og selv skulde vi da ogsaa have noget, men som sagt, det gik godt i Sommertiden. Da vi var 5 Mand til 17 Køer, blev vi ikke overanstrengte, ja, ærlig talt var det et Driverliv af den anden Verden, men vi forstod at gøre os nyttige, snart paa den ene og saa paa den anden Maade. Vi havde faaet Ordre til at høste en Eng for at have Hø til Vinteren, og da vi havde faaet Høet i Stak og skulde have det kørt hjem, gik jeg op paa Kontoret for at faa den lovede Hjælp til Arbejdet.

"Hvor mange Mand har De Brug for, - og i hvor lang Tid", spurgte Feldwebelen, med bister Mine.

Da jeg var forberedt paa dette Spørgsmaal, svarede jeg: „14 Mand, Hr. Feldwebel, i ca. 2 Dage, - vi skal jo gerne udnytte det gode Vejr".

Der blev saa anvist mig 17 Mand og 1 Underofficer, og sammen med mine 4 Schweitzere og mig selv fik vi saa i Løbet af 2 Dage kørt - siger og skriver - to Læs Hø lind. Folkene var ikke til at slippe af med igen, de vilde alle blive ved Høarbejdet.

En Dag, jeg havde Vagt i Stalden - en saadan Vagt skulde holdes - gik Døren op, og Kaptajnen kom ind sammen med Feldwebelen for at besigtige Køerne.

"Hvor er Folkene?" spurgte Feldwebelen.

"De rapper Hø, Hr. Feldwebel", svarede jeg, og pegede op paa Loftet. Havde Feldwebelen set efter, vilde han have opdaget, at de fire Mand tog sig en ordentlig Middagslur i Høet.

Da vi Afkommanderede ikke maatte glemme vor militære (21) Uddannelse, fik vi alle en Dag Ordre til, at stille i Kompagniet for at deltage i Skydning. Jeg forklarede Feldwebelen, at det var meget risikabelt saadan at overlade hele Besætningen til sin egen Skæbne, uden fornødent Tilsyn.

"Hold Mund", brølede Feldwebelen, "ind i Rækken med Dem". - Sagen var, at Kaptajnen i samme Øjeblik kom om Hjørnet, og saa skulde Kompagniet jo staa Ret.

Da vi igen stod i Hvilestilling, var Kaptajnen og Feldwebelen optaget af vigtige Forhandlinger, og vi Menige har vel ogsaa slaaet en Sludder af, saa jeg overhørte fuldstændig, at Fatter Feldwebel flere Gange havde raabt mit Navn. Til Slut brølte han, rød i Kammen: "De der med Krigskassen paa Puklen, kom herhen". Hentydningen med "Krigskassen" var tydelig nok, jeg er ret rundrygget, og dette benyttede Feldwebelen sig nu af til at fornærme mig. Da jeg kom hen til Kaptajnen og Feldwebelen, hentydede denne igen til min Skavank, og jeg bad da høfligt Kaptajnen, om jeg maatte svare Feldwebelen. Kaptajnen gav Tilladelsen, og jeg sagde saa: "Min runde Ryg, Hr. Feldwebel, som De benævner som "Krigskasse", er kommet af strengt Arbejde fra Barnsben, men Deres tykke Mave, Deres "Krigskasse", er kommet af Æden og Drikken."

Feldwebelen blev Svar skyldig. Jeg fik Ordre til at overtage Vagten i Stalden, men dermed var Sagen ikke glemt.

Sommeren var forbi, Græsset var borte, og Køerne var sat paa Stald. Mælkemængden svandt ind, men det kunde Aftagerne ikke forstaa. Sygehuset skulde i første Linie have

Mælk, og i anden Linie Officersfruerne, og selv om vi rationerede Mælken saa godt vi kunde, var det umuligt at pine mere ud af en Ko, end den har i sig! For nogenlunde at klare Skærene var vi nødsaget til at "døbe" (22) Mælken, og da der naturligvis ingen Mælkekontrol var, var Faren for, at det skulde opdages, ikke stor. Det gik ogsaa godt en Tid lang, men værre og værre blev det, og mere og mere Vand blev der fyldt i, og tilsidst revnede Ballonen.

"Der er bleven klaget over Mælken" - sagde Feldwebelen en Dag, jeg kom ind paa Skrivestuen. "Har De fyldt Vand i Mælken?". "De har vel solgt af Mælken, og det manglende Kvantum har De saa erstattet med Vand, ikke?"

Jeg bedyrede min Uskyld og forklarede, at Køernes Mælkemængde hen paa Sommeren gik ned, og - "Ja, ja, det skal nok vise sig, jeg har anmodet Kaptajnen om en Undersøgelse og saa skal De komme til at staa til Regnskab for Deres Handlinger."

Faa Dage senere fik jeg fra Skrivestuen Ordre til at henvende mig paa Bataillonskammeret for at faa udleveret en ordentlig Uniform, thi den jeg havde anvendt et halvt Aar i Stalden var hverken særlig smuk eller vellugtende, og naar jeg skulde i Forhør, skulde jeg se ordentlig ud. Kammerunderofficeren paalagde mig at aflevere hele Garnituren, naar Sagen var afsluttet, og forklarede, at det gamle Kluns var godt nok til mig, naar jeg dog skulde i Hullet paa Grund af mine Transaktioner.

Jeg lovede alt, thi i Sønderjylland havde man lært mig at sige "Loven er ærlig, - men Holden besværligt."

Dagen for Forhøret oprandt. I Skrivestuen var Bordet rykket ud midt paa Gulvet, og bagved Bordet sad Kaptajnen flankeret af to Løjtnanter, og for Enden sad Feldwebelen som Anklager og Protokolfører.

"Retten er sat" - erklærede Kaptajnen og gav Ordre til Feldwebelen, der forklarede, at der fra flere Sider til ham var klaget over Mælkens Kvalitet. Der var ingen Tvivl om, at Mælken var fort yndet med Vand, og da anklagede (23) var "Oberschweitzer", var det ham, der var ansvarlig for Historien.

Der var udtalt Formodning om, at anklagede havde solgt Mælk til egen Fordel, og for at dække over Sagen, fort yndet Resten med Vand.

Med Kaptajnens Tilladelse spurgte den ene Løjtnant, ham jeg i sin Tid havde været Opasser hos, hvem der havde Krav paa Leverancen af Mælk fra Bataillonens Køer. Feldwebelen oplyste, at Lazarettet i første Række havde Krav paa Mælk til de saarede Soldater, og dersom der var Mælk tilovers, maatte denne leveres til Garnisonens Officersfamilier.

"Med Kaptajnens Tilladelse vil jeg gerne have oplyst, hvem der har klaget over Mælken, Sygehuset eller Officersfamilierne" - fortsatte Løjtnanten, "da andre jo ikke har Krav og altsaa heller ikke kan klage."

Feldwebelen maatte indrømme, at hverken Lazarettet eller Officersfamilierne havde klaget. Klagen var - --

"Tak", sagde Kaptajnen, det interesserer os ikke at høre, hvem der har klaget, naar De paastaar, at hverken Sygehuset eller Officersfamilierne har klaget, de eneste to Kategorier der med Rette kunde klage, dersom der var Grund til Klage.

Kaptajnen var nemlig af Løjtnanten blevet underrettet om Sagens rette Sammenhæng, han vidste godt, at jeg af Godhed havde udleveret Mælk til Underofficerernes Koner, og at det var disse, der nu havde klaget til Feldwebelen; de glemte bare, at de ikke havde Krav paa Mælk.

Dommen kom til at lyde paa Frifindelse, og det uden at jeg havde sagt et eneste Ord til mit Forsvar.

Jeg blev i Weissenburg til Freden kom, og da jeg fik udleveret mine Papirer og kunde rejse "hjem", var jeg slet ikke i Tvivl om, hvor jeg skulde hen. Jeg skulde ikke til Berlins Arbejderkvarterer, nej, jeg skulde til Nordslesvig (24) i min gamle Plads, hvor jeg ogsaa blev mad taget som tilhørende Familien.

Siden Genforeningen i 1920 har jeg boet i Sønderjylland. Jeg har stiftet Familie og opdraget en stor Børneflokk, det har altid været smaa for min Familie og mig, men jeg har aldrig haft Grund til Klage over det Folk, jeg som ung Mand sluttede mig til. Jeg er altid blevet behandlet korrekt og har nydt samme Ret som Landets egne Folk, og mere kan en fremmed da vist ikke forlange.

fhv. "Oberschweitzer" i den tyske Arme.
Hans Weiland, Gram.

Hans Forudelse slog til.

Vi laa nede ved Marne-Kanalen ved en lille By, La F'erte sous Jouare. Stillingen skulde holdes, selvom Englænderne dængede os aldrig nok saa meget til. Observationsposten laa oppe paa Højden, som blev gennemskaaret af Kanalen. Vi havde her et Brystværn, indhugget i Klippen, paa omtrent Mandshøjde, stod altsaa her efter almindelig Beregning fuldstændig sikker.

Om Morgen, da den Gamle skulde ned at se til Batterierne, som stod nede i Dalen, og her var udsat for; skarp Beskydning, kom Gefreiter K. hen til mig og sagde: "Kan vi ikke bytte Tjeneste i Dag, jeg har Følelsen af, at det gaar galt". Jeg slag til, han blev oppe i den sikre Observationspost, medens jeg tag med den Gamle ned i Dalen, hvor vi var stærkt udsat for Beskydning. Vi slap godt over Dagen, men da jeg om Aftenen kom op til observationsposten og spurgte efter min Kammerat, fik jeg til Svar, at han var falden. Et Sprængstykke var slaaet tilbage - eller hvordan det nu var gaaet til - og havde knust hans Brystkasse.

Hans Anelse havde slaaet til.

Skæbne.

(25) Bataillon 33 var fra November 1914 med i Skyttegravsstillingen i Præsteskov. Den 11. Dec. kom vi tilbage i Hvilestilling i Fæstningen Kaiserin i Gravelotte.

Min Kammerat, Henrik Friis fra Tønder og jeg gik en Dag gennem Mancherslugten, og Friis fortalte da, at her, hvor vi nu stod, havde hans Fader ogsaa staaet, han var med den 16.-18. August 1870.

Af de mange Monumenter, som staar her i Gravelotter er den største Mindehallen i Gravelotte, hvor en Marmortavle bærer Indskriften: "Her hviler 30.000 tapre tyske Soldater".

Det var her, at jeg oplevede en mærkelig Tildragelse af en Kammerats Livsskæbne.

Vor Kompagnifører, Hauptmann K ö h l e r, var en ældre Mand, i civil Overtoldinspektør fra Saarbrücken. Han var en Penningskræmmer i alle Ting og ilde lidt af Kompagniet.

En Morgenstund stod vi opstillet paa Appelpladsen syd for Kirken. Kaptajnen kommer, og Feldwebel Siebert melder ham Kompagniet. Saa kommer en Soldat, som var kommet for sent op, halsende, og uden at melde sig stiller han sig paa sin Plads i Rækkerne. Den Gamle bliver rasende og kalder Synderen frem.

"Hvad hedder De?"

"Hauptmann, Hr. Hauptmann", lyder Svaret.

Krebsrød i Ansigtet fremstøder Kaptajnen et snerrende: "Wie?".

"Hauptmann, Hr. Hauptmann!", lyder Svaret endnu en Gang.

"Feldwebel, hvad hedder Karlen?", spørger Kaptajnen, og Feldwebel Siebert brøler uopholdelig tilbage:

(26) "Hauptmann, Hr. Hauptmann!"

Da snurrer det hele rundt for den Gamle: "Er da hele Verden blevet tosset?", mumler han indædt. Han giver Feldwebelen Ordre til at inddele Kompagniet i March-Kolonne, og imens sidder han paa sin Rosinante og funderer over Problemet.

Det falder ham ikke ind, at Manden er døbt Hauptmann, medens den Gamle har maattet tjene i mange Aar for at opnaa at blive kaldt saaledes.

Da vi kom hjem fra Øvelsen, indgiver Hauptmann, altsaa ikke Hr. Hauptmann, Ansøgning om at blive forflyttet til et andet Regiment. Ansøgningen anbefales af Kompagnichefen, som synes, at een Hauptmann ved Kompagniet er nok. Hauptmann bliver forflyttet, men 14 Dage senere melder Tabslisterne, at Eduard H a u p t m a n n er faldet ved Loretto-Højden. Skæbne!

J. H.

Krigen varede længere end 12 Ruller Skraa.

Da jeg drog ud i Krigen, havde jeg 12 Ruller Skraa med og troede, at de nok holdt Krigen ud; thi den kunde vel ikke vare saa længe. Men Tak, der skulde mange Gange 12 Ruller Skraa til, inden det hele var forbi. Men takket være mine to smaa Piger i Danmark, Edith Frederiksen og Edith Damtoft, kom jeg ikke til at mangle Tobak, mens jeg var i Fangenskab i Aurillac.

I Aurillac havde jeg en god Ven ved Navn Christian Franzen, som jeg aldrig har hørt fra siden. Skulde du, kære Christian Franzen, endnu være i Live og læse dette, da lad høre fra dig.

Jens Frederiksen,
Kolstrup 20, Aabenraa.

"Korporal, Steinhager' hat hinlegen befohlen."

(27) "C h a l l i !"

Hvem af Kammeraterne fra 8. Komp.s Res. Infr. Regiment 94 vil ikke trække paa Smilebaandet ved blot at læse dette Navn. Men for alle uindviede vil jeg straks præsentere Challi ved hans rigtige Navn og Titel: Gefr. G u l l a s c h e v s k i. Samtidig med Præsentationen vil jeg fremhæve en af Challis gode og en af hans mindre gode Egenskaber. Challi var en Kammerat, hvis Lige man skulde søge efter, men han havde den Fejl, at han var forfalden til Flasken, hvis Indhold han kaldte "Remmi-Demmi".

Naar Challi saaledes i en omtaaget Tilstand havde lavet en ordentlig Brøler og Episoden senere blev drøftet med Kammeraterne, kunde han med en skraldende Latter udbryde: "Junge-Junge. Da hat Challi wieder einmal etwas Grosses geleistet!"

Dersom jeg vilde omtale alle de Bedrifter, som Challi har præsteret, vilde det alene fylde en hel Aarbog. Jeg vil derfor nøjes med at bringe en enkelt. Maaske der ad Aare vil blive Lejlighed til at bringe flere.

Den 23. December 1917 blev vort Regiment, efter at have ligget i Ildlinjen ved Somme, afløst og kom til at ligge i Ro i en lille Landsby Brancourt.

Dagen efter at vi var bleven afløst, blev vor Korporalskabsfører, Sergeant Schønemann, forfremmet til Vice-Feldwebel. Da vi bragte ham vor Lykønskning, lovede han at vi skulde fejre Begivenheden ved et Gilde, som han agtede at indbyde sit Korporalskab til. Gildet blev fastsat til Nytaarsaften og blev selvfølgelig af hele Korporalskabet imødeset med store Forventninger.

Det skal siges til Schønemanns Ros, at der ikke var (28) sparet paa Indkøb af vaade Varer, men Beholdningen slap alligevel for tidligt op. Der maatte splejse til en ny Forsyning. Hvem der skulde hente Forsyningen i Kantinen, blev der ikke spurgt om, da Challi altid var selvskreven naar der skulde fremskaffes "Remmi-Demmi". Det varede heller ikke ret længe, før Challi var tilbage "mit dem Nachschub", som han kaldte det. Det skal her dog ind-

skydes, at han havde været saa fremsynet at gemme en Flaske ude i Hegnet til egen Fornøjelse Dagen derpaa; hvilket han dog først fortalte os nogle Dage senere.

Da Gildet endelig ud paa Natten blev afsluttet, var Challi naturligvis den, der var mest paavirket, og han fik da den forrykte Ide at ville skyde Nytaar ind. Alle Forsøg paa at holde ham tilbage var forgæves. Han rev Bøssen ned fra Væggen og forsvandt ud i Vinternatten. Saasnart han var uden for Døren, brændte han Skuddet af. Da han vendte sig og vilde entre Trappen op til Huset, var han saa uheldig at falde. Resultatet blev en Bule i Panden, som skinnede i alle Regnbuens Farver. Et Par behjertede Kammerater fik ham dog slæbt ind og anbragt paa Lejet. Nu først saa vi, at han i sin omtaagede Tilstand havde glemmt at tage Mundingsskaaneren af Geværet. Et Mirakel at der ikke var sket en Ulykke. Kornet var revet af, og Løbet havde faaet Facon som en Flitsbue. Før vi havde faaet uddiskuteret Begivenheden, snorkede Challi allerede paa sit Trældslæje.

Da vi den følgende Dag fortalte Challi om hans natlige Bedrift, kunde vi paa ingen mulig Maade faa ham til at tro at han havde været ude at skyde Nytaar ind. Nej saa "duselig" havde han dog ikke været, at han ikke vilde kunne huske det. Da vi imidlertid kunde stikke ham Beviset ved at fremvise hans Gevær, udbrød han: "Na, da hat Challi wiedermal was Grosses geleistet!"

Næste Dags Formiddag skulde vi stille til Appel med en Del Udrustningsgenstande. Under Forberedelserne dertil (29) i Kvarteret mærkede vi godt, at Challi forsvandt engang imellem. Aarsagen var den før omtalte Flaske, som han paa Gildesaftenen havde gemt i Hegnet, og Resultatet blev, at Challi igen var "højt oppe", da Tiden var inde til at træde an.

Feldwebel S c h ø n e m a n n, som endnu fungerede som vor Korporalskabsfører, gjorde sig al mulig Umage for at for Challi anbragt i andet Geled. Men Challi protesterede og holdt paa, at han vilde beholde sin sædvanlige Plads i første Række, og saa var der ikke noget at gøre ved den Ting.

Alt forløb ogsaa godt, indtil Kampagniføreren ankom, Og Feldwebelen fra Skrivestuen kommanderede "Ret", og meldte Kompagniet fuldtallig til Stede. Det var selvfølgelig en svær Opgave for Challi i sin omtaagede Tilstand at staa "Ret". Overkroppen svajede, og Benene maatte skiftevis frem for at holde Balancen. Enhver, der har set et Kompagni Soldater i Retstilling, kan tænke sig, hvordan Billedet tog sig ud. Kampagniføreren opdagede da ogsaa straks at der var noget usædvanligt paa Færde og traadte hen foran Challi. Da han imidlertid opdagede, hvem Ophavsmanden var, og samtidig fik øje paa den blaa-grønne Bule i Panden, gik der et Smil over hans Ansigt, og han udbrød: "Hvor i al Verden har Challi tjent sig den Dekoration?" Challi saa skulende op paa ham og udbrød kort: "Korporal Steinhager hat hinlegen befohlen" *) Efter dette Svar slap Challi for videre Tiltale. Efter endt Appel sagde Schønemann til Challi, at han maatte se at skaffe sig et andet Gevær, hvilket Challi paastod, var en af hans mindste Kunster. Han forsvandt med det samme, og stillede ganske rigtig efter kort Tids Forløb med et splinternyt Gevær, som han havde købt af "Joffre" (et Navn som Challi havde givet Kampagniførerens Hestepasser) for 5 Cigaretter.

(30) Da vi engang ved en senere Lejlighed drøftede Episoden lovede Challi, at naar engang Krigen var forbi, vilde han skrive en Bog hvis Titel skulde være "Rædselsnatten i Brankourt". Jeg lovede saa til Gengæld at ville skrive en Historie hvis Titel skulde være, "Korporal Steinhäger hat hinlegen befohlen".

* »Steinhäger« er en kendt tysk Snaps.

Takket være Aarbogens Fremkomst har jeg hermed efter 25 Aars Forløb kunnet indfri mit Løfte. At Challi skulde have været lige saa heldig, tror jeg næppe. Jeg har i hvert Fald aldrig hørt om en Bog med nævnte Titel. Til Slut skal jeg lige bemærke, at jeg engang for ca. 20 Aar siden gensaa Challi, skønt det kun var paa et Billede. Paa Brødremenighedens Hotel i Christiansfeld fik jeg tilfældigt fat i nogle tyske illustrerede Blade. Hvem kan tænke sig min Forbavselse, da jeg paa et Billede fik øje paa Challi som Fløjmand i en Række civilklædte Personer. Under Billedet stod skrevet: "Die rote Garde vom Ruhrdistrikt".

Vonsbæk 1943.

J. A. Svane.

En Gedde paa 5 Pund i Smør og en Aalborgere i Karpaterne.

Felwebelløjtnant Studt udnævnte mig, da han hørte, at jeg i Civil var Slotsbetjent, til en Slags Forvalter for Officerskasinoet i Bceryany med en udlært Kok, en Hotelvært og saa Peter Nissen fra Haderslev som Hjælper, foruden fire Russere til det grove Arbejde.

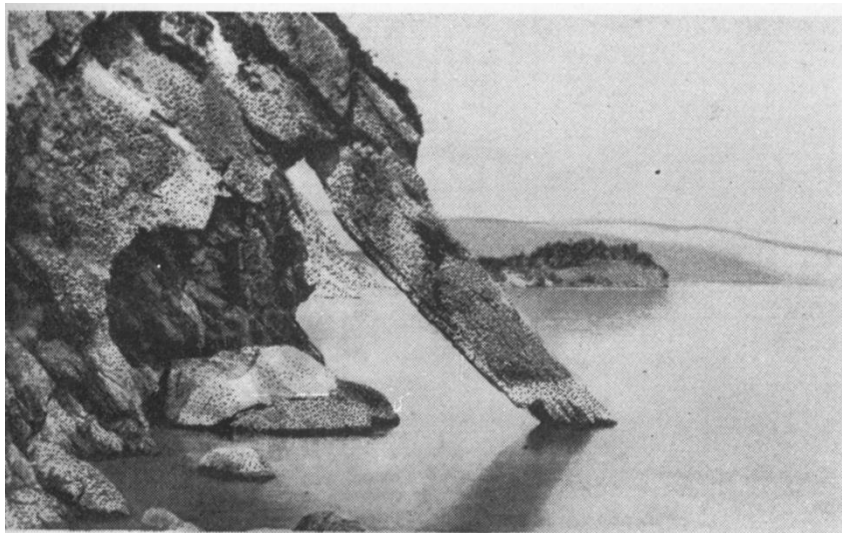
Den ene af Russerne var Smed, en stor, kraftig og ogsaa pæn Mand, som vi kunde stole paa i alle Henseender. Vi kaldte ham "æ Smej" og dette Navn beholdt han hele Tiden. De fire Russere skulde jo spise i Fangelejren, men det meste fik de hos os - og her var nok at tage af. Vi (31) havde altid mindst fem Dritler dansk Smør staaende, alt blev braset i dansk Smør, saa vi levede godt. Jeg kom sjældent i Seng før Kl. 2 a 3 om Morgen, hvorfor det altid kneb med at komme op, men "æ Smej" skulde nok vække mig.

Studt og jeg var gode Venner og dus - naar der ingen andre var til Stede. Naar jeg nu havde sovet lidt længe og derfor ingen Tid havde til at spise Morgenmad, kunde Studt nok komme farende ind i Spisekammeret og tvinge mig til at spise en Rundtenom Svejstserost med. Smør og Pølse eller Kød paa, og naar jeg nægtede at spise det, gav han mig "den dienstlichen Befehl" dertil. "Du faar en Aalborgere til at skylle den ned med", sagde han. "Ja, saa skal du have en med" sagde jeg saa.

Den gode Feldwebelløjtnant havde en velsignet Appetit. En Dag fangede vi i en nærliggende Sø en Gedde paa fem Pund, som blev kogt og svømmende i Smør sat for Studt, som fortærede den med Rub og Stub samt en Efterret og dertil et Par Aalborgere. Da han var færdig, sagde han "Nu gaar det godt".

Jo, vi levede godt i dette Kasino, aad, drak og røg, alt af det bedste, hvorfor det ogsaa blev en slem Forandring for mig, da jeg med en Transport blev flyttet op til Kielerkanalen, hvor vi ikke fik andet til Middag end tørrede Roer kogt i Vand med lidt Salt i. Det var vel nok en sløj Kost efter det jeg var vant til.

Martin Falkenberg

Ved Baikalsøen

Moskva: I Baggrunden Kreml

Byen Prilep i Macedonien

Manchuriet : Kinesisk Pagode

Et Minde om to afdøde Krigskammerater.

Det var i Foraaret 1915 Tildragelsen foregaar: Batl, 33 laa i Hvilestilling i længere Tid i Gravelotte og paa Fæstningen "Kaiserin".

Mange af Læserne har vel nok passeret Vejen (32) Metz-Gravelotte-Conflans og vil huske at nord for St. Hubart, ca. 300 Meter, laa en Herregaard, kaldet "Moskov". Her var Ejeren eller rettere Forpagteren flygtet til Frankrig og Driften lededes af en tysk Landbrugskommando, og deriblandt var ogsaa 2 Danskere, Gdr. Chr. Knudsen, Vonsbæk, og Avlsbruger Peter Gram, Ribe. Det var disse 2 Mænd, Batl. 33 havde en vittig Fortælling om.

Chr. Knudsen og Peter Gram havde alt pløjet og tilsaaet mange Hektar, et haardt og vanskeligt Arbejde paa denne Jordbund. Saa en Dag, op paa Formiddagen, kommer hele Bataillonsstaben ridende paa Vejen efter "Moskov" til. Knudsen havde hørt nogen Dundren paa Afstand. "Nej, do Peter, die Gejster kommen" (Officerer i Militærsproget). "Aa, skidt med dem, men jav lidt aa den skimle Hest, ejsen la mæ faa æ Pisk". - "Halten Sie" - brølede Major Müller - "Also, das sind die Landwirte in Arbeit". - "Jawohl", svarede P. Gram - "Nah! aber gute feine Arbeit, muss man sagen". Henvendt til Hauptmann Köhler - "Ja wohl! das mus s man einräumen". Köhler var Godsejersøn og meget interesseret i Landbruget.

"Jah! sagen Sie mir", spurgte Major Müller, "was seid Ihr fur Landsleute?" - en lille Pause - "wir sind M u s s p r e u s s e r e, Hr. Major", svarede P. Gram, "Muss-Preussere - muss - Musspreusere".

Nu var den gamle Major vel nok en klog Mand, og i Stedet for at gøre Vrøvl sagde han rolig - "vel oppe fra Haderslevengen" - spurgte om deres Navne - bød Godmorgen - og henvendt til Officererne "Wir wollen das ganze Feld beschauen".

Endnu før d'Hr. Officerer kom hjem til Kasernen, var "Musspreusser-Historien" almindelig bekendt Kasino-Ordonnanserne, som havde serveret ved Middagsbordet, fortalte senere, at hele Underholdningen havde været præget af deres Oplevelser paa Inspektionsturen (33) til "Moskov". Gram og Knudsen vil vi mindes for deres danske Sindelag i Ærbødighed.

J. Hansen.

Paa Fremmarch.

Vi kørte fra Aachen ind i Belgien ad en smuk Landevej, hvor sortbrogede Kreaturer og de smukke fede Belgierheste gik og græssede i Engene. Vi skulde med vore 15 cm Haubitze gaa i Stilling ved Siden af et mindre Landbosted lige ved Landevejen. Da vi kom derud, var Stedet allerede besat af Infanterister, som "rekvirerede" alt, hvad de kunde bruge, og alt blev undersøgt, baade for Penge og andre Værdigenstande. En Underofficer, der kom forbi mig med Armen fuld af Strømper, Lommetørklæder med mere, raabte til mig, om jeg vilde have noget af dette her, men jeg svarede nej, hvortil han igen sagde, at saa kunde jeg

jo lade være. Jeg samlede saa alle de Penge sammen, som jeg kunde finde, og da de andre var gaaet, gemte jeg dem under Madrassen i Sengen.

Lidt efter kom Manden og Konen, der var flygtet da Artilleriet kørte op, tilbage igen. Den gamle Kone, der saa saa god ud, satte sig hen ved Bordet og græd, og jeg vilde saa gerne have trøstet hende, men kunde jo ikke hendes Sprog. Saa pegede jeg paa en Kristusfigur, der stod inde i Stuen, og samtidig viste jeg op imod Himlen. Dette forstod hun og nikkede til mig med et vemodigt Smil. Men lidt efter begyndte Taarerne igen at rinde.

Jeg glemmer aldrig Synet af denne gamle Kone, og hendes Ansigt staar stadig for mit indre Blik, saa godhedsfuldt som det var.

Knud Schmidt, Agerskov,

Farvel til Champagne 1916.

(34) Vær hilset, Champagne, vær hilset du Land,
du Land med de tusinde Grave.
Du blev til en Liggaard af Kridt og af Sand.
Man fandt her en Bolig,
saa stille og rolig.
Kanonernes Lyn,
Granaternes Hvin,
de ringed' for mange til Ave.

Champagne, du Land af Sand og af Kridt,
blodmættet blev dine stenhaarde Sletter.
Fra Bakken man skuer Landet saa vidt,
tilhobe Ruiner,
Sprænghuller fra Miner.
By laa der ved By
ved den rindende Py.
Her stod der en Kamp mellem Jætter.

Champagne, du værger mangfoldigt et Pant,
du tog de kære og tro Kammerater.
Vi minder dem alle som Døden her fandt.
I Kampen de segned',
i Døden de blegned
med tusinde andre Soldater.

Farvel nu Champagne, gem i din Favn,
 gem under Muld de Venner saa brave.
 Derhjemme de mindes med Klage og Savn,
 og Taarerne rinder,
 hver Gang man dem minder.
 I Morgen maaske,
 er jeg med i Geled,
 i Slagmarkens tusinde Grave.

Tb. Lorenzen, Felsted. (9/86.)

En lang Rejse og et Herremaaltid.

(35) Det var i Efteraaret 1915. Vi var efter 8 Dages Uddannelse i Altona bleven sendt som Armeringssoldater til Egnen ved Lille i Nordfrankrig. I den første Tid laa Kompagniet stuvet sammen i et fransk Fort og lavede om Dagen Skyttegrave, Dækninger m. m. saa langt bag ved Fronten, at Artilleriet fra den anden Side ikke kunde naa os. Flyverne sloges jævnlgt over Hovedet paa os, saa Stumperne peb i Luften, men iøvrigt hørte vi kun Kampen forude som en fjern Torden. Senere kom vi ind til Lille By, havde Kvarter i en fransk Kaserne og blev kørt i Sporvogn til og fra Arbejdspladsen i Retning af Armentieres.

Denne første Flytning var et Fremskridt m. H. t. Kvarterforhold, men ellers det modsatte, fordi vi her var saa nær ved Fronten, at Englænderne ofte forlystede sig med at forstyrre Arbejdet med Granater af svær Kaliber. Det voldte os derfor heller ikke nogen Sorg, at Opholdet her kun blev af kort Varighed. En skønne Dag blev op imod 200 Mand af Batalionen med meget kort Varsel gjort klar til den næste Flytning; 40 Mand i hver Kreaturvogn og saa Afgang mod ukendt Maal.

Undervejs var de fleste navnlig interesseret i to Forhold: at forbedre vore "Boligforhold" ved at benytte enhver Lejlighed, hvor Transporttoget standsede, til at bjerge lidt Halm eller Hø eller bare ruske noget tørt Efteraarsgræs ved Banelinjen til at ligge paa om Natten, og for det andet at blive klar over, hvor Rejsen gik hen. Først Over til Rhinen og derfra sydpaa i Rhindalen. Den meget besungne Flod, som jeg her saa første Gang, var en Skuffelse, mudret, som den er, men Omgivelserne er fortættet Romantik og Naturpragt. Tværs igennem de sydtyske Stater (36) gik vor Vej og videre, delvis langs med Donau, over Wien, Budapest til et Sted lidt nord for Donau, øst for Belgrad. Til Rejsen medgik omtrent 5 Døgn - saa var vi godt rystet sammen -, hvorefter der blev god Lejlighed til at strække Benene, idet vi efter Udlosningen stod paa et og samme Sted en hel Dag og ventede paa Marchordre.

Efter nødtørftig Nattero ovenpaa de 5 Døgns Rumletur, Natten for mit og en dansk Kammerats Vedkommende tilbragt i en Gedestald, som mest af alt lignede et stort Hundehus, hed det sig, at vi den paafølgende Dag skulde marchere 30-40 Kilometer. Saa galt gik

det nu ikke, for da vi var naaet noget over 20 Kilometer frem, havde Kompagniet saa mange Svæklinge liggende undervejs, at der maatte laves Nødkvarter i en malerisk, men rent ud sagt møgbeskidt ungarsk Landsby. Den Aften glemmer jeg ikke. Udasede og dødtrætte indtil Ligegladhed stod vi i Mulm og Mørke, i Pløre og Ælte et Par Timer, inden der var "reserveret" Plads til os. Sammen med 9 andre kom jeg hen til en Rumæner i et Udhus, hvor vi havde ligefrem overdaadigt Selskab af Rotter. Nogle af os forlod Selskabet for at indtage et Glas Vin i en ungarsk Landsby Vinstue henne i Gaden. Det ene Glas blev til flere, og jeg oplevede den Aften Sandheden i Jeppe's Ord (Jeppe paa Bjerget): "Folk siger nok, Jeppe drikker, men de siger ikke, hvorfor Jeppe drikker". Hos Jeppe var det Nille med Krabasken, her de foregaaende 6 Døgns Oplevelser, og i begge Tilfælde naturligtvis i Forbindelse med menneskelig Svaghed.

Den følgende Morgen traskede vi videre det sidste Stykke Vej, som vi ikke naaede den foregaaende Dag, og saa fik vi et Job en Uges Tid eller to ved Vejarbejde paa een af de Veje, ad hvilke Tilførslerne til Tropperne i Serbien og Tilbagetransporten af bl.a. Fanger fandt Sted. Sten og Grus fandtes ikke paa Egnen, og vort Vejarbejde bestod i paa et bestemt Vejstykke hver Dag at skrabe og (37) skovle Pløre fra Vejbanen over Vejskellet ind paa Markerne ved Siden af og derefter fylde de værste Huller med Majshalm fra de nærmest liggende Majsmarker. For mig at se kom Vejen mere og mere til at ligne en Kanal med Volde af Mudder ved begge Sider. En ikke uvæsentlig Del af Tiden gik med at lade Kolonner af forskellig Slags passere forbi. Arbejdet maa alligevel have været af en hvis Betydning, for da vi derefter kom over Donau til Semendria i Serbien, fik vor Kompagnifører tildelt Jernkorset af 1. Klasse, efter Sigende for det fremragende Vejarbejde, Kompagniet havde præsteret hinsides Donau. Dette Forlydendes Rigtighed tør jeg dog ikke overtage Garanti for.

Rejsen var langtfra endt med, at vi var naaet over Donau ind i det egentlige Serbien, tværtimod var der endnu mindst 400 km at tilbagelægge (delt i 4 Stykker), før det sydligste Punkt var naaet omtrent saa tæt nede ved Ægæerhavet (Saloniki), som det paa daværende Tidspunkt var værd at komme for fredeligt anlagte Mennesker. Men jeg skal ikke begynde at fortælle om, hvad vi saa og bedrev i Røverreden der nede paa Balkan "med min Hakke, min Skovl og min Spade", for gjorde jeg det, saa vilde Redaktøren af vort Aarsskrift faa Hovedpine af Spekulationer m. H. t. Plads og Papir i disse Rationeringstider. Derfor vil jeg gaa over til den anden Del af mit Emne: "Herremaaltidet".

Som alle gamle Soldater husker, spillede Madspørgsmaalet en ikke helt underordnet Rolle i Militærlivet. Maden fra Feltkøkkenet blev der snakket om i det uendelige, skønt jeg synes, der var ikke meget at snakke om, da den paa det nærmeste var ens fra Dag til Dag. Vandindholdet kunde ganske vist variere en hel Del, men kom aldrig saa langt ned, at der var Grund til Klage. Fedtperlerne paa Suppen var en efterspurgt Vare, fordi Kvæget, som blev rekvireret i Serbien, var saa temmelig fedtfrit. Det var (38) kun en enkelt Gang, da det lykkedes at erhverve et Svin, at der svømmede Fedt paa Suppen - til Gengæld saa meget, at jeg og flere andre fik et Mavetilfælde deraf.

Det værste ved de mange Flytninger var i Grunden, at der undertiden opstod en længere Standsning i Postforsendelsen. De dejlige Breve og lige saa dejlige Smaapakker fra Slægt og Venner kunde udeblive Uge efter Uge. Rent galt gik det, da vi flyttede fra Frankrig til Balkan. Da forløb der over en Maaned uden et Ord eller en Pakke hjemme fra. Uheldigtvis var mit Smør lige ved at slippe op, da Rejsen kom som et Lyn fra en klar Himmel, og selv om Brødsiverne fra Dag til Dag blev skaaret tykkere og tykkere, op til et Par Centimeter,

og Smørret blev smurt tyndere og tyndere, saa slap det jo op alligevel. En Gang før Krigen havde jeg første Gang hørt Ordet Fedthunger. Det var H. P. Hanssen, der fortalte om et af sine Fængselsophold. Nu blev det bitter Alvor, saa jeg aldrig glemmer det.

"Men saa, da det ga Tø en Dav", som Nikolaj Andersen lader Sømanden sige, ja, da først Postgangen kom i Orden, saa blev der jo Stormflod med Højvande, hvad angaar Breve og Pakker. Saa vidt mig bekendt kom nemlig alt, hvad der var sendt til mig i den lange, mellemliggende Tid. Jeg var i vor lille Villa (en smalsporet serbisk Jernbane-Godsvogn) den første, som modtog en Pakke, og saa straks paa Form og Indpakning, at det var en Smørpakke. Kom nu, Johan og Hans, sagde jeg; kom med Brød og Kniv, for her er Smør, og der vil sikkert snart komme mere. Hurtigst muligt blev der skaaret en Brødske og smurt et forsvarligt Lag Smør paa. Der var ligesom en højtidelig Stemning i Vognen, da det gik for sig, og da Brødet blev spist. Som det smagte! Paa en Smørudstilling vilde mit Smør ikke bare have været sikker paa den nederste Plads, men Dommerne vilde sandsynligvis have gransket deres Hukommelse og deraf fremdraget den (39) over 100 Aar gamle Betegnelse for dansk Smør, Mastesmør. Og saa var vi tre alligevel enige om, at vi næsten aldrig havde spist noget, som smagte saa paradisk.

Det er altsaa, hvad jeg kalder et Herremaaltid: en tyk Skive Brød med et godt Lag af Smør, som i hen imod to Maaneder har ligget paa Rejse uden Hjælp af moderne Køleteknik. Ja, hvor kan selvet Stykke tørt Brød smage godt, bare man er sulten nok. Og det er nu slet ingen Skade til, at man har oplevet den Kendsgerning. Jeg maa ofte - og ikke mindst nu, da man ikke uden den mest blaaøjede Optimisme kan se særlig lyst paa den Fremtid, der ligger foran os - tænke paa, hvad det betød for at komme sjæleligt nogenlunde helskindet gennem de forrige onde Aar, at man havde mange Venner, som ikke glemte at give Livstegn fra sig; jeg sender dem mangan kærlig Tanke, ogsaa til dem, som i Mellemtiden er flyttet for sidste Gang.

H. Hansen.

Jøden Rosenbaum fra Altona.

Det var i Krigens første Efteraar, Btl. 33 var indkvarteret i Stationsbyen Pagny ved Moselle, og i Preny med den i Frankrig landskendte Ridderborg af samme Navn. Et skønnere Landskab end dette, med øjet rettet imod Pont-a-Mousson, har jeg aldrig set. Naturen udfoldede sig med en saadan Pragt og Storhed. Naa - lad ligge - jeg vilde jo fortælle om E. Rosenbaum.

Parolen lød om Aftenen: I Nat Kl. 2 "alles antreten" med Pik og Pak - og ikke, at nogen forglemmer sine 150 Patroner. Naa, nu vidste alle Besked, vi skulde dække en Reservestilling i Præsteskoven, hvor der ventedes et Angreb.

Det var stjerneklar Himmel og en svag Luftning - (40) og da vi kom ud af Borggaarden og trampede ned ad Bjergsiden, havde jeg Følelsen af, at nu skal Slaget staa. Kanonerne hundrede paa Afstand, men ikke rettet imod os, men Affyringen sendte jo en lang Ildsøjle

op i Luften. I de omliggende Landsbyer ind efter den tyske Grænse imod Metz gnistrede de elektriske Lys i Tusindtal.

Under Marchturen, ca. 2 Mil, blev mange ophidset i en Tilstand, som om det var den sidste Vandring, vi foretog her paa denne Jord. Kun ikke Rosenbaum, han var rolig, han havde alt beregnet, at her kunde der tjenes Penge. I en Landsby, vi kom igennem, benyttede han Lejligheden til at "besørge" sig en Pakke Postkort fra en Butik. Jeg sagde til ham, at det var Synd at stjæle. Nej! det er Krig - tager jeg dem ikke, tager en anden dem - jo, Rosenbaum var rolig og fræk.

Naa! vi blev fordelt i Stillingen i nogle Huller paa Bjergsiden, som gav os Dækning, nu var det tilmed taaget Vejr, vi skulde blot forholde os rolige og afvente Kommando.

Men nu kom Rosenbaum i Arbejde. Han sneg sig som en Rotte fra Mand til Mand og hviskede "Her har du et Postkort - skriv hjem - maaske er det den sidste Dag vi lever - skriv en Hilsen hjem -" og snøftede passende til Stemningen. - 10 Penning. Han kunde altid veksele - ellers tog han, hvad han fik. Blyant havde Rosenbaum ogsaa sørget for. Saadan sneglede han sig langs Stillingen og havde paaduttet saa godt som alle et Postkort.

Næste Dags Aften fulgte vi ad hjem til Kvarteret i Preny; vi mærkede ikke til noget Angreb. Rosenbaum havde Brødposen fuld af Penge, og jeg tør paastaa, at de fleste af Mandskabet, ca. 250 Mand, havde sendt et Postkort til Hjemmet med en sidste Hilsen o. s. v. Det var første Gang, senere blev vi jo alle klogere og ogsaa mere rolige under de forskellige Forhold, som en Krig byder paa.

(41) Jeg var sammen med Rosenbaum i Afdelingen i 4 Aar, og det, jeg lærte af ham, var, som ogsaa almindelig kendt er, at de mere kloge altid vil narre de mindre kloge.

Jørgen Hansen.

"Aber stinkt das Tier!"

Det var i Krigens første Aar. Vi var under de strategiske Tilbagetogsbevægelser naaet op i Nærheden af Ypern og laa her ved en af Byerne, jeg tror det var ved Comines, i Stilling. Det meste af Byen var skudt sammen, saa man havde maattet grave en lille Skyttegrav til Observationsposten for Afdelingschefen. Hver Morgen, naar vi fra vort Kvarter længere tilbage kom ridende hen imod Comines, blev vi uden for den sammenskudte By, paa det Sted, hvor vi stod af Hestene, modtaget af en Gedebug, som i Mangel af bedre holdt sig til os. Saa snart vi var staaet af Hestene, sprang Bukken i Forvejen og hoppede ned i Graven. Den stod altid saadan, at Kaptajnen kunde benytte dens Horn til at støtte sig paa, naar han kravlede ned. Og saa holdt den tappert ud ved hans Side hele Dagen, idet den afvekslende kiggede op paa ham og ud i Terrænet. Den Gamle var saamænd helt rørt over Gedebugkens Troskab, men: "Aber stinkt das Tier!" klagede han. Men saa en Dag, da Englænderne var usædvanlig ivrige, paakom der Kaptajnen Trang til at naa, Resultatet var, at Adjudanten høfligt bemærkede: "Kaptajnen har Ret, Dyret lugter lidt stærkt!" Den Gamle svarede ikke, men han vilde absolut stige sidst op af Graven, gaa sidst i Rækken hen til Hestene, selv kravle op paa Dyret, og - straks efter at vi var kommet hjem, fik Oppasseren travlt med Størvask.

Drøm og Virkelighed.

(42) Da jeg var en Dreng paa godt en halv Sned Aar, led jeg meget af Hovedpine, og naar denne ogsaa kom om Natten, kunde jeg have de mærkeligste Syner. Senere har jeg sat disse Syner i Forbindelse med nogle af de Oplevelser, jeg havde under Krigen, og Følgeslutningerne gengiver jeg her:

1. Jeg saa mange sorte Hoveder foran mig.
(Det gjorde jeg ogsaa ved Fronten).
2. Derefter kom jeg i Kamp med de Sorte.
(Det gjorde jeg ogsaa ved Fronten).
3. Kort efter var det, som om der for noget i Kroppen paa mig.
(Det skete ogsaa, da jeg blev saaret).
4. Og herefter havde jeg ikke noget at sige mere.
(Efter at være kommet i Fangenskab, havde jeg heller ikke noget at skulle have sagt).

Jens Frederiksen.

"Guten Abend 86".

Jeg laa ved 86erne og vi var gaaet i Stilling ved Lens. Samme Aften kom der et Skilt fremovre hos Engelskmanden, hvorpaa der stod "Guten Abend - 86" Det var forresten nogle rare Soldater, disse Tommy'er, og vi blev snart gode Venner med dem, saa Byttehandelen med alle Slags Ting gik livligt fra Grav til Grav

dt,

O Krig, o Vanvid!

Zaredse (ved Vladimir Volinsk), den 5. 5. 1917.

(43) Beboerne her er os ikke uvenligt stemt, og de vil gerne slaa en lille Handel af med os. De faa Mænd, som endnu er her, er alle ældre og vil gerne købe lidt Tobak af os. Brød mangler de ogsaa alle, de Stakler, men det har vi heller ikke. Vi bliver saa slanke af den Garnisonskost vi faar. Jeg besøgte i Eftermiddags en Familie, bestaaende af en yngre Kone med to Piger paa 12 og 14 Aar samt Svigerforældrene. Vi snakkede løs med hinanden efter bedste Evne paa vort Kaudervælsk.

Bedstefar fik til at begynde med en Pibe Tobak af mig. Jeg købte 4 Æg for 1 Mk., og blev saa budt med til at drikke Kaffe. Den unge Kones Mand var ikke Soldat, da Tyskerne

kom til Byen, men Russerne tog alle Mænd i den militærpligtige Alder med sig. Og nu vidste de ikke, hvor han var, eller om han var levende eller død.

Jeg fortalte dem, at min Far og min ældste Bror ogsaa var her ved Fronten i Rusland, og at min Mor og min Søster med de to mindste Brødres Hjælp skulde passe Ejendommen derhjemme. Jeg forklarede dem, at ogsaa hjemme paa vore Marker blev der gravet Skyttegrave og støbt "Unterstande". "Ja, ja, Krieg niks gut", sagde de, og Bedstemor maatte tørre øjnene med Forklædet. Den 12-aarige Pige blev helt ellevild, da hun hørte, at min Søster hed Kathrine, hun selv hed Kathinka.

Vi ligger her uden at foretage os noget krigsmæssigt. Men Tiden skal jo gaa med noget, saa sommetider laves der Musik. Instrumenterne er en Violin, et Par Mundharper, en noget falsk Harmonika, nogle saakaldte "Teufelsgeiger", Klokkespil af Flasker, afstemte med Vand, og (44) Blikdaaser, som udgør det for Trommer. Det giver en værre Rabaldermusik.

Men saa midt i det hele kan Violinisten finde paa at spille: "Nach der Heimat mocht ich wieder", eller en anden af vore Hjemlængselsange. Saa tier "Teufelsgeigerne" og de andre Rabalderinstrumenter, og alle synger med paa Sangen. Da samles ogsaa Russerne omkring os og lytter tavse til Sangen, medens en og anden Morlil tørrer øjnene med Forklædet.

For saa atter at sprede de dystre Tanker optræder Komikeren fra Berlin med Revyviser eller nogle gode Vittigheder. Eller Orkestret spiller Dansemusik, medens Kammeraterne svinger sig i Dansen. Og Panjerne (som vi altid kalder Russerne) morer sig mindst lige saa godt som vi, og de forstaar dog ikke ret meget af det hele. Men Tonerne og Udtrykkene for Glæde eller Sorg er ens paa alle Sprog, og de forstaas ogsaa, uden at man forstaar Ordene. Man kan godt forstaa deres Tanker, naar de ser os unge Knægte i 20 Aars Alderen langt borte fra Hjemmet og i Fjendeland, boltrende sig i Leg og Dans, eller syngende vore Hjemlængselsange. Da maa de tænke paa deres egne unge Mænd, som ogsaa ligger i Frontlinjen og maaske ikke har det saa godt som vi.

I Dag leger og synger vi, i Morgen gaar vi maaske igen ud i Stillingen og rammes muligvis af Kugler fra deres Mænd. Eller bliver det maaske os, der dræber deres Mand eller Broder med en af vore Miner? Hvem ved? - Men et er de fleste af os enige om: K r i g e r V a n v i d!

Og kommer jeg igen ud i Stillingen og staar Ansigt til Ansigt med russiske Soldater, da vil jeg altid tænke paa, at der maaske er en af dem iblandt, med hvis Familie vi her levede sammen i god Forstaaelse. Og altid vil jeg spejde efter at genkende de Ansigter, jeg her har set paa Familiebillederne.

Nej, Krig duer ikke, naar man til daglig lever sammen (45) med Fjendens Familie. Man bliver blød om Hjertet og nænner ikke at slaas til, før man selv er i Fare. "Oh Krieg, oh Wahnsinn".

Cotricourt, den 9. 3. 1918.
(Første Aften i Kvarter i Frankrig).

Violinspilleren fik Instrumentet frem, og straks efter kom ogsaa Mundharperne. Vi morede os paa sædvanlig Vis med Musik og Sang, og snart samledes Byens Beboere omkring os. De saa slet ikke fjendtlige ud, tværtimod, men holdt sig dog lidt tilbage. Efterhaanden rykkede de nærmere og morede sig over Sangene. Da vi saa gik over til mere alvorlige Sange, duggedes Franskmændenes øjne. Det gjorde os endnu mere stemningsfulde, og da vi

med vemodige Stemmer sang: "Nach der Heimat mocht ich wieder", var der ikke alene flere Kvinder, men ogsaa enkelte Mænd, som græd.

Atter det samme Billede, som vi saa tit har fremtryllet. Paa Rejsen gennem Tyskland har vi mange Gange, naar vi holdt paa en Banegaard, sunget vemodige Sange og Hjemlængselssange, og Folk har staaet paa Perronerne og lyttet og grædt. Men det var vore egne Folk. Folk, som maaske kendte en eller anden i Kompagniet. For manges Vedkommende forsultne Mennesker, som kom for om muligt at faa et Stykke Brød af Soldaterne.

At de kunde græde ved vor Sang, er kun naturligt. Men at vi faar Russere og Fransk-mænd til at græde med vor Sang, vi, der som deres Fjender har besat deres Land, har været med til at dræbe deres Kære, og er dem til daglig Plage og Besvær, det synes underligt. Og dog

de ved lige saa godt som vi, og vi ved det lige saa godt som de, at det ikke er os og dem, som har villet Krigen. I hvert Fald er baade de og vi i de 3½ Aar bleven belært om, at Krig er en Forbandelse.

Hvorfor skal vi slaa deres Mænd og Sønner ihjel og (46) ødelægge deres Land og Byer, og hvorfor skal deres Mænd og Sønner slaa os ihjel? Vi kender jo ikke hinanden, har ikke set hinanden og kan da heller ikke nære Had til hinanden. Vi er samme Slags Mennesker, vi tilbeder den samme Gud, og dog Vor, saavel som deres verdslige og kirkelige Øvrighed formaner os daglig til at bede Gud velsigne den Nations Hære, og give den Nation, som hver af os nu tilhører, Sejren.

O, Taabelighed. Det er kun for naive og enfoldige Mennesker. Det beviser tilfulde, hvor lidt Gud er regnet af Mennesker. Thi hvor kan vi af en retfærdig Gud forlange, at han skal velsigne den ene Nation til at ødelægge den anden.

Nej, enten er alt dette Humbug, eller ogsaa er der ingen Gud. Men der er en Gud!

*Rasmus H. Damm. (M. W. 92).
Storvig, Toftlund.*

Preussisk Disciplin og nordisk Menneskelighed.

Vi var i September 1917 en Nat kommet i Kvarter i en forladt Landsby bag ved Huthuest-Skoven i Flandern. Bataillonskommandanten, Friherre v. O. og jeg, hans Adjutant, gik om Morgenens en Tur rundt til Kompagnierne. Vi traf da mange af vore Folk travlt beskæftigede med at finde Kartofler frem af en gennemrodet Kartoffelmark. "Disse Kartofler skulde jo i Virkeligheden efter Armeordre afleveres til Forsyningsdepoterne", sagde Kommandanten til mig. Hvorpaa jeg tillod mig at svare: "Ak, Hr. Kaptajn, faar vore Folk dem ikke, tager andre dem blot. Til Depotet kommer de aldrig". Kommandøren blev meget ophidset ved dette Svar og udbrød lidenskabeligt: "Det er vor Armes Fordærv! Disse unge Løjtnanter vil ikke adlyde blindt!" - "Zu Befehl, Herr Hauptmann!" hvorefter vi skiltes. - Men inden Aften var han god igen og havde tilgivet mig min Menneskelighed.

H.

Over den irske Sø og i Fangelejr.

(47) Efter et 3 Maaneders Ophold som Krigsfange paa et gammelt Herresæde i Grevskabet Tipperary i Irland blev vi i Slutningen af Januar 1915 atter sendt tilbage til England.

Overfarten over den irske Sø var meget stormfuldt. Damperen var kun lille og rullede voldsomt i den høje Sø. De fleste af os var søsyge, men den, der var værst medtaget, var en Landmand fra Vestkysten, der til daglig gik under Navnet "den sorte Haand".

Han laa paa Trappen ned til Kahytten med Hovedet nedad og studerede den ca. 4 Timer i Forvejen indtagne Middagsmad. Mens han laa der og omtrent spærrede hele Trappen, skulde en af de andre Danske, der var med, hurtigt op i den friske Luft. Han sparkede derfor til "den sorte Haand", idet han sagde: "Gaa da a e Vej, Boy, æ skal ue". "Aa lad mæ da savt lig", svarede "den sorte Haand", "æ kan da lisaagødt lig hæe aa dø, som et andt Stej".

Efter endt Overfart blev vi ført til en Lejr i Nærheden af Manchester. Her var der ved vor Ankomst allerede installeret ca. 1000 Fanger. Den engelske Lejrkommandant var en lille vindtør Oberst. Han havde afgivet det daglige Tilsyn med Fangernes Velbefindende til en tysk "Feldwebel" ved Navn Rabetsche.

Rabetsche var en ivrig Soldat, der mente at det var nødvendigt at holde Krigsfangerne i Træning. Hver Morgen Kl. 6 var der "Appel" med Uniformsgenstandene. Det var ikke sjældent, at hele Lejren stod opstillet i bar Skjorte og fremviste Underbukserne.

(48) Lejren var inddelt i Batailloner og Kompagnier ligesom i Garnisonen, og i Mangel af Officerer var Underofficererne udnævnt til Kompagniførere. Hver Formiddag Kl. 10½ blev hele Lejren pebet ud paa Pladsen, opstillet i Kompagnier og overgivet til Rabetsche. Derpaa lød det udover Pladsen "Ersatzreservisten und Kriegsfreiwillige links raus!" Disse, der ikke havde lært Eksersits, maatte saa under behørig Opsyn begynde forfra med at rulle Haand, Fod, øjne, Tæer o. s. v., medens de andre eksercerede af karsken Bælg.

Fangerne var aldeles rasende over denne Behandling, skældte ud gjorde de højlydt, og ofte troede jeg, at de vilde overfalde Rabetsche og gennempørgle ham. Han lod som intet, vel vidende, at den tyske Disciplin stak saa dybt i Soldaten, saa han end ikke under disse Forhold vovede at lægge Haand paa en Befalingsmand.

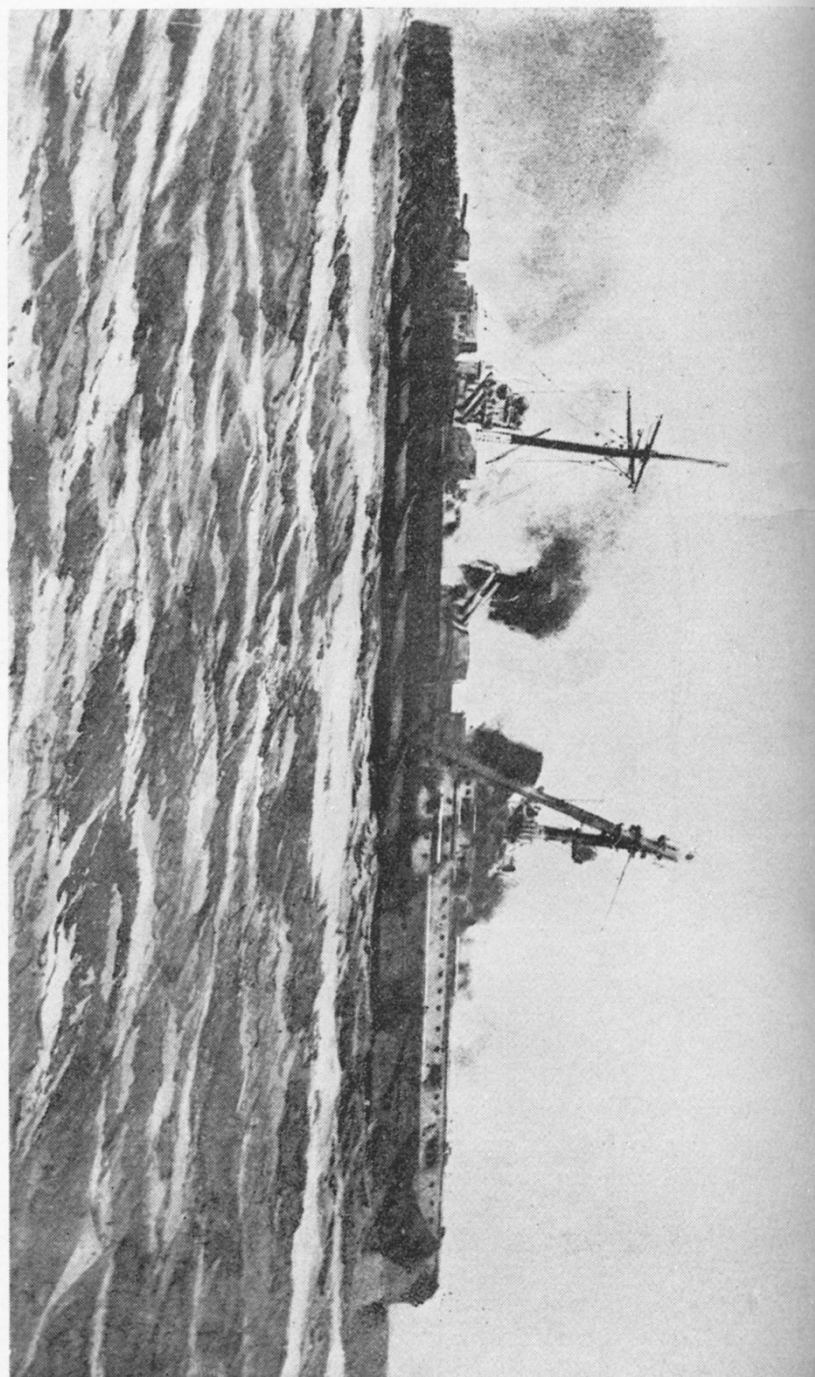
Første Aars Eksercits kulminerede, da hele Lejren den 27. Januar 1916 stilledes op til Parade paa den tyske Kejsers Fødselsdag.

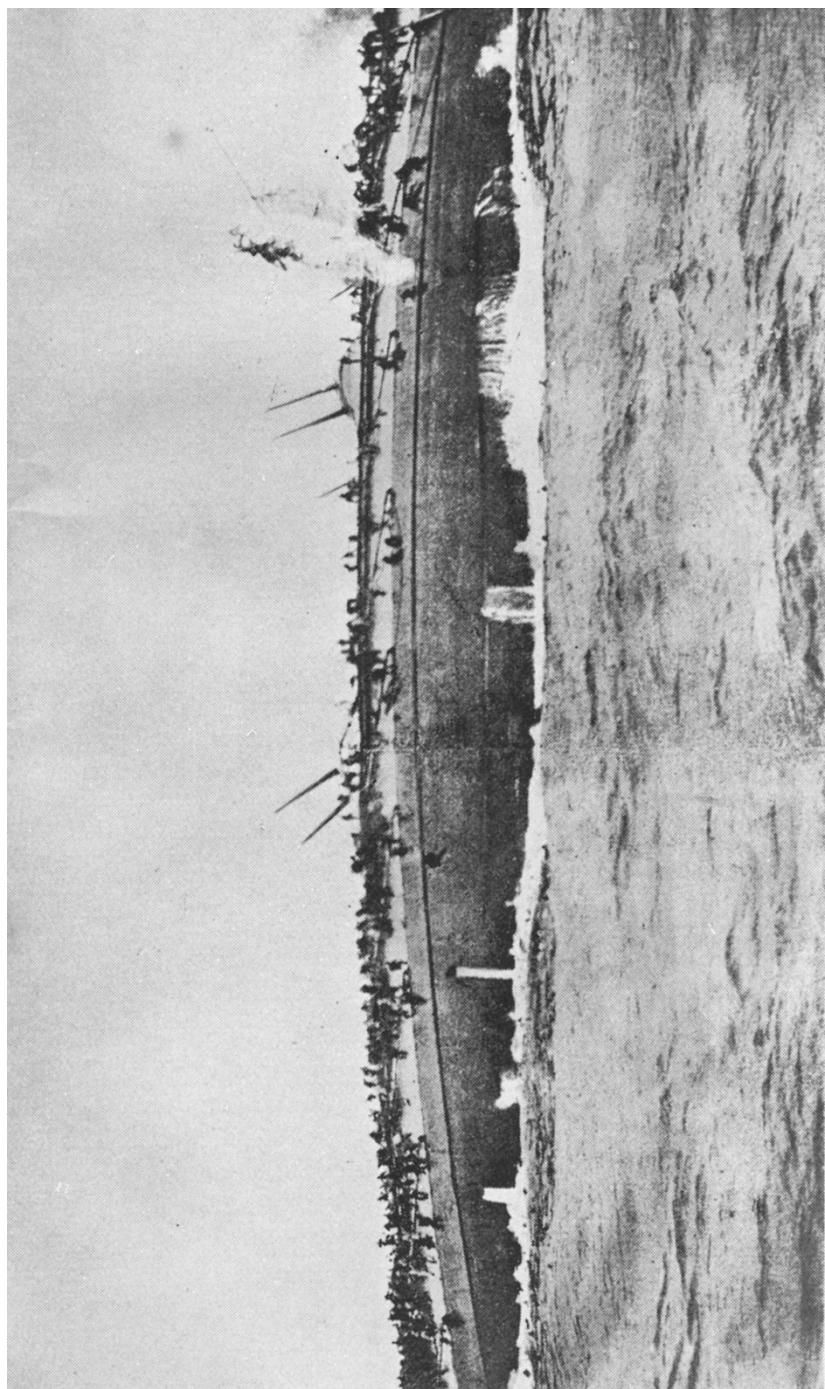
Foran stod Regimentsmusikken fra 3 tyske Jægerbatailloner. Parademarchen begyndte, og Rabetsche stod i Bevidstheden om sin høje Stilling og af tog Parademarchen med en Mine, som var han selve Kejseren.

Bag ham, i ærbødig Afstand, stod den engelske Kommandant, tilfreds med, at Rabetsche sparede ham for megen Ulejlighed.

P.

Med sterk Slagside

En døende Kæmpe

Søslaget ved Jylland.

(49) Jeg var som Fyrbøder paa en af de nyeste og kraftigste Slagskibe i den tyske Flaade, Linjeskibet "Kronprinz". I Ugen før Søslaget kom de tyske Krigsskibe til Wilhelmshaven for at tage Bunkerkul, Olie og Proviant om Bord. Men at der skulde være noget særligt paa Færde, havde ingen af os Anelse om, havde vi dog saa tidt været med paa Togter imod England uden at møde engelske Skibe. Om Aftenen den 30. Maj 1916 kom der Ordre til at gaa Søvagt, og hver Mand fik udleveret en Gasmask. Det var noget helt nyt, og nu vidste vi, at der vilde blive "dicke Luft". Om Natten til den 31. Maj lettede Skibene og stod til Søs, hvorhen vidste ingen af os.

Jeg var Fyrbøder ved Oliekedlen, en let Bestilling, da vi kun havde at regulere Olien og føre Tilsyn med Vandstanden i Kedlen. Vi var tre Mand paa Oliefyrladsen, Underofficer Bjerring fra Aabenraa, Blom fra Meklenborg og jeg hørte til et Hold. (Bjerring er krigsforlist ved den engelske Kyst i Paaskedagene 1940 som 1. Maskinmester paa Aabenraa-Damperen "Viking"). Der var treskiftet Vagt, og vi havde Vagt fra Kl. 4-8. Om Formiddagen ved Appellen meddelte Ingeniøren, at Flaaden stod nord paa og skulde forsøge at opfange de Konvojer, der gik mellem Norge og England.

Den 31. Maj om Eftermiddagen gik mit Hold paa Vagt uden at der var Fyr under Kedlen, for at spare paa Olien, kun Kulkedlerne var i Drift. Et Kvarter over fire ringede Telefonen med Ordren "Klar Skib til Kamp". Vi saa først paa hverandre, om det nu ogsaa kunde passe, men saa kom der ny Ordre "Tænd op under Kedlen". Da (50) sagde Kammerat Blom, at nu vilde han op og hente Ur og Penge, og jeg bad ham ogsaa at tage mit Ur og mine Penge med. Kassebeholdningen var rigtignok ikke stor, da vi kun fik 5 Mark hver 10. Dag. Lidt efter kom Ingeniøren løbende og gav Ordre til at blokere Overtryksventilen for at holde paa al Dampen. Idet Ingeniøren løb videre til den næste Kedel, raabte han "Vi kommer straks i Kamp, hold jer tappert". Da det kun tog 10 Minutter for at fyre Kedlen op paa Tryk, kom Skibet snart paa fuld Fart. Klokken godt fem kimede Telefonen igen med Ordren "Vi kommer i Kamp med engelsk Krydser" og lidt efter gik den første Bredside fra de store 30,5 cm.s Kanoner. Der var fem Kanontaarne med to Rør i hver, og et Rør i hver Taarn blev samtidig affyret, medens det andet blev ladet. Det var som at staa paa en Fjeder, da den ene Bredside efter den anden forlod Skibet, men ellers gik alt som paa en sædvanlig Vagt, vi kunde jo heller ikke se, hvad der foregik. Telefonen lød igen "engelsk Krydser "Indefatigable" brænder" og lidt efter "Krydseren er sunken". Saadan gik Tiden, snart med Kamp paa Styrbord og snart paa Bagbord, ind imellem var alt roligt, naar undtages en Dirren i Skibsskroget, som sagde os, at vi var paa højeste Fart.

Hen under Aften holdt Skydningen op, og der kom Ordre om, at Vagten ikke maatte skiftes, idet de vandtætte Skodder ved Skiftningen skulde lukkes op, og det maatte ikke ske med Faren for Torpedering eller for en Fuldræffer for øje. Endelig Kl. 12 blev vi saa afløst og blev indsat som Reservevagt i Panserdækket, og da vi under hele Slaget ikke havde faaet noget at spise, kunde vi ordentlig have en Portion Smørrebrød, som blev sat for os.

Hen paa Aftenen den 1. Juni løb Skibet ind til Wilhelmshaven og gik til Ankers, og efter Afløsningen skulde vi op paa Dækket for at tage Sagerne i øjesyn.

Der laa en Del Sprængstykker fra Granater paa (51) Dækket, og paa Hækket havde Skibet en Bule, men ellers var ingen Skade sket, heller ingen Saarede. Fra Dækket kunde vi se

Panserkrydseren "Seydlitz" ligge i Slusen med Kanonerne pegende ud til Siderne. Den var svært beskadiget og havde ogsaa haft stort Tab af Mandskab.

Næste Dag takkede Kaptajnen Besætningen for det Arbejde, denne havde udført, og hver Mand fik som en særlig Anerkendelse udbetalt 1 Mark af Kantine-Overskuddet. Nogle Dage senere ankom Kejseren til Wilhelmshaven for at mønstre Marinen. Fra hvert Skib blev der udtaget et Par Mand, og da de alle var samlet, holdt Kejseren en Tale til dem og skridtede forresten Fronten af. En Kammerat fra Bakken, der havde været med, fortalte, at Kejseren havde været i daarligt Humør, han saa bister ud og saa slet ikke paa Folkene.

Saadan oplevede jeg Slaget ved Jylland 1916.

L. F., Gram.

»Den sorte Patrulje«

Det var en rigtig mørk og taaget Novembernat. Vejret var mildt, men Taagen brand tyk. Vi laa i Stilling ved Noyon. Schultz og jeg havde ved 20-Tiden afløst i den langt fremskudte Lyttepost og skulde blive der hele Natten, da det var meget vanskeligt at faa Afløsning derud. Den eneste Forbindelse med Fronten bagved var den noget interimistiske Feltelefon.

Nu havde vi hørt noget om, at der overfor os skulde ligge farvede Tropper, Negere og Indere, og dem havde vi nu en bandsat Respekt for. Vi blev derfor enige om at skiftes til at holde Udkig en Time ad Gangen, saa det kunde blive til en lille Lur af og til.

Henimod Midnat stod jeg paa Udkig, og Taagen var stadigvæk tyk som Ærtesuppe. Pludselig opdager jeg (52) noget hvidt et Stykke ude i Terrænet. Nu foresvævede der mig noget med en hvid Turban o. s. v. Jeg skød og det forsvandt. Et Øjeblik efter skød hele Fronten til begge Sider af os, og der gik Lyskugler op, men nu var der intet at se. Schultz, der var blevet vaagen, spurgte, hvad der var i Vejen, og vi spejdede begge ind i Taagen. "Der er nu noget", sagde Schultz, og saa skød vi begge; hele Sceneriet gentog sig. Saadan gik der et Par Timer, vi saa skiftevis noget og skød skiftevis, og hele Fronten blev efterhaanden opskræmt af vort Skyderi.

Ved Totiden kom der en hvidglødende Underofficer

- "Hvad F vi laa her og plaffede efter", skældte han ud. Jeg forklarede og sagde, at nu kunde han jo selv prøve at holde Udkig. Et Øjeblik efter skød han ogsaa, og saadan gik det, til det blev lyst.

Saa viste det sig, at det, vi havde ligget og skudt efter hele Natten, og som vi i vor Fantasi havde antaget for en eller anden Patrulje, var: E n a f b a r k e t T r æ s t u b paa en halvanden Meters Højde.

Den eneste Forklaring, jeg kan tænke mig, er, at Træstubben under Taagens Indvirkning har fosforceret.

— er.

"Nu, Laus kaput" -

En russisk Krigsfange, der arbejdede paa en Bondegaard vest for Aabenraa, saa en Vinterdag, at Naboens Datter tog Gulvtæpperne ud i friskfalden, frossen Sne for at rense dem der. Da den unge Pige hen mod Aften var ved at tage Tæpperne ind, kom Russeren forbi igen, og saa raabte han over Hegnet:

"Saa, Inge, nu kan De godt tage Tæpperne ind, for nu er Lusene døde".

Det var nu efter hans Mening Grunden til, at Tæpperne skulde ud i Frost og Sne.

Inge.

»Fortæl Kammerat!«

Under denne Rubrik lader vi Kammerater fortælle om deres Oplevelser i Krigen 1914-18, medens vi lytter og noterer.

(53) Hvordan jeg blev taget til Fange? Jo, ser du, det skete en smuk Juni-Aften i 1917.

Vor hele Stilling var nogle usle Huller i Jorden med to og tre Mand i hver og med en Dør eller et Stykke Bliktag som Dækning. Og vor eneste Spærring forude var en enkelt Pigtraad. Meget smaat og meget simpelt det hele.

Flyvere var hele Dagen gaaet lavt hen over os, og da Trommeilden om Aftenen hørte op, vidste vi, hvad der forestod. Jeg gjorde Underofficerstjeneste og gik, da Ilden hørte op, rundt til alle Kammerater for at se, hvorledes det stod til og for at forberede dem paa, hvad der var i Vente.

Paa venstre Fløj af mit Afsnit havde jeg to ganske unge Soldater staaende, og den ene af dem kommer løbende over til mig og fortæller, at den anden er stukket af bag ud, og at han ikke vil blive alene tilbage. Naa, han kommer saa med ned i mit Hul, og vi er nu tre Mand, som anstrengt staar og stirrer over imod Fjenden. Alt synes at være stille.

Pludselig lægger sig en Haand paa min Skulder, og da jeg vender sig om, staar der seks Englændere og griner ad os.

"Kom an, Fritz", siger de, og vi følger med over til deres Grav. Naar undtages, at de tager vore personlige Ejendele som Souvenirs, er det gemytlige Svende, rigtig rare og flinke Folk. Men lige saa let det var at komme (54) bort fra vor Stilling, lige saa vanskeligt var det at forcere deres Stilling. Jeg skal love for, at der var afspærret, og det varede noget, inden vi kom igennem al den Pigtraad, de havde spændt ud.

Det var Skotter, der tog imod os, og der udspandt sig nu følgende Samtale mellem deres Oberst og mig:

"Hvor mange Maskingeværer har I i dette Afsnit, og hvor er de placeret?"

"Det ved jeg ikke".

Han lo lidt smørret og viste mig en Kortskitse, hvor vore Maskingeværreder nok saa tydeligt og nøjagtigt var indtegnede.

"I skulde afløses i Nat Kl. 12. Kan du sige mig af hvem".

"Jeg ved nok, at vi skulde afløses, men ikke af hvem".

Igen lo han helt gemytligt og fortalte mig saa, hvilket Regiment der skulde afløse os, og hvad Regimentskommandøren hed.

Han kommer saa helt hen til mig, ser mig stift i øjnene og siger:

"Det er pænt af dig, at du ikke vil forraade dine Kammerater, og vi ved det jo ogsaa selvaltsammen."

Han ser igen stærkt paa mig og siger saa efter at have betænkt sig lidt:

"Vi to maa nok hellere tale dansk sammen, det kan vi begge meget bedre end tysk".

Han var Svensker og en gemytlig Svend.

Se, saadan kom jeg i Fangenskab, og da vi nu engang er ved dette Kapitel, kan du faa en Historie mere til vor Aarbog .

I den første Tid af mit Fangenskab, inden jeg kom til Feltham-Lejren, var jeg sammen med de tyske Krigsfanger sat til at losse frosne Kreaturkroppe fra Damper i fransk Havn. Kosten var saamænd ret god, men dog lidt ensformig i Længden, og vi kunde ønske os lidt af alt det (55) megen Kød, vi baksede rundt med. Men, selvfølgelig, det var forbudt at stjæle.

Vi gik med engelske Patronbælter om Livet, og godt, at det ikke var tyske, for de var jo meget smallere. For vi hittede nemlig paa at skære Kødstrimler ud af Dyrekroppene, som nøjgtigt dækkede sig med Bæltet, og lagde disse Strimler rundt om Kroppen ind under Bæltet.

Paa denne Maade kunde vi snyde ved Visitationen om Aftenen. Men rigtignok virkede det jo som en Isring omkring Livet, en Fornemmelse, som først fortog sig ved Brasningen om Aftenen inde i Barakken, naar de liflige Dufte fra det stegte Kød lod Munden løbe i Vand.

Men snart var Kødstrimlerne ikke nok for os, og vi fik Appetit paa de store Oksenyrrer, der sad fast i Kroppene af de frosne Dyr. Men hvordan faa de store Klumper ind i Lejren?

En stor Hamborger fandt paa Raad.

Det var Vinter, og der laa Sne paa Jorden. Vagtlokalet laa lige ved Lejren, men med en Vej imellem, og her mellem Vagtlokalet og Lejren fandt Visitationen Sted. Eftersynet var ikke saa indgaaende og kunde heller ikke være det med den store Skare af Fanger, saa det var ikke saa svært uhindret at lade vore Oksenyrrer dumpe ned paa Jorden udenfor Indhegningen, og naar vi saa gik ind i Lejren, fulgte Nyrrerne nok saa nydeligt med, bundet fast som de var i et helt tyndt Stykke Sejlgarn.

Hvis ikke der havde ligget Sne som af de mange Fødder var godt tiltrampet og beskidt, vilde dette Trick aldrig være lykkedes.

Da Vagtmandskabet jo kunde lugte, at der blev braset en Del, gik de sommetider paa Opdagelse blandt os, men fandt aldrig noget, da vi under Briksen havde gravet Huller i Lergulvet, hvor vi opbevarede de huggede Kødvarer.

Fra denne Fangelejr har jeg en anden lille Oplevelse at fortælle.

(56) Da jeg havde været der omkring et halvt Aar eller saadan, gaar jeg en Aften igen nem Barakken og ser "Hejmdal" ligge paa et Bord. Jeg gloede først lidt paa en Fange, der stod ved Siden af og spørger saa, om han er dansk. Jo, det var han da, han var Johannes Holm fra Jels. Ja, og jeg er Hans Peter Schmidt fra Aabenraa.

Og der! havde vi boet et halvt Aars Tid sammen uden at være stødt paa hinanden.

Kammerat Christian Hansen i Aabenraa fortæller ogsaa om sit Fangenskab og tillige om sin Hjemkomst til Danmark:

Jeg blev uddannet i Rendsborg ved 84'erne, men kom ude i Frankrig straks til Res. Reg. 90, 9. Komp. Den 18. November 1917 var vi lige kommet i Rostilling, og allerede den første Nat blev vi purret ud, igen "Alarm mit Sturmgepäck", det var galt fat derude, og Tommy var ved at bryde igennem. Vi kom til at ligge i 3. Linje, og her saa jeg for første Gang Tankene sat ind imod os. De store Kolosser kom anstigende og kørte lige saa nydeligt langs med Skyttegraven og skød med Revolverkanoner ned i disse. Der var ikke meget at stille op for os, og vi flygtede med 7 Mand ned i en dyb "Unterstand". Inden det kom saa vidt, vilde vor Kompagnifører opildne os til at angribe Tankene med Haandgranater, men en Hamborger raabte til ham, at saa skulde han selv gaa foran med et godt Eksempel. Det gjorde han ogsaa, idet han sprang op af Graven og skød paa Tankene med sin Revolver - og faldt straks. Det hele var haabløst, og vi flygtede som sagt ned under Jorden.

Ovenpaa var der et forfærdeligt Spektakel, og Tommy raabte til os om at komme frem. Vi flygtede først længere ned, men da vi frygtede for at faa Haandgranater (57) kastet ned til os, kom vi frem med Hænderne i Vejret og overgav os.

Det var Skotter med Skørter og bare Ben, som vi var faldet i Hænderne paa. De første fire Dage var ikke skønne, idet det regnede næsten uafbrudt og vor Fangelejr var den aabne Mark indhegnet af Pigtraad med nogle tørre Kiks og Vand til Føde. Men Livet var da frelst.

Men saa kom vi til en Lejr med Telte, og her fik vi ogsaa varm Mad, foruden at vi blev badet og vort Tøj rensset for Lus. Alene den legemlige Rensning og Befrielsen for Lusene kvikkede svært op. Her blev vi inddelt i Kompagnier og fik Nummer. Jeg tildeltes det 147. Arbejdskompagni og blev Fange Nr. 447. Der flyttedes nu en Del rundt med os, og snart arbejdede vi paa en Flyveplads og snart paa en Cementstensfabrik. Sidstnævnte Sted brugtes dansk Cement fra Aalborg, der kom i Trætønder, og Træet af disse Tønder smuglede vi ud af Fabrikken og tog det med til Lejren for at bruge det til Brændsel i Kakkellovnen. Her i denne Lejr forsvandt en lille Hamborger sporløst. Ved Hjælp af nogle Kammerater blev han smuglet ud siddende i en Skraldespand, og det lykkedes for ham at komme gennem de fjendtlige Linjer og over til de tyske Linjer igen. Et Brev i forblommet Sprog til en af de Kammerater, der havde hjulpet ham til Flugten, fortalte om hans Genvordigheder, inden han naaede de tyske Linjer. Eftersøgningen efter ham blev drevet saa energisk, at endda Gulvet i den Barak. hvor han hørte til, blev brækket op.

Og her i denne Lejr oplevede jeg saa Begyndelsen til Enden af mit Fangenskab.

En Morgen i Marts Maaned 1918 ved Appellen blev Numrene 446, 447, 448, 449 og 450 raabt op og kommanderet tre Skridt frem. Mathias Carstens en fra Skeide spurgte sagte "Har du ogsaa stjaalet Brædder?" Vi anede ikke, hvad der var i Vejen, og vi spurgte vor tyske Kompagnifører, (58) en Feldwebel, hvad vi havde forbrudt os med. "Ihr funf Sehweinehunde sollt nach England" gav han arrigt til Svar. Vi var meget spændte. Kl. 8 fik jeg Ordre til at gaa over og rense ud i Vagtlokalet hos den engelske Vagt. Men det blev til noget helt andet end Rengøring. Den engelske Stabssergent indbød mig til Frokost, og for første Gang siden Krigens Begyndelse satte jeg mig til et rigtigt Frokostbord: Brød med et tykt Smørlag paa og ovenpaa igen Pølse og længere hen i Frokosten kom der Ost, Honning og andre rare Ting paa Brødet. Dertil drak vi stærk og sød The og sluttede af med Cognak og Cigaretter. Aah, det var dejligt. Jeg fik yderligere Cigaretter med til mine Landsmænd.

Kl. 93/4 hed det "Træd an", og saa gik det til Fods til Sct. Oma og herfra med Tog til le Havre, hvor vi blev indtil den næste Konvoj gik over.

I Feltham blev vi budt velkommen af Pastor Troensegaard Hansen og fik udbetalt 5 Shilling. Vi arbejdede ved forskelligt, paa en Flyveplads, i en Champignon-Kultur og paa en Bondegaard, men trods de efter Omstændighederne gode Kaar længtes vi jo alle efter vore Kære og efter vort Hjem.

Halvandet Aar efter min Tilfangetagelse oprandt Befrielsestimen. Omkring 1. Marts 1919 lod Pastor Troensegaard Hansen Fløjten trille, hvad han altid gjorde, naar der var noget særligt paa Færde og raabte Glædesbudskabet "Nu Drengene skal vi hjem". To Dampere skulde sejle os til Danmark, og jeg kom med Damper Nr. 2 efter at 1. Hold var rejst Ugen i Forvejen. Det var ikke til at holde ud for Glæde og Spænding, hverken spise eller sove kunde vi, og Urets Visere sneglede sig afsted, alt for langsomt gik Tiden. Søndag den 9. var vi i Kirke og til Alters, og den næstfølgende Fredag skulde vi forlade Lejren. Men den sidste Nat i Lejren var der ingen i sin Seng, det var umuligt at sove, og rastløse gik vi omkring og snakkede om den forestaaende Hjemfærd.

(59) Aldrig er vel Soldater mødt saa meget for tidligt, som vi gjorde det hin Fredag Morgen den 14. Marts 1919 i Feltham-Lejren. Kl. 7 skulde vi møde, men allerede Kl. 6 var vi færdige, vore Nerver var spændt til det yderste. Den engelske Lejrkommandant holdt en smuk Tale til os, og med Dannebrog i Spidsen og "Du danske Mand" paa Læben marcherede vi ud af Lejren og til Banegaarden i Feltham. Kl. 4 om Eftermiddagen var vi i Hull, og her laa den danske Damper "Ficaria" med Dampen oppe, og Kl. 8 Aften kastedes Trosserne. Inden vi forlader Dock'en, og Sluseporten aabnes, lægger Skibet endnu engang til, og det engelske Vagtmandskab gaar fra Borde, og mens vi glider ud gennem Slusen, præsenterer de Gevær for os, og saa er vi ude paa River Humber.

Der er foreløbig kommet Ro over os, og vi tager Revanche for den sidste Tids Faste. Der er nok af alt, baade Mad, Øl og Tobak, men da vi kommer ud i Nordsøen, og Lodsen har forladt os ved Spurn Head, maa mange ofre den dejlige Mad til Havguden. Men tiltrods for den haarde Sø er alle i godt Humør, det gaar jo hjemad.

Søndag Morgen faar vi Skagen i Sigte, og Skibet signalerer med Fyrtaarnet ude paa Grenen. Vi skal ankre op ved Helsingør, og her møder vi de første Landsmænd, som byder os velkommen hjem. Den 17. Maj lægger vi til i København og bliver budt velkommen af en tusindtallig Menneskeskare. Inde fra Kajen raabes Hurra, og der synges og spilles for os. Og vi? Vi kan ikke sige et Ord, en Klump i Halsen spærrer for alt, mens vore øjne staar blanke af Taarer.

Meget ondt har vi døjet, uden at det har knækket os, men al denne Hjertelighed, vi møder hos Landsmænd ved vor Hjemkomst, den kan vi ikke staa for, vi overgiver os. Alt det grimme, jeg har oplevet, det blegner med Aarene, men hvad jeg aldrig glemmer, er den sande og oprigtige Gæstfrihed, jeg mødte ved vor Hjemkomst fra (60) Krigsfangenskabet. Og her tænker jeg mest paa mine enestaaende Værtsfolk i København. Et kvart Aarhundrede er gaaet siden disse Dage i Danmarks Hovedstad, men endnu staar de lyslevende for mig, og det vil de blive ved med indtil mit Livs Ende.

*

Kammerat Adolf Weber, Graasten, fortæller om sine Oplevelser om Bord paa den tyske Hjælpekrydser "Carmoran".

Jeg var, fortæller han, kommen ud til Tsingtau for at afløse Besætningen paa de der stationerede tyske Krigsskibe. Herude blev vi overrasket af Krigen, og jeg kom om Bord paa Hjælpekrydseren "Carmoran", en kapret russisk Damper, med hvilken vi krydsede rundt i Stillehavet og søgte at skade Fjenden saa meget som muligt ved at kapre og sænke saa mange af hans Handelsskibe som muligt.

Paa Grund af Proviant- og Kulrangel gik Skibet kort før Jul 1914 ind til Øen Guam, som jo nu vil være de fleste bekendt fra Krigsefterretningerne i denne Krig, da der er blevet kæmpet saa haardt om Guam og om de andre Øer i Marianer-Øgruppen.

Mens vi laa inde i Havnen for at indtage Proviant og Kul, ankom et japansk Krigsskib og lagde sig uden for Havnen, beredt til at tage sig af os, saa snart vi kom udenfor den neutrale Zone. Der var derfor ikke andet at gøre, end at lade os internere.

Vi levede saa en Tid lang om Bord paa Skibet og fik Tiden til at gaa ved Ekscersits og hvad Officerer og Underofficerer ellers kunde finde paa at beskæftige os med. Da Kosten tilmed ikke var sær lig god, blev vi snart kede af denne Tingenes Tilstand. Her, langt borte fra Hjemmet, afskaaret fra enhver Forbindelse med vore Kære, fejrede vi saa Julen 1914. Juletræet var et Korteskaft med (61) Tværpinde, til hvilke vi havde fæstnet nogle Lys. "Træet" var pyntet med optrævlet Manilatovværk o. 1. Tankerne gik hjemad, og vemodige i Sindet fejrede vi denne Juleaften paa den lille Tropeø i Stillehavet.

Langsomt sled Tiden sig hen med Ekscercits og anden Tjeneste, indtil Amerikanerne kom med i Krigen. Da der kom en Parlamentær ud for at meddele os dette og lade os forstaa, at nu vilde vi blive betragtet som Krigsfanger, sprængte Kommandanten Skibet i Luften. 7 Mand af Besætningen omkom ved denne Lejlighed, Resten lykkedes det at redde sig i Land. Vi blev her godt modtaget, fik tørre Klæder og Undertøj og kom i Fangelejr. Her var Forplejningen god, og saa var vi fri for den evindelige Ekscercits. Efter en Maanedes Forløb blev vi ført om Bord paa en Damper, og efter en Rejse paa 45 Dage over Manilla, Nagasaki o. s. v. kom vi til San Francisko. Her blev vi straks ført til Jernbanestationen og ført østpaa. Vi rejste som smaa Baroner. Der var Sovevogn og Spisevogn i Toget, saa vi følte os godt tilpas. Vi kom i en stor Fangelejr. Ogsaa her var Behandlingen og Forplejningen god, vi fik tre Gange varm Mad om Dagen. Men vi kunde ikke komme uden for Fangelejren. Stemningen var meget ophidset mod Tyskerne. Saa da en Landsmand tilbød mig Plads paa sin Farm, turde man ikke give mig Tilladelse til at flytte derud af Hensyn til Folkestemningen. Men vi havde det ogsaa godt i Fangelejren. Vi havde hver vor Seng med Madras, Lagen og Tæpper, men Pigtraadshegnet mindede os stadig om, at vi var Fanger. Vi saa derfor med den dybeste Længsel hen mod den Dag, der igen skulde bringe os Friheden. Den kom og bragte os Friheden i dobbelt Forstand, vi kom hjem til vore kære og hjem til vort Moderland.

Bismarck's Kas.

(62)Æ saat hvæ jennest Dav o skrøv
hjem tæ min Kuen og Bøen et Brøv,
æ ku kun skryv gammeldavs synnerjyelsk,
men saa fæk æ Boj, tæ æ sku skryv tysk.

Vi lo ej deruer i æ forrest Grav,
saa kom dæ en nav en Mand i æ Trav
mæ Boj æ sku stras kom ind tæ æ By,
hvo æ Skryvstue den loej saa godt i Ly.

E tænt - no fær do vis æ Kos,
fo dæ tæ do æ saa goej tæ o slos
æ saat æ Næjs æ lidt høt i Sky
ilav vi tippeld a der ind tæ æ By.

Men dæer Iæk æ eisen novver and og prøv,
o æ Boer, dæ loej en stor Stak Brøv.
»Sie alter Freund«, soej den gammel saa bøes,
»do maa it skryv Brøv, som inner ka løes«.

Æ bløv saa flindtrend gal i æ Hoej,
tæ æ Gift og Gald gik mæ i æ Bloej.
Vinner æ it en Gong maa skryv som te vil,
saa væer saa goej - sæt mæ uer a æ Spil.

Men dæ vo som o rend æ Pand moel æ Muer,
O dæ æendet mæ, tæ æ bløv smidt uer
æ fæk tyrle o veed, tæ æ vo et Fjog,
vinner æ it en Gong ku æ Vaterlands Sprog.

Oberstløjtnant von Bismarck han hæj en Tjenner,
Dæ vo Grau fra Als, o vi vo Venner
vi spekkeler o dæ hæ, o vi brød vort Hoej
men saa fond vi osse en Plan, dæ vo goej.

Herætte bløv æ fri fo Ærgels o Censur,
for no gik dæ hele som dæ vo smuer,
æ skrøv o dansk, som dæ bedst ku pas,
o saa put vi æ Brøv i Bismarcks Kas.

L. Nielsen Jepsen, Brede.

Krydderi.

(63) Vort Kompagni var saa heldigt at have to Slagtere mellem det menige Mandskab. Den ene var en ældre Mand, mellemstor, meget svær og med et Mundtøj ud over det almindelige. Hans Speciale var Hesteflagtning, og vi kaldte ham aldrig andet end "Peerdef" - Hestetyv paa godt Dansk, - og Navnet havde han faaet af den anden Slagter, der var af samme Størrelse men bleg og indfalden, hvorfor "Peerdef" havde døbt ham "Halfdode" - den halvdøde -. Slagterne var de bedste Venner, og da "Peerdef" fra Kompagniet fik Ordre til at oprette et Slagteri, saa Kompagniet selv kunde lave sine Kødvarer, tog han naturligvis "Halfdode" med som Svend. Det gik godt i lang Tid, og Kreaturer havde vi i 1914 nok af, idet de løb rundt paa Markerne i Flokke. Skulde Slagterne bruge et Kreatur eller et Svin, forsøgte de at faa fat i det med det gode, men lykkedes det ikke, brugte de Riflen, og stak det saa bagefter.

En Dag stod Kompagniet opstillet for at marchere til Fronten, og forinden skulde vi have udleveret nogle Levnedsmidler, bl. a. Leverpølse, som vore to Slagtere havde lavet.

Hver Soldat fik sin Stump Pølse, og det første, man gjorde, var at stikke Stumpen op til Næsen for at nyde den dejlige Duft af røget Leverpølse.

Min Sidekammerat, en rolig, støt Landmand fra Meklenborg, fik ogsaa Stumpen op til Næsen, men da Lugten ikke var, som den skulde være efter hans Mening, vendte han sig til mig og lod mig lugte. - - -

"Jeg synes ikke den lugter, som den skal, Kammerat." - udbrød han, - "Lugt".

Jeg synes heller ikke, Duften var, som den skulde være, og da vi undersøgte "Indmaden" nærmere, syntes (64) Meklenborgeren, der var Grund til at tale med Underofficeren.

Underofficeren snuste ogsaa til Pølestumpen og gik derefter hen til Kompagniføreren, denne snuste ogsaa og drøftede Sagen med Underofficeren, der vinkede Meklenborgeren hen til sig.

"Hent Slagteren" befalede Kompagniføreren, og da denne var kommet til Stede, fik han Pølestumpen under Næsen og paa Kompagniførerens Spørgsmaal om, hvad det var for noget, svarede han: "Det er Krydderi, Herr Kaptajn!" - - -

Man gloede paa hinanden, indtil Meklenborgeren greb ind og sa': "Den Slags Krydderi kalder vi for Svinemøg hos os."

Det svære danske Navn.

En Samling næppe nok udvoksede Drenge stod en Dag i 1918 i Jægerkasernens Gymnastikhus i Ratzeborg og blev fordelt til de forskellige Hold. Navn paa Navn raabtes op, og en efter en forsvandt, kun min Ringhed agtedes ikke et Nummer værdigt og tilsidst stod jeg helt alene. En herlig Tanke slog ned i mig. Har de glemt dig? Kommer du kanske igen hjem til Mor? Men nej! Nu kommer en bøs udseende "Oberjæger" farende hen imod mig, og jeg maa til at forklare, hvem, hvad, hvor og hvorledes. Han kigger i Listen og ser igen paa mig. Næ, et Menneske med et saadant Navn er der ikke. Men de mangler en Mand med Navnet

"Franck". Og efter megen Spørgen og Svar tilbage, ja saa passer alt paa mig, undtagen lige Navnet. Det var Skriverkarlen, som ikke vilde have saadan et fjollet Navn i sin Liste og havde, ændret mit gode danske Navn Vrang til Frank. Naa, jeg tilgav ham, han var jo ikke klogere. Men jeg kom ikke hjem til Mor denne Gang.

J. Vrang.

Skrevet i April 1919.

I ukrainsk Fangenskab.

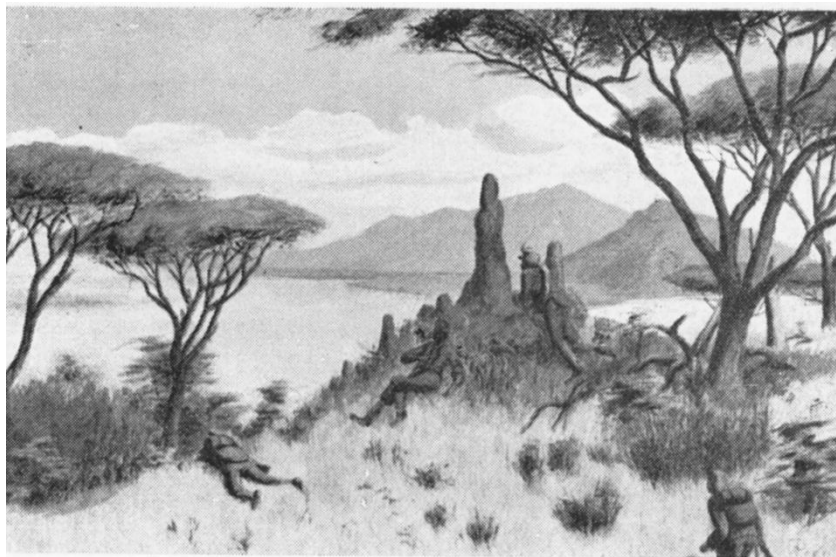
(65) Det var den 18. December i Fjor, at 2. Batl. Landstorm Infanteri Rgt. Nr. 9, som laa i Byen Jelisavetgrad nede i Ukraine, skulde hjem. En anden har, saa vidt jeg ved, fortalt om hin Ulykkesdag for os. Mange brave Kammerater maatte da lade deres Liv i sidste Øjeblik, ogsaa Mænd fra vor kære Hjemegn, jeg tænker her særlig paa min prægtige Kammerat Jes Johansen fra Pøl ved Nordborg.

Gud skaanede mit Liv, jeg kom i Fangenskab. Efter at vi om Aftenen var ført som Fanger hen i en af Byens Kaserne, forlangte de ukrainske Førere, at vore Førere og vort Soldatteraad, samt Kompagniets Tillidsmænd, til hvilke jeg hørte, skulde blive tilbage som Gidsler, medens Resten af Mandskabet skulde transporteres til Grænsen samme Nat, hvad de ogsaa blev.

Vi var saa 14 Officerer og 16 Underofficerer og Menige, som blev ført bort, ind i et Hus, hvor vi efter et langt Forhør endelig fik Lov til at lægge os i noget gammelt, raadtent, stinkende Halm, under en stærk, men høflig Bevogtning. En af Officererne blev syg næste Dag og kom paa Lazaret, saa nu var vi kun 29 tilbage. At Stemningen blandt de ukrainske Soldater ikke var os god, laa jo nær, saa da vi havde tilbragt 2½ Døgn i nævnte Rum, og især Kosakkerne begyndte at blive nærgaaende, de vilde kaste Haandgranater ind til os, besluttede Kommandanten at give os et nyt, sikrere Opholdssted - han havde jo sine bestemte Planer med os - og valgte saa Byens eller rettere Guvernementets Tugthus.

Den 21. December førtes vi saa under stærk Bevogtning gennem hele Byen til Tugthuset, hvor vi blev indsat, (66) to og to i hver Celle. Bygningerne var nye og moderne indrettet med Varmeledning, elektrisk Lys o. s. v. Men som saa mange Steder i Rusland havde vi grumme lidt Gavn af den Slags Ting, da alt kun var halvt i Orden. Vi frøs, og vi sultede! Vor daglige Forplejning bestod af 300 Gr. tørt Brød, som vi fik om Morgen, om Middagen fik vi en ganske tynd Suppe, Vand med et Par Gryn i, om Aftenen var Suppen endnu daarligere, og imellem disse Maaltider fik vi en Kedel med kogt Vand. Nattelejet var nogenlunde, men en ganske frygtelig Plage var Utøjet! Der er en stor Berettigelse i det, naar en Kammerat med Harme udelod "R"et i Rusland og satte "L" i Stedet for.

Den 25. December, 1. Juledag om Morgen, fik vi pludselig Ordre til at gøre os færdige til at blive ført over i en anden Bygning. Her kom vi ind i en stor Celle, hvor vi overraskedes ved at blive modtaget af Præsten ved Byens lille tyske Menighed, som sammen med en anden Herre og en ung Dame overrakte os hver en Pose fyldt med en Del Godter og

Krigen i Afrika. — I Beredskab bag en Myretue.

Rytterpatrulje i Østafrika

*En Russerinde
fra Jurjew*

Drikkevandet destilleres

Levnedsmidler, desuden nogle nyttige Ting, som vi skulde trække Lod om indbyrdes. Det var den lille Menigheds Julegave til os, et Udtryk for deres Medfølelse. Præsten, som forøvrigt hed Vilhelm Beck, holdt en gribende Tale til os og meddelte os saa, at vi maatte blive i den store Celle, det havde han udvirket hos Tugthusets Direktør, som forøvrigt var en meget nobel Herre. Vi flyttede saa sammen og var glade ved Forandringen. Tilværelsen var knap saa ensom.

Den 27. December var en kritisk Dag. En større Trop Kosakker holdt pludselig udenfor Tugthuset og forlangte os udleveret, vi skulde skydes! Heldigvis saa vi dem ikke, og Direktøren, som nægtede at efterkomme Opfordringen, lod os det først vide næste Dag, da Faren var overstaaet. Mit Hjerter fyldtes med Tak til Gud, som igen havde bevaret mit Liv.

Den 25. Januar fik vi pludselig Besøg af en tysk (67) Herre, som fortalte os, at han kom som Udsending fra den tyske Hærledelse for at forhandle med den social-revolutionære Komite der i Byen angaaende vor Løsladelse, som han haabede at opnaa. Forsøget mislykkedes. Hadet imod alt, hvad der var tysk, var endnu for stort blandt Byens Beboere. Der maa først gro Græs over Begivenhederne, sagde Direktøren. Og der groede Græs over den. Indrepolitiske Begivenheder lagde Beslag paa Befolkningens Tanker. De Socialrevolutionære og Bolshevikkerne røg sammen. Pludselig en Dag blevet helt Batteri kørt op i Stilling lige ved Tugthuset. Kanoner tordnede. Det var Bolshevikkerne, der beskød Byen, og de fik den. At vi var meget spændte paa, hvad der nu forestod os under det nye Regimente, kan enhver forstaa. Det første Besøg, vi fik af de nye Magthavere, var 5 Mand, alle mer eller mindre berusede, men meget venlige imod os. De lovede os at paaskynde vor Aftransport efter bedste Evne. Men som i saa mange Tilfælde blev det ved Løftet.

Den usle Forplejning og den daarlige Luft satte snart sine Spor. En Del, især Officererne, som jo ikke kendte til at savne noget og derfor led langt mere under Forandringen end vi andre, blev syge og kom i Tugthusets Sygehus. Ansigtssfarven blev saa underlig gul.

Saa endelig den 19. Februar dukkede samme tyske Herre op igen, som besøgte os den 25. Januar, lad mig kalde ham Herr B. Den negang kom han som Læge og som Repræsentant for Røde-Kors. Han fortalte, at en af vore Kammerater, som havde været saaret, men var rask igen, forklædt som Russer efter 5 Dages Fart gennem Sne og stærk Kulde var ankommet til Nikolajev og havde fortalt de daværende 2 Generaler om vore saaredes uheldige Stilling. Denne Kammerats Navn er Andreas Bahnsen fra Todtenbyttel ved Rendsborg. Hans Navn fortjener at fremhæves, da han under saa stor Fare for sit eget Liv blev Redskabet til at frelse os.

(68) Hr. B. havde det bedste Haab om, at det denne Gang vilde lykkes ham at faa os fri, maaske endnu samme Dag. Stor Jubel selvfølgelig! Dog Natten kom og næste Formiddag ogsaa. Barometret begyndte at synke, men allerbedst som vi sad og søbede vor Middagsuppe. kom pludselig en Overfangevogter og forkyndte os Friheden. Han meddelte os, at vi straks skulde forsvinde. Efter at Direktøren havde taget en meget venlig Afsked med os og vi var blevet ført udenfor, blev vi af Hr. B. ført til 9 Drosker, som ventede os, og nu gik det under Eskorte af beredne Bolshevikker, med vældig lange ladte Pistoler i Haanden, i skarpt Trav til Banegaarden. Ingen kom os for nær, der var groet Græs over vor Affære. Vi besteg straks Toget og blev der om Natten. Bolshevikkerne bevogtede os. Næste Morgen blev alle vore Saarede og Syge, ialt 34, baaret ind. i Toget, saa da Klokken var ni, var alt klar til Afrejse. Men lige i sidste Øjeblik rullede et stort Transporttog med Kosakker ind paa Banegaarden. Disse nægtede os Tilladelsen til at køre. Det var især vore Officerer, det drejede sig om. Dem havde de helst endnu i en Fart gjort det af med. Efter 2 Timers spændende

Forhandling og tilsvarende Bestikkelse lykkedes det endelig Hr. B. at faa udvirket, at han kunde køre afsted med os. Vort Tog bestod af 4 Vogne og et Lokomotiv. Vognene var udmærket indrettet, saa vore saarede Kammerater blev godt anbragt. Vi naaede saa ned til Knudepunktet Snamenka. Her laa telegrafisk Ordre til Hr. B. fra Bolshevikkernes Høvding Ataman Gregoriew, hvori denne forlangte, at vort Tog først skulde føres til hans Hovedkvarter i Byen Alexandria, da han, og ikke Komiteen i Jelisavetgrad var den, der skulde slaa Sømmet paa Hovedet. Han vilde afgøre vor Skæbne. Hr. B. snød ham imidlertid, han lod nemlig de 4 Vogne blive staaende i Snamenka, sprang selv op paa Lokomotivet og kørte saa ned til den strenge Herre, der, som Hr. B. senere fortalte, til at begynde med (69) overøste ham med Grovheder, men senere, vel ogsaa omstemt ved Hjælp af russiske Rubler, meget naadig gav Tilladelse til at fortsætte Rejsen med os. Efter flere smaa Genvordigheder naaede vi saa endelig den 24. Februar Nikolajev, hvor vi fik en storartet Modtagelse. Automobiler stod rede til at køre os til en Badeanstalt, hvor vi fik et dejligt Bad og endelig befriedes for det skrækelige Utøj. En Velgerning, som kun den kan fatte, der har været fuld af Utøj. I Nikolajev var vi indtil den 9. Marts og havde Løjlighed til at komme ordentlig til Hægterne igen. Nævnte Dag gik vi ombord i et hollandsk Dampskib og sejlede med dette under fransk Beskyttelse til Konstantinopel. Farten over Sortehavet var dejlig, Solen skinnede varmt fra Morgen til Aften. Dog langt skønnere var Turen gennem Bosporus. Her stod alle Frugttræer i Blomstring, Markerne var grønne og Kysterne, især de europæiske, frembød et livligt og afvekslende Billede. Flere af Sultanens pragtfulde Slotte, bl. a. det Slot, hvor Sultan Abdul Harnid den Anden sad fangen, ligger helt nede ved Vandet. Therapia og især Pera er fuldstændig bygget i europæisk Stil. Vi naaede saa ned til det gyldne Horn og gik for Anker ud for Stambul. Her ses klart Sophia Moskeen, som jo var den første kristne Kirke i Europa. Ved Siden af denne ligger Semlin Moskeen, til højre lidt i Baggrunden ligger den store røde Achmed Moske, i hvilken de store Bejrut Fester fejres. Smukt virker de slanke Minareter, af hvilke der staar 4 ved hver Moske, en i hvert Hjørne. Vi fik Lov til at gaa i Landovre i Lilleasien i Heidar-Pasha, Her kunde vi købe Figner og Rosiner, og desuden omsværmedes vort Skib af Handelsmænd, som falbød alle mulige Ting.

Henimod Aften forlod vi Skibet, som havde bragt os hertil, og kom ombord paa "Minna Horn" fra Slesvig. Det klang saa hjemligt! Næste Dag gik det under engelsk Flag og Beskyttelse videre. Vi var omtrent 1900 Mand (70) ombord. Stemningen var udmærket, det gik jo hjemad. Vi passerede Hundeøen, et Opholdssted for alle herreløse Hunde, som indfanges og bringes herud, da Muhammedanerne kun dræber de Dyr, hvis Kød er dem nyttigt, saa man kan forstaa, hvilket Eldorado Tyrkiet er for al Slags Utøj, Væggetøj, Kakkellakker og Lus. Forbi Prinseøerne gik det videre over Marmarahavet ned mod Dardanellerne. Turen gennem Strædet var meget interessant! Høje, stejle Fjelde paa begge Sider, hist og her Ruinerne af gamle Fæstningsværker, inde mellem Fjeldene store Kaserne og - som voksende op af Jorden - Kanoner, disse Uhyrer, som i saa lang Tid har udstødt deres Brøl, men nu heldigvis er sat ud af Spillet.

Paa Gallipoli stod Frugttræerne ogsaa i fuld Blomstring. I det ægæiske Hav frembød alle de mange store og smaa Øer et afvekslende Billede. Efter at have passeret Øen Kythera, gled vi ud i Middelhavet. I det fjerne saa vi Øen Kretas stejle Kyster, og saa saa vi ikke Land igen, før vi paa lang Afstand kunde skimte Øen Sicilien. Herfra sejlede vi saa ned mod den afrikanske Kyst og holdt os den nær i flere Dage. Det var et pragtfuldt, imponerende Syn at se de høje snebedækkede Kæmper i Atlasbjergene.

I Gibraltar havde vi 8 Timers Ophold, vi bunkede Kul og fik frisk Vand. Her har Skabe-
ren nedlagt saa megen Skønhed i Naturen, at det er umuligt at beskrive den. Gibraltar er et
helt Stykke Eventyr, især naar man som vi forlader Havnen ved Aftentide, naar Tusinder af
Lys, lig store St. Hansorme, skinner helt op over Fjeldsiderne, helt op paa Toppen af Fjel-
det, hvor den traadløse Station ligger.

Det var os forbudt at gaa i Land, kun de engelske Søofficerer, under hvis Beskyttelse vi
sejlede, var i Land og hentede Appelsiner, Vin o. 1. En af vore tyske Officerer (71) forsik-
rede mig om, at han var nær ved at revne af Misundelse. Godt, at han alligevel ikke gjorde
det. Atlanterhavet satte et meget venligt Ansigt op. Den spanske Sø rynkede lidt paa Næ-
sen, men i Kanalen og i Vesterhavet var Vandet blankt som et Spejl, en stor Naade fra Gud,
da vi kom i Minefaren, som i Tilfælde af en Storm kunde være blevet meget alvorlig. Vi
mødte ikke færre end 17 drivende Miner. Disse grimme Tingester, der ser saa uskyldige ud,
naar de lig en stor Gummibold ligger og vipper paa Vandet. I Dover forlod den engelske
Officer os. Vi maatte helt op i Højde med den danske Grænse for at undgaa Minefelterne,
og sejlede saa ned forbi Helgoland og ind i Elben, fra hvis Kyster især i Schulau og Blan-
kenese Beboerne vinkede ud til os. Med fuld Musik gik vi ind til Hamborg, hvor vi landede
den 7. April, efter 30 Dages Sørejse. Der var stor Modtagelse.

Jeg for mit Vedkommende forlod Skibet med Tak i Hjertet til Gud, fordi han saa naadig
havde bevaret mig gennem den sidste Tids mange Farer.

Næste Morgen forlod jeg Hamborg og var samme Aften forenet med mine Kære, som i
Form af udsprede Rygter havde hørt, at jeg allerede var skudt og begravet.

Herren har gjort store Ting imod os, og vi blev glade! Ps. 126, 3.

A a r ø - H a n s e n .
Dentist .

"Ihn" – "Ihnen"

Det skete i 1917, at jeg blev anklaget for Underslæb, og det var Generalens Stuepige,
som var Skyld i det, ja, og saa mit manglende Kendskab til det tyske Sprogs Labyrinter.

Paa Grund af, at jeg som aktiv Soldat har ligget ved (72) Husarerne i Slesvig og altsaa
maatte have Kendskab til Heste, blev jeg Kusk hos vor General. Det var i 1917, og paa et
Tidspunkt, hvor Biler til Officerer blev afskaffet og afløst af Hestekøretøjer.

Jeg skulde paa Orlov, og Generalen anmodede mig om at tage en Pakke med hjem til
sin Kone, der boede i Berlin. Jo, det kunde jeg da saa meget godt, og det blev en kold De-
cembermorgen, at jeg afleverede Generalens Pakke i hans Hjem i Berlin, hvor Stuepigen
tog imod den.

Pigen bad mig om at vente, og lidt efter stikker hun mig en Pakke ud, idet hun siger:
"Hier ist ein Paket fur Ihnen!"

Jeg takkede saa meget for Pakken og drog glad hjem. Til min Kone siger jeg saa stolt, at
her skal hun se, jeg har faaet en Juleforæring af Generalinden.

Forventningsfulde aabner vi sammen Pakken, men bliver noget lange i Ansigtet, da Pakkens Indhold viser sig at være en stor Vaskesvamp og en Flaske Kølnervand.

Hm! – En lidt ejendommelig Gave til en sædvanlig Kusk hos en General, og lidt desorienteret lagde min Kone Generalindens Julegave ned i Kommodeskuffen.

Løsningen paa Gavegaaden lod imidlertid ikke vente længe paa sig, efter at jeg igen var ankommet til min General og denne spurgte, om jeg ikke havde en Pakke med til ham.

Tak, Skæbne.

Jeg havde misforstaaet Pigen, der selvfølgelig havde sagt "Ihn", altsaa Generalen, og ikke "Ihnen", altsaa mig. Dette forbigrede svære Sprog, som hverken Pigen eller jeg var helt inde i.

Generalen blev gal i Hovedet og meldte mig for "Unterschlagung" samtidig med, at jeg kom tilbage til Kompagniet.

Selvfølgelig skrev jeg omgaaende hjem til Konen om at sende Svampen og Parfumen til Generalen. En (73) Tilsigelse om at møde til Retsforhandling ved Civilretten i Berlin efterkom jeg ikke, og maaske har Dommeren belært Stuepigen om, at hun burde have sagt, at her var en Pakke til Hr. Excellencen. Saa havde jeg i hvert Fald været klar over, hvem Pakken var til.

Hen paa Foraaret fik jeg Meddelelse fra Civilretten i Berlin om, at jeg var frikendt for Generalens Sigtelse imod mig.

H. P. Schmidt.

Da Krigen kom.

Jeg gik ind og saa paa mit Militærpas. Jo, jeg skulde møde straks, saa der var ingen Tid at spille. Natten maatte tages i Brug for at ordne alt saa godt som muligt for min Kone og vore 6 ukonfirmerede Børn. Paa min Vej gennem Byen for at ordne noget kom jeg forbi Kroen, hvor der blev sunget og drukket. De der blev hjemme gav ud og man sang "Deutschland uber alles". Da jeg naaede hjem igen, laa vore kære Smaa i den sødeste Søvn, og jeg maatte ind og kigge paa dem. Godt, at de intet anede om, hvad Krig er. Min Kone gik tavs omkring, hendes Far havde været med baade i 48 og 64, saa hun anede noget om, hvad Krig er. Tavse gik vi til Ro, men vi fik ikke megen Søvn.

Tidligt Søndag Morgen stod vi op for at faa ordnet alt inden Afskedens Time slog. Det hele var saa trist, selv om Solen skinnede nok saa smukt. Endnu engang var jeg inde i Sovestuen for at se paa de sovende Børn. Jeg kyssede dem paa deres Kinder og strøg dem varsomt over Haaret, mens deres Mor ude i Køkkenet græd stille. Med Magt maatte jeg rive mig løs og styrtede ud af Døren; henne fra Hjørnet et sidste Vink, og Tummelen paa Bane-
gaarden tog mig.

Stakkels Mødre og Hustruer, der igen skal give deres Kære til Krigens Galskab.

J a c o b K r o g h, Sommersted.

Belgisk Postmester.

(74) Efter at have prøvet forskelligt var jeg havnet paa Kommandanturet i Brügge i Belgien, hvor jeg den første Tid gjorde Tjeneste som Ordonnans, men siden avancerede paa forskellig Maade, idet jeg fik Prædikatet "Ein brauchbarer Mann", en brugbar Mand, herunder var ikke alene at forstaa, at man kunde bruges til et og andet, men ogsaa, at man var paalidelig og til at stole paa i alle Retninger.

En Formiddag, jeg kom ud i Korridoren, stod vor Adjutant, en Overløjtnant Sponer, og talte med Manden, der passede den belgiske Post. Da Adjutanten saa mig, sagde han "Das kommen Sie". Javel, sagde jeg, alt hvad jeg har Lyst til, det kan jeg. Ja, sagde han, det er udmærket, saa har vi jo en Mand. Sagen var den, at Manden, der passede Indbyggerposten, han hed Lohmann, var en højere bayersk Postembedsmand, som var blevet reklameret hjem og nu skulde udveksles med en anden Postmand, men denne var vel ikke fundet endnu. Lohmann havde imidlertid faaet Besked om Byttet og vilde meget gerne afsted hjem. Det var det, han havde talt med Adjutanten om, og saa var det, at man fandt mig. Lohmann fik saa Besked om at sætte mig ind i Sagerne, og saa kunde han rejse samme Dags Middag. Da han skulde have pakket og gjort andre Forberedelser, blev der kun godt en halv Time til at give mig Besked, og saa var jeg avanceret til belgisk Postmester.

Det var en meget behagelig Tjeneste, som varede fra Klokken 10 til 12 og 2 til 4, og Arbejdet bestod i at censurere Breve, som var skrevet paa Flamsk, samt dem, der var skrevet paa Fransk og som af vor Tolk i korte Træk (75) var oversat til Tysk. Til at sælge Frimærker havde jeg en belgisk Postmand, som hed Pieter. Frimærkerne hentede jeg en Gang om Ugen i Gent, og vi solgte for ca. 2000 Mark om Ugen. Der blev opkøbt mange Frimærker af Samlere, det var tyske Mærker, som var overtrykt med sort "Belgien". Det var mest Officerer, som købte dem, og de vilde gerne have dem stemplet, saa havde de mere Samlerværdi. Vi havde et fint Staalstempel, saa jeg kunde stemple dem pænt, og saa havde jeg dem liggende i Sæt, som kostede 5 Mark. Naar saa der kom en Officer og vilde købe, viste jeg ham hen til Pieter, men saa kom han tilbage til mig og vilde gerne have dem stemplet, hvortil jeg sagde, at det havde jeg ingen Tid til. Saa kom der gerne en Cigar frem, men hertil sagde jeg, at jeg røg ikke. Saa kom Pungen sædvanlig op, og naar der saa blev skubbet en Mark ind gennem mit Vindue, saa byttede jeg de ustemplede Mærker med et Sæt stemplede. Man skulde jo se at være om sig.

Det belgiske Postvæsen var naturligvis blevet sat ud af Kraft ved Besættelsen, men helt undvære det har man vel ikke kunnet, og saa var der lavet noget andet under militær Kontrol. Det drejede sig kun om Breve, og disse maatte skrives i Sygdoms- og Dødstilfælde samt i Handelssamkvem, og desuden maatte man en Gang om Ugen sende et Brev paa 10 Linjer til Belgiere, som var i tysk Fangenskab. Til disse maatte der ogsaa sendes Pakker. Disse skulde man bringe aabne til mit Kontor, og jeg skulde overbevise mig om, at de ikke indeholdt noget skriftligt, og desuden maatte de ikke indeholde Sukker, Mel eller Kød. Jeg pakkede dem aldrig ud, men spurgte bare om der var noget skriftligt i dem, og det forsikrede man altid, at der ikke var. Desuden havde jeg forstaaet min Instruks saadan, at Pølser og lignende var ikke Kød, Bagværk var ikke Mel og Chokolade eller Bolcher var ikke (76) Sukker, saa det gik meget godt. Disse Pakker kørte jeg hver Lørdag Eftermiddag til Banen pr. Sporvogn, efter at jeg havde lukket og forsegle dem med store Laksegl.

Brevene blev hentet sammen af belgiske Postmænd i civil, og efter at jeg havde censureret dem, fyldte jeg dem i en Postsæk og forseglede denne, hvorefter de gik til Gent og blev endnu engang censureret. Brevene, som ankom, sorterede jeg og lagde dem i Fag til den Egn, de skulde, og de blev saa bragt ud af belgiske Postmænd, som gav mig Kvittering for dem. Da som nævnt Brevene til Krigsfangerne kun maatte indeholde 10 Linier, gjorde jeg Folk opmærksom paa, at der ikke stod noget om, paa hvilken Led de skulde staa, eller hvor lange Linierne maatte være, saa kan det nok være, at de blev lange.

Pieter og jeg kom meget godt ud af det, jeg talte Flamsk som en Indfødt dengang, og han var en ældre meget medgørlig Mand, men han havde ingen Anelse om vore Forhold her og hvorfor jeg syntes saa godt om Belgierne. Derimod kom der engang imellem to Postmestre, vi kaldte dem for den lille og den store, fordi der var Forskel paa Højden, det var højere Postembedsmænd, som kom og talte med Pieter. De vidste god Besked med vore Forhold her, og de sagde til Pieter, at jeg var en god Mand, som han kunde stole paa, og saa blev vi helt gode Venner.

En Dag kom den kommanderende Admiral, Admiral von Schröder, og stak Hovedet ind ad mit lille Vindue, som vendte ud til Kommandanturets Forstue, og spurgte ordret "Kann man hier rinkommen in die Boks?", og jeg gav det mest dumme Svar, en Soldat nogensinde har givet, idet jeg sagde "Ja komm man binnen". Det var vi saa vant til, at Belgierne sagde, saa vi sagde ogsaa altid "komm binnen". Jeg mærkede det med det samme og sagde saa, at hans Excellence maatte gaa ud i Gaarden og ind ad Døren derfra. Enten har han ikke lagt Mærke til (77) mit Svar, eller ogsaa har han taget det som et mærkeligt Svar paa et mærkeligt Spørgsmaal. Han kom saa ind og spurgte om Forretningsgangen i sin Helhed og særlig om Censureringen af Brevene, om jeg altid fik Kvittering for dem o.s.v. Mine Svar maa have tilfredsstillet ham, da han ret hurtigt gik igen, tilsyneladende godt tilfreds med Resultatet, men stakkels Pieter rystede over hele Kroppen af bare Forskrækkelse.

J. C. R.

Fluerne var fløjet.

Vi var fire Sønderjyder, der altid holdt sammen. Fuglsang, Tæstesen, Johnsen og Under tegnede. Fuglsang blev afkommanderet til Hestepasser. Siden har jeg hverken hørt eller set noget til ham, med Undtagelse af, at han blev Anledning til følgende Oplevelse:

Kompagniets Maler var bleven syg, og Kaptajnen spurgte efter en anden i Stedet. Fuglsang gjorde opmærksom paa mig, der var ude i Linjen. Straks blev der sendt en Ordonnans ud efter mig. Jeg skulde med det samme pakke mit Kluns og følge med tilbage. Først blev jeg glad; men jeg spekulerede dog meget paa, hvad jeg skulde tilbage efter, og kom til det Resultat, at jeg sikkert skulde i Fængsel for et eller andet, som havde staaet i et Brev.

Det var sidst i August. Der stod endnu en Del Korn paa Markerne. Efter Solnedgang ankom jeg til Kaptajnens Kontor. "Er De Maler? spurgte han, "Javel!" svarede jeg. "Kan De male Skrift?". "Javel, Hr. Kaptajn!" "Har De gaaet paa Malerskole?" "Javel, Hr. Kaptajn!" "Hvor?" "I København". "Kopenhagen, Kopenhagen, hm hm, Kopenhagen, Kopenhagen,

hm hm." Det lod ikke til at behage ham vel, saa jeg skyndte mig at tilføje, at (78) jeg ogsaa havde arbejdet 3 Aar i Hamborg, og i andre tyske Byer. "Naa-naa, naa-naa." Ja, saa var det godt. Næste Morgen mødte jeg præcis Kl. 7 ved Feldwebelens Dør. Jeg hørte Uret slaa 7 inde i Stuen og bankede haardt paa, men ingen svarede. Jeg bankede endnu en Gang med samme Resultat og traadte ind. Feldwebelen laa paa en Briks med Ryggen til, og et Tæppe over sig, lige foran mig. Jeg slog Hælene sammen, og meldte mit Navn, Stilling, Kompagni og Regiment, som det sig hør og bør for en god tysk Soldat. Da jeg var færdig aabnede han for "Gassen" med et vældigt Brag, men blev iøvrigt liggende ganske stille uden at røre sig. Saa blev jeg staaende ved Siden af Døren, ligesom en anden Skoledreng, et Kvarter eller saa. Hvorefter han drejede sig om mod mig og sagde, at jeg kunde komme igen om en Time. Da jeg igen kom tilbage efter en Times Forløb, fik jeg Besked paa at melde mig hos Kompagniets Snedkermester, hvor jeg skulde male Kilometertavler til en Feltbane efter nærmere Ordre fra Snedkeren. Men De behøver ikke at lave det færdigt paa en Dag "Auf wieder-sehen!"

De smaa Tavler var sat op langs en Bane, der skulde "besichtiges" i en nær Fremtid. Jeg begav mig ud paa Linjen med sort Maling og en Skrivepensel. Om Formiddagen malede jeg eet Tal, og om Eftermiddagen det næste. Saadan gik der et Par Uger, og ingen bekymrede sig mere om mig. Jeg tog Mad med til hele Dagen, Læsestof, Brevpapir, og ikke at glemme, Shagtobak og Pibe.

Jeg havde lige endt et langt Brev til min kære Hustru og sad og dampede paa Piben. Vejret var ualmindelig smukt, og Somren gik paa Held. Som jeg sad der allerbedst, fik jeg øje paa en Rytter langt ude i Landskabet, til højre for Banelinjen, 4-5 km borte. Han red ind imod Banen og kom galloperende hen imod mig. Han havde sikkert opdaget mig i sin Kikkert, saa jeg rejste mig op, stikker Piben ind, retter mig stramt op og smækker Hælene (79) sammen. Det var en gammel Oberst, som selve F , syntes jeg. Han styrede Hesten lige mod mig. Skal du springe tilside? tænkte jeg. Nej, bliv hellere staaende, sagde en indre Stemme. Jeg lukkede øjnene og blev staaende. Da jeg igen aabnede dem, stod Hesten stejlede paa Bagbenene, kun en Meter foran mig, saa dens Rytter var ved at glide bag af den.

Jeg kom hurtigt til mig selv og meldte mit Navn, Kompagni og Regiment. "Hvad sidder De der efter?" brølede han. "Jeg maler Kilometertavler ved Banen, Hr. Oberst!" svarede jeg. "Ja, men De er jo færdig!" brølede han videre, og saa ned mod den Tavle jeg lige havde malet. "Javel, Hr. Oberst, men jeg sidder og passer paa, at Fluerne ikke skal sætte sig i Malingen, for saa ødelægges det." "Der er jo ingen Fluere!" tordnede han saa. "Nej, - de fløj da Obersten kom."

Uden at svare et Ord drejede han Hesten omkring, gav den af Sporerne, og forsvandt i samme Retning, hvorfra han var kommen.

P. H. S., Rødding.

Minder fra Shanghaj.

De sønderjydske Krigsfanger, som i 1919 fra Krigsfangenskab i Sibirien over Dalny, Shanghaj og Singapore vendte hjem, vil endnu med Glæde og Taknemlighed mindes Opholdet i Shanghaj, hvor danske Landsmænd med aabne Arme tog imod os, og gjorde os Opholdet der i den store Verdensby saa behageligt. De viste os, at Hjertebaand ikke brister, at Landsmænd, naar de i det fjerne mødes med Landsmænd, møder aabne Arme og varme Hjerter. Vi mindes ogsaa vor utrættelige Fører, P. G j e r s i n g, som til Aarbogen 1943 har sendt følgende smukke Hilsen:

H i l s e n f r a S h a n g h a j.

Tusind Tak for Deres venlige Hilsen og for Dagene i (80) Shanghaj fra 6.-12. September 1919, hvor De og andre danske sønderjydske Krigsfanger som frie Mænd samledes med Landsmænd for derefter at drage mod Hjemlandet, Dage, som gav os nogle af vort Livs skønneste Minder.

Fra Sibiriens Fangenskab blev Shanghaj det første Kik ud i en stor og dejlig Verden, endnu mærket af Krigens Saar, men fuld af Haab om hurtig Opbygning og Troen paa, i et overskueligt Spand af Aar at kunne høste Frugten af Fredens Velsignelse.

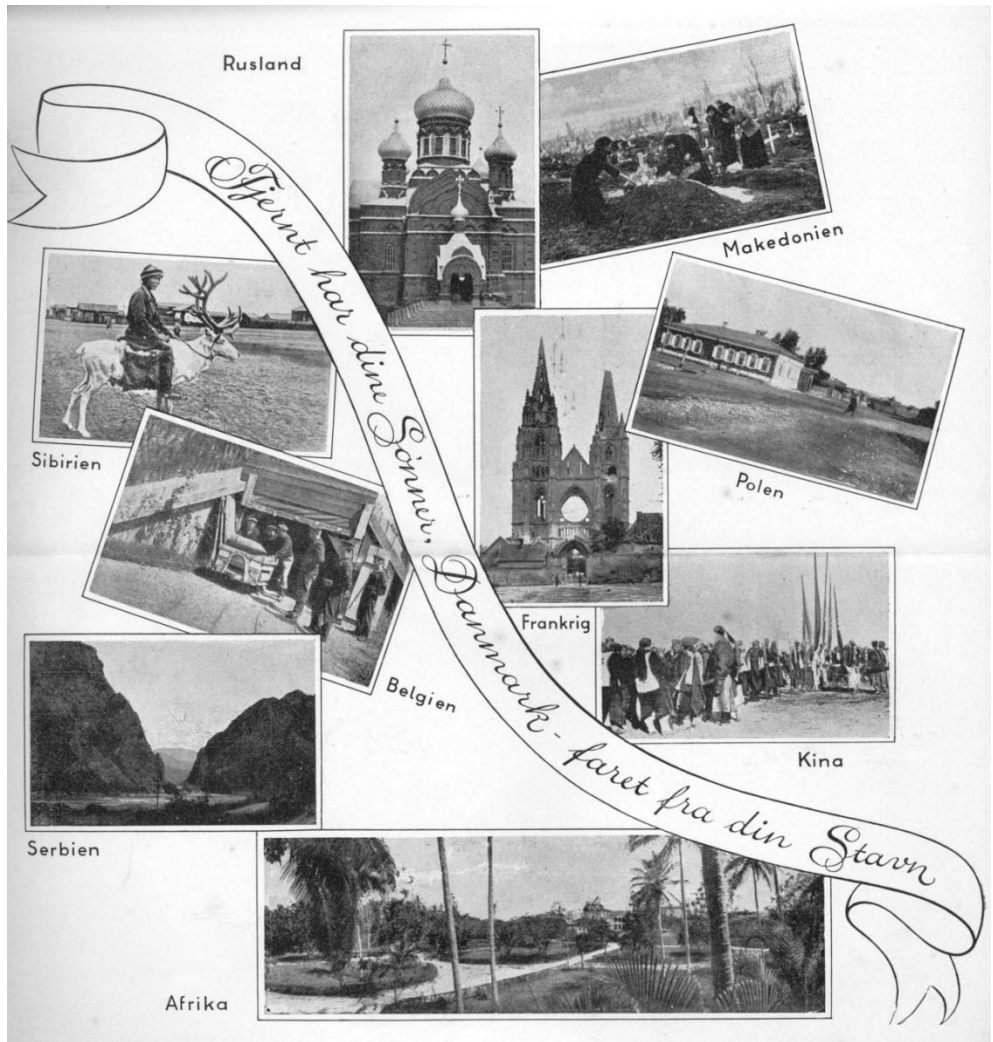
Landsmænd derude, med Hjertet paa rette Sted, gav rigelig Føde og Klæder, førte Eder langs Wang Poo Flodens gule Strøm, paa hvilken Sampan, Djunke og Oceanflyvere laa Side om Side, ind i Kineserbyens Labyrinter, fortalte om østens Sæder og Skikke, viste Pagoder og Templer, hvor kinesisk Guddom dyrkedes, og Stederne, hvor Handel og Haandværk udøvedes og hvor Kunsten havde til Huse.

Lykkelige Stunder tilbragtes med Landsmænd, der lukkede Hjem og Hjerte op for hinanden og I, som vendte hjem under ø. K.s fligede Flag, har Minder Dagen i Dag, maaske nogle af Eders dyrebareste.

Hvor vilde det være en Glæde at opfriske disse, og en Oplevelse kunde det blive, om vi samledes for at lade dem passere Revy, maaske ogsaa for interesserede Landsmænd.

Lykkes dette imidlertid ikke, vil hine Dages Offervillighed og Kammeratskab, vist af Landsmænd derude, blive bevaret i Taknemmelighed, og paa Baggrund af vor Tids Begivenheder er jeg glad for, at der hos Mænd paa Sønderjyllands Jord bevares Minder, der giver Kraft i Kampen for Renhed i Gerning, Sæder og Skikke til Gavn for vort Land i onde og gode Dage.

P. G j e r s i n g.

Sønderjysk Jul i Felten.

(81) I Foraaret 1914 modtog jeg en ny Pasnota, som lød paa i Krigstilfælde at møde 2. Mobiliseringsdag, omendskønt jeg var gaaet over i "Landwehr II", og jeg modtog denne Besked med blandede Følelser.

Saa kom midt i Høsten den skæbnetunge Begivenhed, og alle vi, som straks skulde afsted, vil aldrig glemme Søndagen den 1. August 1914, hvor det gjaldt at tage Afsked fra Slægt og Venner og alt, hvad der var os kært her paa Jorden.

Jeg oplevede rørende Træk. Vore Venner forenede sig i Bøn med os om Guds naadige Bistand. Dog sværest var den Time Mandag Morgen den 2. August, da det gjaldt at tage Afsked fra Hustru og Børn.

Om Eftermiddagen samme Dag mødte jeg paa Junkerhulvej-Kasernen i Flensborg og traf her mange sønderjyske Kammerater, tildels Bekendte fra aktiv Tjeneste. Det virkede ret opmuntrende.

Tirsdag den 3. August gik det saa i Kreaturvogn til Lockstedt i Holsten, hvor vi blev indklædt og tildelt 1. Res. Fussart. Regm. Nr. 20, 1-3. Battr. Men allerede den 8. August gik Rejsen videre i Ekstratog fra Kellinghusen over Hamborg, Celle, Frankfurt a. Main til Mainz, hvor vi fik tildelt Kanoner og Heste, og der afholdtes Øvelser.

Her skulde vi heller ikke blive længe. Den 15. August gik det atter til Jernbanen, og nu gik det over Grænsen ved Herbesthal ind i Luxembourg. Efter nogle Dages Ophold i Hovedstaden Luxembourg, hvor vi stødte til Divisionen, drog vi videre og naaede den 21. August ind i Sydbelgien.

Allerede den næste Dag, Søndag den 22. August, kom vi i Berøring med Fjenden, og om Aftenen Kl. 5½ løsnede (82) vort Batteri det første Skud. Der blev kæmpet haardt om Byen Neufchateau. Krigens Rædsel gjorde et dybt Indtryk paa os.

Saa fulgte Slag paa Slag øst om Sedan over Maas-floden ved Mouson gennem Argonner-skoven til langt Syd for Byen St. Menehold. der laa sydvest for Verdun. Efter Marneslaget gik det atter tilbage til en Linie Binarville, Servon, Sernay bag Malmyhøjderne, hvor der udkæmpedes haarde Kampe, og hvor vi havde Tab. En af vore Venner, Carl Carlsen fra Sønderborg, blev haardt saaret.

Den 7. Oktober blev vi afløst og indtog samme Aften en ny Stilling i en Poppelskov, og her fejrede vi senere den første Jul i Felten. Der skulde blive flere, men denne Julefest blandt mine sønderjyske Kammerater staar for mig som et af de skønneste Minder i hele Krigen. Naar jeg gengiver den her, vil den maaske opfriske Minder hos en eller anden Kammerat, der var med.

I en gammel Farm havde Kompagniet ladet opstille 2 store Juletræer, og saa vidt det lod sig gøre var Mandskabet kommet til Stede. Vi sang Julesalmer, og Hauptmann Tann sagde et Par Ord. Vi fik derefter hver en Pakke, Festen var forbi, og hver gik til sin Post. Men paa Juleaftensdag samledes vi Sønderjyder i en lille Hytte af Græstørv. Her havde Underofficer M. Gram, Københoved, skaffet et Juletræ, og hans gode Hustru havde skaffet alt, hvad der kunde gøre disse Timer festlige. Det blev en uforglemmelig Stund. Vi mindedes vore Kære derhjemme, som nu skulde holde Jul uden Far, og da vi sang vore gamle danske Julesalmer, kom der, trods den haarde Krig, hjemlig Stemning iblandt os derude i Frankrig. Gram læste gode Julefortællinger af "Julestjernen". Vi blev længe sammen ved Kaffen og Julekagerne. Og hele den Tid, vi var sammen, bibeholdt vi et godt Kammeratskab.

Senere har jeg gennemgaaet strenge Tider og kom til (83) Regm. 8, hvorfra jeg om Efteraaret 1917, grundet paa Sygdom, blev hjemsendt.

Men Julen 1914 staar som det skønneste Minde for mig.

En kær Kammerat, Jacobsen fra Aabenraa, blev ramt af en Flyverbombe ved Poppel-skoven om Efteraaret. Saavidt jeg erindrer var vi følgende Kammerater, som var samlede: M. Gram, Københoved, Iversen, Københoved, Enemark, Rangstrup, Andersen, Branderup, Uhr, Hjerpsted, Nielsen, Højer, L. Lange fra Gramegnen og Undertegnede.

Carl Engel, Tønder, tidl. Højer.

Fra Dagbogen.

Paa Gensyn, Børn -!

Dixmuiden, den 17. Maj 1916.

Det er Sommer, det herligste Vejr man kan ønske sig. Vi ligger og nyder den dejligt krydrede Sommerluft. Naar jeg skriver "vi", saa mener jeg ni Mand fra Patruljetjenesten. Vi har til Opgave at liste rundt derude i Ingenmandsland foran Pigtraadsspærringen. Ikke altid lige behageligt er dette Hverv, men hvad, til Gengæld er vi saa fri for alt, hvad der hedder Arbejdstjeneste inde i Stillingen.

Et Par af os har lagt sig paa Skydebænken langs Sandsækkemuren, der udgør en Flankestilling foran Byen Dixmuiden. Vore Overkroppe er nøgne, og paa en Snor hænger vore Skjorter, der ikke er helt rene. Fri for smaa, ubehagelige Fyre er de heller ikke. Det er forhaabentlig som Korporal Bahr siger: - Bare saadan en lille Gyngetur (84) i fri Luft, saa faar de en slem Forskrækkelse og forsvinder over til Fjenden.

Jeg lader mine øjne vandre ud over Engens grønne Tæppe, der er isprængt gule Kodri-vere og andre farvede Blomster. Halløj! - Hov, hov! - Hvad var nu det? En Hare! Morten hopper fredeligt rundt og napper en Bid af det saftige grønne engang imellem. Nu hopper han op paa Randen af et aargammelt Granathul og forstyrrer derved en gammel Graaand, der ligger der i Vandhullet med et Kuld Ællinger. Graaanden gaar paa Vingerne og flakser lidt rundt, medens Morten Langøre gir et Spjæt bagud og forsvinder fra Synskredsen. - Jo, Naturen er vidunderlig for den, der har øje for det.

"Halløj, du Niels!" er der een, der kalder. Det er Johannson. Svenskeren Petter mangler lidt Tobak, og jeg overlader ham min Tobakspung. "Ja", siger Petter, medens han stopper og tænder, "du, Niels, jag har faaet Brev fra Moder derhjemme i Sverige. Hun skriver, at jag har faaet to Systre mere. Og nu er det "ta mig tjusan" saa ærgerligt at maatte ligge her og ikke faa Lov at res a hem".

"Ja, ja, Petter, bagefter er man jo altid klog nok", forsøger jeg. Petter er en god Kammerat, og han er i min Patrulje. Men der er den Fejl ved ham, at han ikke maa faa stærke Drikke. Naar vi er tilbage i Hvilekvartererne, saa drikker han sig sædvanligvis fuld og laver Ballade. Han naar aldrig at blive forfremmet af denne Grund.

Alle Kammerater er nu forsamlede udenfor Beton "Bunkeren", der gemmer Telefon-, Ambulance- og Maskingeværmændene og os samt Kompagniets Officerer. Hyggeligt er det just ikke derinde i de mørke og beskidte Huller med Lus og Rotter, der æder os Madvarerne bort. Overløjtnant M a r k u s, vor Kompagnifører, har fine Fornemmelser i Dag. Han vender og ryster Skjorten. (85) Pludselig lyder der et Skud gennem Stilheden. Snart høres Lyden af en Mine der kommer gennem Luften og slaar ned i Stillingen inde i Byens Udkant. Et Brag - og en sort Sky af Jord og Sten stiger højt op mod Himlen. Braget giver Ekko inde i Byen blandt dens ødelagte Gader og Huse.

"Gudskelov, det ikke var her den gik ned!", sagde Reservist Petersen, tog sin Skjorte paa og trak i Tøjet igen. Men ud over den ene Mine kom der ikke flere denne Gang. Et Prøveskud, forklarede Løjtnant Sass. De Asner derovre kan saagu nok ramme, skal jeg mene, sluttede han og tændte sig en frisk Cigaret.

Et Par Mand kom forskrækket farende ud til os. "Muren, Sandsækkemuren, er borte paa det Sted, hvor Minen gik ned!" forklarede Manden, da han kom hen til Overløjtnanten.

"Ja, vi maa jo se at faa Hullet stoppet igen. Godt var det jo, at der denne Gang ingen var, der kom galt af Sted", hørte jeg Markus sige. Han tilføjede: "Hullet maa fyldes snarest muligt".

Inde fra Byen kom der lidt efter to Skikkelser til Syne. Da de kom nærmere, viste det sig, at det var "Gamle Meyersahm" og hans Oppasser. Markus trak igen Frakken paa, spændte Livremmen og traadte Kaptajnen i Møde.

"Ja", sagde den Gamle, "det gik jo godt endnu denne Gang, men forbandet nær var den os alligevel! - God Dag, Børn!" sagde han og hilste venligt til os, medens han fik sig anbragt paa en Stol ved et Bord, der stod foran Kvarteret. Han lagde Kasketten og for sig med Lommertørklædet over den svedige og skaldede Isse. - Jo, saamænd, den Gamle var god nok!

Efter at have siddet lidt og samtale med Officererne, rejste han sig og forsvandt ind i Jernbanedæmningen. - (86) Man var her i Færd med at grave en Tunnel eller Minegang, som skulde danne Forbindelsesled mellem Stillingerne.

Gangen var baade snæver og lav, saa man maatte dukke sig godt, naar man vilde gaa derinde. Mens Officererne var derinde, nød Kammeraterne, der arbejdede derinde, ordentlig den korte Fritid,

Lidt efter kom Officererne sammen med de to Bjergmænd og et Par Mand fra Pionertropperne atter til Syne udenfor Indgangen. - "Puha! - det var vel nok en drøj Omgang!" udstødte Kaptajnen og kastede sig ned paa den første den bedste Stol. "Ja, varmt og lummert er der derinde," indrømmede Markus. Gustav, Overløjtnantens Tjener, kom med kold The, som han skænkede op i et Par Krus.

"Ah - ah", sagde Meyersahm og drak ud til Bunds, "det gjorde helt godt, Gustav - Tak!" Han tændte sig en Cigar og bød ogsaa Markus en; men Markus sagde: "Tak, jeg ryger kun Pibe!" De sad og samtalede lidt og ler en Gang imellem.

"Hør, Overløjtnant Markus, hvor længe tror De, det vil vare, før Tunnellen over til Stillingen vil være færdig?"

"Ja", kommer det fra Markus, "der er jo omkring firehundrede og toogtyve Meter derover, af dem har vi i de to Måneder, der er gaaet, kun udgravet omkring 36 til 38 Meter, saa ...

"Ja, saa maa vi da nå at blive færdig, inden Vinteren kommer", falder den gamle afbrydende ind.

"Nej, nej! Om et Aar, Hr. Kaptajn, før er vi absolut ikke færdige med den!" svarer Markus overbevisende. "Om et Aar! Mener De virkelig først om et Aar?" næsten råber Meyer-sahm og ser helt uforstående over paa Overløjtnanten, og endnu tvivlende tilføjer han: "Om et Aar, - nej, da skulde vi gerne være hjemme igen." (87) Han ser paa Uret, rejser sig og byder Farvel, og idet han passerer os, nikker han venligt til Afsked og siger: "Naa, Farvel Børn, og paa Gensyn!"

Niels H. Lustrup, Roager.

Intet Nyt fra Vestfronten.

Naar man læser i D. S. K.'s Aarbog, saa træffer man paa en hel Del Beretninger, som vedrører Oplevelser, man har haft sammen med Kammerater her fra Landsdelen, eller Episoder og Tanker, som paa een eller anden Maade har Tilknytning til vor Hjemstavn.

Det er jo sikkert ogsaa disse Beretninger, der indenfor D. S. K.s Rammer har den største Interesse. Men hvor mange af os har været sammen med Landsmænd og hvor mange af os har i det hele taget i Krigsaarene haft Lejlighed til at tale Modersmaalet? Sikkest de færreste! Indkaldt i Flensborg, uddannet i Mecklenborg og ved Fronten, tildelt et rhinlandsk Regiment, har jeg aldrig været sammen med Landsmænd. Men Kammeratskabet, som vi alle lærte at kende i Krigsaarene, gjorde, at man hurtigt indlevede sig i alle Forhold.

Jeg synes, at Kammerater, der ligesom jeg ikke har noget at fortælle, som har Tilknytning til Hjemegnen, ikke af denne Grund skal holde sig tilbage fra at give et Bidrag til Aarbogen. Det er for os alle interessant at læse Beretninger, som maaske omtaler Episoder og Oplevelser fra Egne, hvor man netop ogsaa har været.

Efter disse korte Bemærkninger en lille Beretning fra Krigsaarene.

Da i Slutningen af 1917 Fredsforhandlingerne med Rusland blev optaget, blev vor Division taget ud af Fronten (88) og Nytaarsdagen 1918 blev Vi indladet i Tog i Tarnopol i Galicien og Rejsen gik paany mod Vest. Vi havde oplevet haarde men ogsaa gode Tider i Øst. Vi havde været med i svære Kampe, men vi havde ogsaa haft dejlige, idylliske Stillinge, hvor man ikke mærkede meget til Krigen. Det, igen at komme til Frankrig, vilde jo sikkert ikke bringe os behagelige Overraskelser.

Det blev en lang, omend ogsaa interessant Rejse. Det gik først mod Nord op til Brest Litovsk, hvor vi forresten oplevede den rigtige russiske Vinter, saa ned til Slesien og Saksen og videre ned gennem Sydtyskland og den 8. Jan. sluttede Rejsen i Kronprinsens Hovedkvarter i Stenay ved Verdunfronten. Vi kom derefter til "Münster-Lager", en Baraklejr i et bakket Skovterræn ikke langt fra Stenay. Her fandtes Kantiner og Frontkino. Godt, som vi længe ikke havde set.

Men snart gik det i Stilling, og det blev lige overfor "Høj 304" og "Toter Mann". Det var en historisk Egn. Vi kunde se Fort Vaux oppe paa Højen i det fjerne. Selve Verdun kunde ikke ses, den laa bag Højene længere borte. Rundt omkring os kendte Navne, blodigt kendt af alle dem, som havde været med i Kampen om Verdun. Hundredtusinder var faldne i disse Egne og havde vædet Jorden med deres Blod. Det var med en vis Ærefrygt, vi første

Gang saa "Høj 304" og "Toter Mann", som vi havde hørt saa meget om. Hvor mange havde her kæmpet deres sidste Kamp, krympet sig i de sidste Smertenskvaler. Hvor mange Gange havde Granaternes Eksplosioner ikke her vendt Jorden op og ned.

Men Ukrudtet voksede dog allerede igen. Det havde Granaterne ikke faaet Bugt med.

Nu var Stillingen det, man kaldte nogenlunde rolig. Der var Artilleriild og Patrouille-virksomhed, men ingen større Kamphandlinger. Vi havde gode "Bunker" og havde saadant set ikke noget at klage over.

(89) Men trods alt var jeg dog ikke ked af det, da jeg en Nat af Officersrunden fik Ordre til, næste Dag at møde i "Munster-Lager" for at deltage i Uddannelsen af Infanterister ved Maskingeværet. Infanteristkompagnierne skulde faa tildelt et Antal lette Maskingeværer.

Før Daggrø forlod jeg Stillingen og begav mig paa Tilbageturen. Da Solen gik op over Horisonten, passerede jeg syd for Montfaucon en lille Høj. Paa dens højeste Punkt havde ubekendte rejst en stor Blindgænger, en 38 cm Granat, og ovenpaa Spidsen af denne havde de stillet en lille 7,5 Blindgænger. Med Kridt stod der skrevet paa den store Kolods: "Ich hab den Krieg nicht gewollt" og paa den lille: "Ich auch nicht". Jeg kunde ikke lade være med at le.

Vi lærte alle Kammerater at kende, som ved deres Humor ogsaa i de farligste Situationer forstod at holde Humøret oppe. Her havde saadanne Spøgefugle været i Aktivitet og havde uden Hensyn til den Fare de udsatte sig for, realiseret een ved pludselig Indskydelse fattet Ide. Jeg tror, at mange som passerede Stedet, har faaet sig et billigt Grin.

Det var første Gang, jeg var afkommanderet, og det var med en uhyre befriet Følelse, at jeg om Natten, naar Artilleriilden ved Fronten tog til i Styrke, og der var Mulighed for een eller anden Aktion, drejede mig om paa den anden Side med Bevidstheden om, for en Gangs Skyld at have det bedre end Kammeraterne og at kunne blive liggende uden Fare for Liv og Lemmer.

Da Bataillon kom tilbage i Rostilling, begyndte som sædvanligt Eksercitsen, som nu hovedsageligt foregik i et i Nærheden udgravet Skyttegravssystem. Bataillon gik igen i Stilling og kom efter nogen Tid igen tilbage og Eksercitsen fortsattes. Og saa en god Dag hørte vi, at der skulde foretages en Bataillonsaktion, for at forurolige Fjenden. Der skulde tages Fanger, for at konstatere, (90) vilke Formationer der laa i Afsnittet overfor os. At der paa Vestfronten blev foretaget Forberedelser til Foraarsoffensiven 1918 vidste vi, men ikke, hvor det skulde foregaa. Aktionen skulde foretages for at desorientere Fjenden og for om muligt at søge Oplysninger om Fjendens Fremtidsplaner.

Det Skyttegravssystem, hvor Øvelserne i den senere Tid var bleven foretaget, viste sig at være en nogenlunde Kopi af Fjendens Stilling, hvor Aktionen skulde foretages.

Da det blev bekendt, var jeg kisteglad for at være afkommanderet. Os vilde de jo sikkert ikke tænke paa. Men det kom anderledes. Den sidste Dag fik vi Ordre til at møde ved Kompagnierne. Og Aftenen saa os igen paa March mod Fronten.

Der bliver ikke talt meget paa Turen. Tankerne kredser om det forestaaende. Naar vi passerer Landsbyer og ser Husene, tænker vi med Misundelse paa dem, som der bag Murene kan ligge i Fred. Tankerne kredser om alt muligt mellem Himmel og Jord. Man tænker paa Skoleaarene, man tænker paa Hjemmet, paa Far og Mor og Søkende. Nu ligger de i den sødeste Søvn. Eller skulde de maaske være vaagne og netop tænke paa mig? Gudskelov de ikke kan se mig paa Vej mod Fronten, at de ikke ved, hvad der skal ske i Nat. For saa vilde de jo sikkert ikke faa Ro.

Jeg tænker paa det Liv vi lever. Det hele synes saa meningsløs. Vi er bleven Skakfigurer, som der flyttes med. I Dag bliver den ene slaaet, i Morgen den anden. Og hvornaar er det din Tur? Hvornaar kommer Skak Mat? Er alle Figurer faldne til den Tid? Med en hvis matematisk Sikkerhed kan man jo regne ud, at det ikke kan blive ved med at gaa godt. Af Kammeraterne, som jeg kom til Fronten sammen med, er der ingen mere ved Kompagniet. Det nytter jo slet ikke, at du slipper fra det, for saa kommer jo bare en næste, næste og næste Gang.

(91) Og imens gaar Benene automatisk Trip-Trap, Trip-Trap. Sveden løber ned ad Ryggen. Oppakningen bliver tungere og tungere. Kilometer efter Kilometer tilbagelægges. Landsby efter Landsby passeres og noget før Midnat naar vi Fronten.

Der gøres Holdt i Malancourt, en By, som vi har hørt saa megen Tale om i Forbindelse med Kampene om Verdun. Her søgte den Gang Tropperne en sidste Dækning før de skulde frem til første Linje. I Byens Bryggerikælder har mange den Gang faaet Tid til at slappe af, faaet Lungerne fyldt med Luft, Hjertet og Nerverne lidt beroliget, en kort Hvilepause, før de skulde videre igennem Granatregnen. Hvad der en Gang var Hjem for glade og flittige Mennesker er nu kun Murbrokker. Der er kun Stendynger tilbage. Ikke en Murstump er bleven staaende. Hvor mange Forhaabninger, hvor mange ved Flid og Sparsommelighed rejste Hjem er her lagt i Grus?

I Nattens Mørke faaer de enkelte Afdelinger nu deres Ordre. Kolonnerne opløses i smaa Afdelinger, som bliver ført hen til deres Udgangspositioner. Af Maskingeværerne skal nogle følge med, for at holde Fjenden ved et eventuelt Modangreb i Skak. Jeg faar Ordre til med mit Maskingevær, saalænge Aktionen varer, at holde højre Flanke af Aktionsomraadet under Ild, for at forhindre fjendtlige Forstærkninger ad denne Vej at komme frem til Undsætning.

Naar, der slap vi vel nok heldigt. Vi kan i hvert Fald blive liggende i "Fred". Det er nemlig uhyre anstrengende under Granatild at skulle bevæge sig hurtigt med det tunge Maskingevær, Munitionskasser etc.

Vi føres op ad en Bakke og naar længere frem op paa Toppen af en Høj, som kaldes "Termitenhügel". Paa dens højeste Punkt er der et stort Hul, et stort Eksplosionskrater, fra hvis Side mod Fjenden der er drevet en Understand ned i Kridtformationen. Den er temmelig forfalden. (92) Men vi kan i hvert Fald søge Dækning der, hvis det bliver nødvendigt. Det er jo ligefrem en Plads med al Komfort.

Vi orienterer os saa godt vi kan i Terrænet og faar Geværet stillet op paa den bedst mulige Maade og indstillet. Dermed er vore Forberedelser endt, og vi kan afvente Begivenhedernes Gang.

Foran skraaner Terrænet ned til Forgesbækken for paa den anden Side af denne at stige op til den fjendtlige Stilling. Vi ligger lidt højere end den fjendtlige første Kamplinje.

Det er ikke muligt at opdage, at der foregaar noget usædvanligt i Terrænet. Paa vor Side bliver der ikke skudt Lyskugler, og naar der gaar en til Vejrs hos Fjenden, standser al Bevægelse. Tropperne har Ordre til ved Fremrykningen og ved Indtagelsen af Udgangsstillingerne at undgaa enhver Støj. Kun i allernærmeste Omegn kan man høre en svag Klappen af Skansetøjet. Omsider dør ogsaa den hen.

Og Tiden gaar. Hvert Øjeblik tager man Uret frem. Alle har faaet Uret nøje indstillet. Der er saa stille. Der falder ikke et Skud fra vor Side. Der ligger ligesom en Spænding i Luften, eller er det ens Nerver, der reagerer? Og saa blive vi staaende med Uret i Haanden.

5 Minutter til - 4, 3, 2, 1, ½, man kan ikke staa roligt paa Benene mere, Spændingen er for stor.

Og saa 12,59. Paa Klokkeslettet trækker Kanonerne i Snorene. Der gaar en Rysten gennem Jorden. En Orkan rejser sig i Luften. Øredøvende Brag. Hundreder af Kanoner spyer ud, hvad de kan. Man skulde tro det er Jordens Undergang. Den Overgang fra Stilhed til sydende Helvede er forfærdelig. Vi dukker uvilkaarligt Hovederne. De lettere Granater gaar med et isch-isch-isch saa lavt over os væk, at man skulde tro de vilde rive Hovedet af os. Højere oppe de svære Kalibre med deres tunge (93) lu-lu-lu-lu. Sekunder senere gaar Jerntæppet ned over den fjendtlige Stilling foran os. Eksplosion ved Eksplosion spreder Jernet i alle Himmelretninger. Ild og Jord staar i eet. Røg og Jord staar i store Søjler mod Himlen. Hele Omraadet en sydende Heksekedel.

Det varer ikke længe før det hele er indhyllet i Eksplosionsdampe, hvorfra kun Lyden af de Hundreder og atter Hundreder Eksplosioner naar vort øre. Man kan ikke lade være med at have Medlidenhed med dem, som ligger derovre i Skyttegravene. Vi ved jo af Erfaring, hvad det er at ligge midt i koncentreret Artilleriild. Man skulde ikke tro, at der var nogen, der slap fra det. Men Erfaringen viser, at der altid endnu er Liv tilbage.

Fjendtlige Lyskugler har imidlertid fordret Spærreild. Ingenmandsland beskydes nu af fjendtlige Batterier. Foran os det rene Fyrværkeri. Lyskugler i alle Farver suser op i Luften, gule, røde, grønne. Enhver Farve har sin Betydning og giver Ordre bagud. Ordre paa Spærreild, Artilleriild længere frem eller tilbage, Reserver frem etc.

Hvide Lyskugler skydes nu kun længere tilbage. Et Tegn paa, at Posterne i første Kamplinje er krøbet i Skjul.

Beskydningen gaar videre indtil et forudbestemt Tidspunkt. Saa rykkes Ildvalsen langsomt tilbage. Tiden for Stormtropperne er kommen. De holder sig saa tæt som muligt op ad Ildvalsen for at naa den fjendtlige første Kamplinje samtidig med at Ilden rykkes bagud for denne.

Ogsaa for os er Tiden der. Jeg trykker paa Udløseren og Geværet spyer Kuglerne ud over det os anviste Omraade. Vi afløser hinanden og faar Tid til at se, hvad der foregaar.

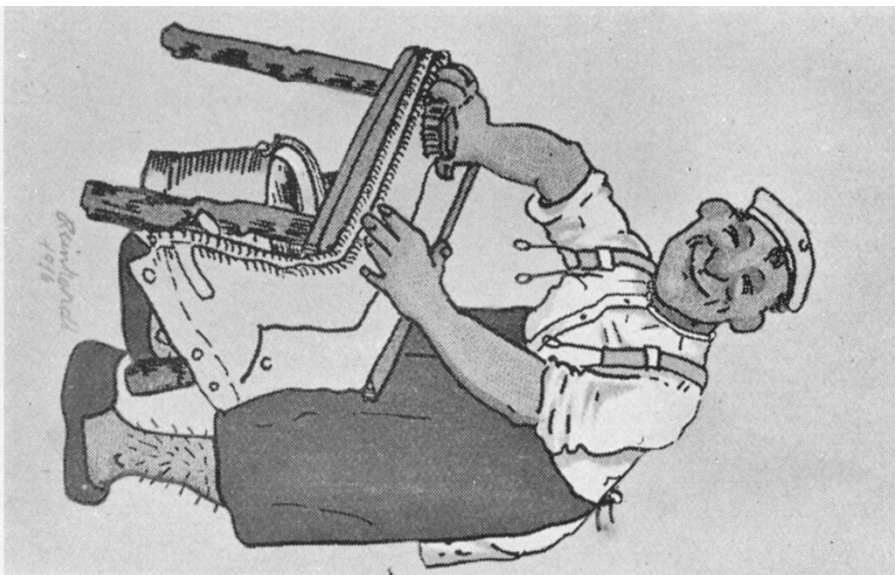
Fjenden har nu opdaget Tilbagelægningen af Artilleriilden og røde Lyskugler stiger ustandselig til Vejrs. (94) Intensiv Ordre til det franske Artilleri om at forøge Spærreilden. Den fjendtlige Ild tager til. Rundt om i Landskabet staar Jordfontænerne til Vejrs og Jernstumper svirrer i alle Tonarter.

Men Infanteristerne har naaet den fjendtlige Skyttegrav og begynder Oprulningen af denne.

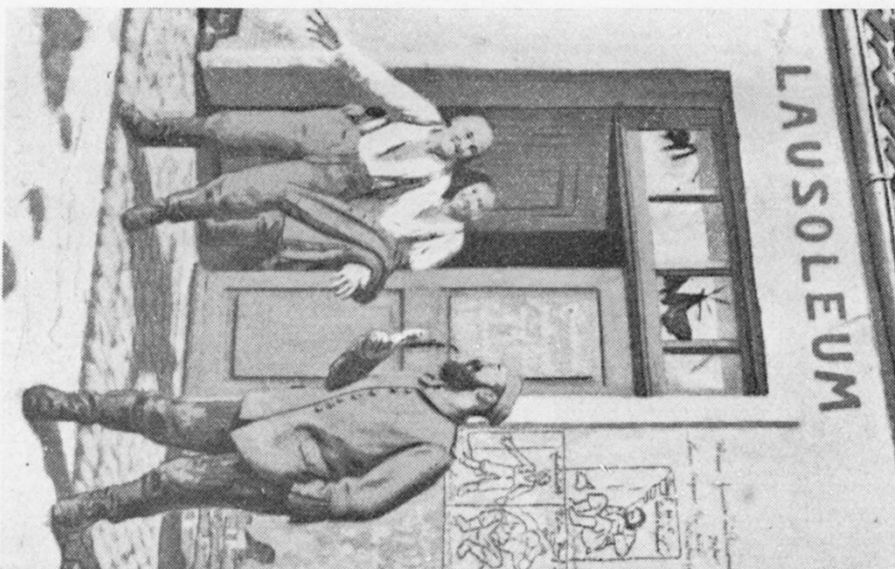
Vi hører Haandgranaternes Bjæffen og kan se, hvor Angrebet gaar rask frem, og hvor der er Modstand. I det store og hele er Modstanden i første Linje ikke stor. Tropperne er for største Delen veget ud og gaaet tilbage til anden Linje. Vore Stormtropper støder frem over første og naar enkelte Steder anden Linje, hvor Modstanden bliver effektiv. De forudbestemte Maal er naaet.

Det kommer nu an paa at holde Fjenden i Skak, at han ikke gaar frem til Modangreb før første Skyttegrav i Omraadet er undersøgt. Det er ikke Meningen at holde det indtagne Terræn.

Til det forudbestemte Tidspunkt løser Tropperne sig fra Fjenden og gaar tilbage. Det er et farligt Afsnit af Foretagendet. Den fjendtlige Spærreild skal passeres. Hele Terrænet ligger under Ild. Fra vor Side skydes der ikke mere Lyskugler. Da den første fjendtlige Skyttegrav er tom, hænger de nærmeste Lyskugler temmelig langt tilbage. Ingenmandsland

Storvask

» Lus « - » I tek «

Kinesiske Fakirdrenge

Jeppe i Baronens Seng

ligger i Mørke. Vi ser ikke, hvad der foregaar. Men Tankerne er hos vore Kammerater, som nu er paa Tilbagevejen.

Tiden gaar og efterhaanden stilner Ilden mere og mere af. Vi faar vore Ting samlet sammen og gaar tilbage til Malancourt, hvor der er Samlingssted.

Det er trætte Mennesker med alvorlige Ansigter, der dukker frem i Mørket fra alle Retninger, delvis bærende og hjælpende Saarede. Der har været en Del Tab, som selvfølgelig ikke kan undgaas ved en saadan Aktion. Udbyttet har ikke været stort. Der er taget enkelte Fanger. (95) De fleste af den fjendtlige Besætning var gaaet tilbage til anden Linje.

Vore Geværvogne kommer kørende, og vi faar vore Maskingeværer anbragt og Munitionskasserne paa Plads. Og saa ordner Kolonnerne sig til Tilbageturen.

Undervejs fortælles der gensidigt om Oplevelserne. Man hører nu Navne paa Faldne og Saarede. Man kan næsten ikke forstaa, at de ikke mere er iblandt os. Man bliver tavs. Det er alvorlige Tanker Hjernen arbejder med.

Men Livet skallevs. Trods alt føler man en Lettelse over, at det er overstaaet.

Benene gaar automatisk. Man er saa træt saa træt. Bare man dog allerede laa paa Hønsetraadsmadrassen. Tiden gaar og ogsaa Tilbageturen er omsider et overstaaet Stadium. Fuldstændig færdig af Træthed falder man i en tung Søvn.

Nogle Dage senere staar vi igen, som saa ofte før, ved aabne Grave. Vi ser de faldne Kammerater i umalede Fyrretræskister blive sænket ned i Jorden til deres sidste Hvilested. Vi hører en alvorlig Tale af Feltpræsten, synger: "Ich hat einen Kameraden", hvis Ord i saadant øjeblik gaar til Hjertet. Salutskuddene smelder og hver gaar til sit, tavse og tankefulde.

Hvorfor skulde I nu bort? Hvorfor skulde deres Liv saa brat afsluttes? Hvorfor maatte vi slippe fra det? Hvorfor skal Savn, Sorg og Bekymringer komme til deres Kære derhjemme sammen med Efterretningen om, at de aldrig vender tilbage.

Man har Medlidenhed med dem, hvis Livsraad saa pludselig blev skaaret over. Og i Dag, efter et kvart Aarhundredes Livserfaring, er man i mangt et Øjeblik tilbøjelig til at spørge: "Har det nu ikke været dem, som har trukket det længste Straa?"

(96) Hele Livet er en Kamp, med Glæder, saavel som ogsaa med Sorger, Skuffelser og Bekymringer. I er sikkert blevet forskaaet for meget ondt. I er gaaet ind til Dødsriget og har kunnet sove roligt nu i mange Aar, om ogsaa i fremmed Jord.

Dagen efter Aktionen stod der i Hærberetningen: "Fra Vestfronten intet nyt".

I det store Opgør var det jo kun en Episode - for Deltagerne en alvorlig Oplevelse.

Mathias Møller,
Sønderborg.

Et Syn.

Jeg tjente som Husar paa Gottorp fra 1896-99. Den 4. August 1914 blev jeg indkaldt som Trainsoldat til Rendsborg, hvorfra det gik til Belgien og Frankrig, og her blev jeg Trompeter ved et Hestedepot. Den 7. Maj 1915 fik jeg min første Orlov, 14 Dage, og var

netop hjemme paa min Fødselsdag. Mens jeg var hjemme, fik vor Besætning Mund- og Klovesyge, og i dette Tilfælde glædede det mig, da jeg troede, jeg derigennem kunde faa min Orlov forlænget. Men det gik ikke. Inden Orloven var udløbet, blev jeg selv syg, og nu lykkedes det at faa 4 Ugers "Erholung". Og saa gik det til Rusland, hvor vor Fører var en gammel Major. Vore Heste døde i Massevis og Aarsagen var, at Kuskene, der for det meste var Hamborgere og aldrig havde haft med Heste at gøre, glemte at fodre dem og give dem Vand. Saa blev den gamle Major, der forresten var et ejegodt Menneske, afløst af en ung Løjtnant, en skrap Karl.

Den gamle Major havde givet os den Befaling, at saa snart vi traf Syge og Saarede, skulde vi tage dem op i (97) Vognen. Det gjorde vi saa ogsaa en Dag, efter at vi havde faaet den nye Løjtnant, men han vilde straffe os for det. Jeg slap paa den Maade, at jeg skulde binde mine to Kammerater til to store Træer i Skoven og saa staa Vagt ved dem med ladt Gevær i 2 Timer. At staa bundet i 2 Timer regnedes for 3 Dages Arrest.

En Nat, jeg ikke kunde sove for Lusene, forlod jeg Laden, hvor vi laa paa gamle Ma-drasser, og lagde mig til Hvile paa et Læs Havre, jeg havde staaende udenfor.

Og saa havde jeg et Syn.

Hen paa Natten vaagnede jeg ved, at Vognen var klart oplyst og jeg saa hele min lille By Gerup pyntet med Dannebrogssflag. Dette Syn gjorde et saa stærkt Indtryk paa mig, at jeg den næste Morgen beskrev det et Brev til min Kone.

K r e s t e n L ø n b o r g.

Min Ven Thammes.

Kender I Thammes?— Naa, nej, det gør I selvfølgelig ikke; men kender I ikke denne Thammes, saa har I nok kendt andre Thammes'er. Ja, min Ven hed nu ikke Thammes, hans Døbenavn var Thomas. Thammes var langt fra at være fuldkommen. Ak nej! Han var af Naturen kun smaat begavet, men hvad der fattedes ham i Kløgt og Snildhed, det havde han rigeligt af i Godhed. Han var og blevet stort Barn og var derfor velset og afholdt af alle.

Paa Sessionen var han straks blevet kasseret paa Grund af ovennævnte Forhold og nu gik han da Faderen tilhaande saa godt han kunde. Aarene gik, og saa i Sommeren 1914 brød Verdenskrigen ud. Thammes gik roligt derhjemme. Han fattede ikke dette uhyggelige Uvejr, (98) som nu var brudt løs. Da der var gaaet et Aars Tid og der var faldet en Mængde Soldater, skrabede man mere og mere Bunden for brugeligt Mandskab. Ved en Session i Købstaden træffer jeg en hel Del bekendte Ansigter derhjemmefra, og blandt dem finder jeg ogsaa min Ven Thammes. Thammes ser helt stolt ud i Dag. Han er taget til Soldat og stikker Næsen lidt højt i Sky.

Kammeraterne omkring Thammes ler eller ser mindre velfornøjet ud. "Ja" siger en af dem, "dæ, Thammes, ska' æ Prøjsere nok faa Glæ'e al" Han vender sig om og lader en stor Klat Skraatobak dale ned i Gruset. Om Aftenen ruller Toget sydover med de uheldige, der nu skal springe Soldat.

Et Par Dage senere ser vi indenfor i en Kasernegaard i Bremen, hvor en Flok skæggede Mænd i blaa falmede Uniformer er ved at blive indviet i Militærlivets Hemmeligheder. Helt stille gaar det ikke af. Befalingsmændene hvisker saa sandelig ikke. "Knakkerne" har nogle tomme Hjerneskaller, brøles der. Jeg ser nu, at det er gode Kendinge hjemmefra. Efter en Stunds Forløb bliver der holdt Hvil. Jeg gaar hen og hilser paa Vennerne, der bliver glade ved Synet af et kendt Ansigt. Der spørges og svares fra mange Sider. Jeg kigger mig rundt i Flokken, men finder ikke den jeg søger. - "Hør, Kresten! Hvor er Thammes henne" spørger jeg. - "Naa, Thammes!" siger den adspurgte, "ham blev de hurtigt kede af. Han er vel nok heldig. De har jaget ham bort. Han sidder derovre". Kresten peger over mod Eksereerhuset, hvor man ser en blaa Klump Tøj sidde indhyllt i en tyk Røgsky.

Pausen er forbi. Kommandoraabene lyder bag mig, da jeg gaar over for at hilse paa Thammes, der er i den heldige Stilling at være fri for Tjeneste. Da jeg naar derover siger jeg: "God Dag, Thammes! - Hvordan har du det?" Han tager Piben ud af Munden, stikker (99) Hovedet ud af Skyen og stirrer paa mig. "Nej, Goddaw, Hans!" siger han, da han opdager hvem jeg er. "De vo' da glant, te do ku finn øwer te mæ osse!" Thammes er blevet saa glad, at han helt glemmer at bakke paa sin Pibe, og Røgen driver nu væk. Jeg kan se, at Thammes har været nøjsom. Han har taget det Tøj, der er blevet kastet til ham. Bukserne er alt for lange og Trøjen rigelig stor og med den lille Hue paa Hovedet ser han ganske pudsig ud. "Ja, du ser paa mig", udbryder Thammes, "er Uniformen ikke flot?" Han bryster sig ordentligt og slaar ud med Haanden. Thammes er den samme; godt for ham, at han ikke er klogere, tænker jeg og ser over til Flokken der under høje Raab jager Pladsen rundt. Jeg maa love Thammes at komme igen inden jeg forlader Kasernegaarden.

Kompagnifeldweblen har endelig opgivet min Ven. Han har talt Donner til ham, kaldt ham "ein vom Himmel gefallenes Mondkalb" o. m. m.; men intet bed paa denne fuldstændige "blødsinnige" Fyr. Foreløbig har han opgivet Thammes, der nyder Friheden og Fritiden med at gaa rundt i Kasernegaarden og se paa Tingene, medens han pulser paa Piben, der er stoppet med Junggreens' "Rød G"-Tobak, som han har været saa forsynligt at tage med hjemmefra. Jo, Thammes føler ikke Byrden ved at være Landstormsrekrut og vordende Fædrelandsforsvarer. Han har det paa en Maade godt. Han faar sin gode Mad og sin gode Søvn og medens Kammeraterne slider i det, nusser han rundt, bakkende paa sin Pibe. Ikke saa underligt at Kammeraterne misunder ham lidt. "Jo, jo," tænker Thammes og griner, "de er vel nok skøre, Kammeraterne derovre". Men efterhaanden som Dagene gaar, synes Thammes at det bliver kedeligt i Længden; som nu her i Dag, hvor Vejret er trist og taaget. Kasernegaarden ligger trist og stille hen. Kammeraterne er allerede før Dag taget ud til en længere Øvelse. Han gaar og keder (100) sig. Piben smager ham ikke, han ved næsten ikke, hvad han skal finde paa. Jo, alting har sine Ubehageligheder, ork ja. Thammes gaar over mod Bataillons-Køkken et, hvorfra der lyder Skramlen med Spande og højlydt Raab. Thammes snuser til den varme Em der trænger ud fra Køkkenets aabne Vinduer og Døre. "Roesuppe!" hvisker Thammes interesseret og forsøger at kaste et Blik ned i det sydende og larmende Helvede.

Kompagnifeldweibel B. staar just og ser ud af Vinduet i sit Kontor. Han faar øje paa Thammes, der er ikke saa lidt nysgerrig, og som et Lyn slaar en Ide ned i ham. Han aabner Vinduet og vinker ad Thammes medens han kalder; "Rekrut Jensen, kom herop til mig paa Skrivestuen!"

"Ha, ha, ha," Befalingsmanden ler højt, thi Thammes er trimlet om, da der blev kaldt paa ham. Han faar sig dog snart bragt paa ret Køl og trisser af Sted op til sin høje og myn-

dige Foresatte, hvor han med et lille Buk melder sig. Feldweblen tager det ikke saa højtideligt med Thammes' lidet militæriske Hilsen. Han har lige set Thammes' Interesse for Køkkenregionen og har nu besluttet at han skal anbringes nede i Køkkenet, saa er han da af med ham. Derfor siger han til Thammes "Hør, Rekrut Jensen. Har De ikke stor Lyst til at komme ned i Køkkenet? – God Mad hver Dag - hva?" Thammes føler det kildre i sin Næse, hvorfor han siger "Ja Tak!" til Feldwebelens Tilbud. Og saa faar han Ordre til at forlade Kontoret og melde sig nede hos Køkkensergenten.

Saaledes var Thammes nu avanceret til noget ved Køkkenet; han var blevet "Kartoffel-skræller" og kunde nu daglig nyde Duften fra de dampende Kedler. Men, hvorlænge var Jeppe i Himmerigets Rige. – Det var den forbandede Knivs Skyld. Thammes var saa uheldig at skære sig i Fingeren og efter at han havde faaet en Klud (101) om den, blev han med en vis Færdighed lempet ud af Døren. – Færdig.

Saa gik Thammes igen rundt i Kasernegaarden og forsøgte at faa Has paa Tiden. Han var helt melankolsk. Tobakken, som han havde bragt med hjemmefra, svandt betænkeligt ind for hver Dag der gik. Naar den Dag kom, da han stoppede den sidste Tobak i den kære Pibe, hvad saa?

Heldigvis kom Redningen før han naaede til dette Tidspunkt. Den næste Dag kom Skriveren og hentede ham op paa Skrivestuen, hvor han blev modtaget af Majoren og en anden Herre samt naturligvis Feldweblen. Majoren kiggede skarpt paa Thammes og siger henvendt til de andre; "Ja, der er ingen Tvivl, nogen nærmere Undersøgelse er ikke nødvendigt. Enhver, der vil, kan se, at Manden her er umulig til enhver militær Tjeneste. Han er nærmest aandsvag "und damit fertig - Basta!"

"Ønsker De Dem hjem," spørger Majoren og ser over paa Thammes; men denne forstaar ikke Majorens Spørgsmaal, da han ikke kan tysk og kan saaledes ikke give Majoren noget Svar paa dennes Spørgsmaal. "Donnerwetter"! brøler Majoren, "der Kerl ist verrückt"; men dette hjælper ikke heller. Feldweblen kommer da i Tanker om, at hans Tjener er deroppe fra "Knakkerland". Denne Tjener bliver nu tilkaldt, og maa agere Tolk. Paa denne Maade faar man Thammes gjort klar, hvad Sagen drejer sig om. Han staar og sutter paa Piben, der nu er gaaet ud. I Tankerne ser han sig allerede uden den fine Uniform, som man kan se, han er meget glad for.

Majoren har vist ogsaa opdaget denne Fejl ved Thammes, thi han siger: "Ja, saa er De færdig her i Bremen og kan rejse hjem. Uniformen maa De beholde som en Erindring om Deres Soldatertid - Farvel".

Den næste Dag vandrer Thammes, ledsaget af Skriveren (102) op til Banegaarden for at rejse hjem. Piben var tændt og i en Bylt bar han Uniformen.

Formaliteterne var snart ordnede. Skriveren havde faaet Thammes anbragt i en Kupe og nu stod han paa Perronen for at vinke til Afsked. Afgangsklokken lød. Toget satte sig i Bevægelse. Skriveren hævdede Haanden for at vinke, men Thammes lod sig ikke se. Naa, ja, tænkte Skriveren, det maa han jo selvom. Han var allerede ved at vende sig om for at gaa, da den sidste Vogn rullede ud fra Perronen og blev ikke saa lidt forstyrret ved ovre paa den anden Perron at se Thammes, der stod og smilte helt gemytligt over til ham. – Han var ganske roligt steget ud paa den anden Side af Toget.

Det kan siges, at Skriverens Svovlen ikke var uden Grund. Der ventede ham sikkert en mindre behagelig Modtagelse, naar han kom tilbage til Kasernen med uforrettet Sag.

Saaledes gik det til, at Thammes fik sin Tjenestetid forlænget med een Dag. Den næste Dag fulgtes Thammes hjem af Feldweblens Tjener, der saaledes ogsaa opnaaede at komme hjem paa et Par Dages Ferie.

Ja, hermed er saa Historien om min Ven Thammes endt. I Tiden, der fulgte, fortalte han ofte om den Tid, da han havde været tysk Soldat, og af og til blev kan set spankulere rundt i den falmede Uniform.

Grog-Anders.

Da Krigen brød ud.

I Oktober 1913 blev den tyske Hær udvidet, og samtidig skete der for vor Afdelings Vedkommende en Ændring i Mobiliseringsplanerne. Medens vi hidtil i Tilfælde af Mobilisering skulde være færdige til at rykke i Felten (103) i Løbet af 6 Timer og ved flere Øvelser havde vist, at dette . vel var muligt, saa skulde vi efter den nye Ordning først rykke ud den tredie Mobiliseringsdag og saa, til Trods for at vi laa tæt ved den polske Grænse, rykke mod Vest. Vi fik ved Mobiliseringen, som alle de ridende Artilleri-Afdelinger tildelt en Kavalleri-Division, for vort Vedkommende II. Kavalleri-Division.

"Kandaren-Besichtigung" var overstaaet og der var godt 3 Uger, inden vi skulde rykke ud til Skarpskydning paa Skydepladsen Posen. Vagtmester L y c k, som jeg aldrig var naaet at blive gode Venner med, fik det .ordnet saaledes, at der blev givet 7 Dages Orlov, saa kunde hele Batteriet jo faa Orlov, en Trediedel ad Gangen, som han forklarede Hauptmann Stieff det. Det var i og for sig ogsaa rigtigt nok, bare vi, der var saa langt borte fra, som fra Nordslesvig, kunde ikke komme hjem. Rejsen frem og tilbage tog jo 4 Dage. Jeg fik da ogsaa Afslag paa min Anmodning om Orlov.

Saa kom imidlertid Vice-Vagtmester Schwalke, min gamle Rekrutvagtmester, en af de fineste Mænd, jeg har truffet ved Militæret, og sagde: "Paa Lørdag rejser Lyck paa Orlov, saa er jeg "etatsmæssig". Har De ikke en Søster, som skal giftes?"

Jeg forstod jo nok halvkvædet Vise og skrev hjem. Resultatet var, at der Søndag Morgen ankom et Brev til Batteriet, i hvilket min Far saa mindelig bad om, at jeg maatte komme hjem til min Søsters Bryllup. Han havde glemt at tilføje, at hun var en halv Snes Aar gammel, og at Brylluppet endnu ikke var bestemt.

Jeg blev beordret ned paa Skrivestuen, hvor Hauptmann S t i e f f, hos hvem jeg var meget godt anskrevet, spurgte mig, hvorfor jeg ikke havde søgt om Orlov, jeg vidste jo nok, at jeg havde faaet Orlov. Da jeg hævdede, at jeg havde ansøgt, og det blev slaaet fast, at Ansøgningen ogsaa havde været indført i "Veränderungsbuch", udbrød (104) den Gamle meget forstaaende: "Das ist der Wachtmeister Lyck, dieser verfluchter Schweinhund"! og i mit stille Sind gav jeg ham Ret.

Jeg fik altsaa Orlov og kom hjem paa et ganske vist kort Besøg, det sidste inden Krigen. Men Forholdet mellem Vagtmester Lyck og mig blev jo ikke bedre af det. Vi kom saa ud paa Skydepladsen og skulde være her i ca. 3 Uger, for saa inden Manøvren at drage ud paa

14 Dages "Kavalleri-Exercits" i en sammensat Kavalleri-Division. Men saa langt kom vi ikke.

Tjenesten paa Skydepladsen var i og for sig ikke streng, men alligevel ubehagelig. Det var en forfærdelig Tørke, og vi maatte hver Dag afbryde Skydningen for at slukke opstaaede Ildebrande i det tørre Græs. Heldigvis var jeg ved Staben, saa vi var fri for Slukningsarbejdet. Det svirrede med Krigsrygter, og vi var alle klar over, at Opholdet paa Skydepladsen vilde blive afbrudt. Men pludselig var alt roligt. Vi fik Tjenesten for en hel Uge fastlagt, Regimentseksercits, Regimentsskydning o. s. v. Der var slet ikke Tale om nogen Afbrydelse af Opholdet. Saa en Aften ved ID-Tiden gik jeg en Tur gennem Barakbyen. Min Vej faldt forbi "Skrivestuen", hvor der til min Forbavselse endnu var Lys. Idet jeg gaar forbi, hører jeg Hauptmann Stieff sige til Vagtmesteren: "De lader altsaa vække med det samme. Kl. 12 staar vi rede til Afmarch, Kl. 3 skal vi være indladet og færdig til at køre fra Banegaarden. Men Folkene skal ikke lave Spektakel."

Jeg gik straks tilbage til min Barak og gav mig til at pakke. De andre Kammerater troede ikke paa min Forklaring. Men længe varede det ikke, saa kom "Unteroffizier vom Dienst": "Alles aufstehen! Fertig machen!" I Løbet af en Time skulde vi sadle, spænde for o. s. v. Sikken et Leben paa en Gang. Der blev sunget og skraalet, nu skulde det gaa løs.

(105) Ogsaa i Officerskasinoet var der Liv og glade Dage. Nu kom Krigen og med den Avancementsmuligheder. Kun Overløjtnant B u w a i n nød ikke det lystige Lag. Stille og indadvendt, sad han der i dybe Tanker. Han faldt ogsaa kort efter Krigens Udbrud.

Vi marcherede til Banegaarden, blev forladet, og hen i Morgenstunden kørte Toget os tilbage til Garnisonen. Her blev alt gjort i Orden til Mobiliseringen.

Den 1. August om Eftermiddagen blev vi beordret til Appel. Alle - ogsaa Staldvagterne. Da vi stod opstillet kom Hauptmann Stieff: "Nu kommer Krigen. Sablerne skal afgives til Slibning". Han holdt en kort, alvorlig Tale til os om det, der forestod, og sluttede: "Gud hjælpe os. Vi vil gøre vor Pligt til det sidste for Kejser og Fædreland! Hans Majestæt Kejseren leve!"

Da Hurraraabene var døet hen, saa vi paa hinanden. Det var som om vi trængte til at møde Kammeratskab og Venskab. Alle forstod vi, at det var alvorlige Tider, der forestod os.

Jeg blev, nu da Mobiliseringsordren traadte i Kraft, afgivet til Tjeneste ved Afdelingsstaben. Her havde vi ikke saa forfærdelig meget at gøre, saa jeg fik Tid til at skrive et langt Brev hjem.

Næste Morgen blev vi iklædt den feltgraa Uniform. Der ankom Reservister og Heste, der blev hentet Foder, Forplejning, Ammunition o. s. v.

Gik man gennem Byen, mødte man snart den mest straalende Begejstring, snart Nedslaaethed og stum Modløshed. Byens Indbyggere var jo dels Tyskere, dels Polakker. Rygter om begyndende Kampe, om Spioner o. L. svirrede rundt. Regimentets 2 andre Afdelinger var allerede rykket i Felten, de skulde jo straks sættes ind paa Østfronten, og allerede næste Dag hørte vi, at Regimentet havde været sat ind i Forpostkampe.

(106) Vi gik imens hjemme paa Kasernen og havde lidt eller ingen Tjeneste. Vi var færdige til at rykke ud, men skulde først af Sted den tredie Mobiliseringsdag Kl. 12.

Kl. 10 fik vi udleveret Identitetsmærker og Ammunition til Revolverne, Kl. 10½ blev der afholdt en Feltgudstjeneste, Kl. 11 fik vi den sidste Middagsmad i Garnisonen, Kl. 11½ blev der sadlet og spændt for, og da Klokken slog 12, stod vi i Kasernegaarden, færdig til

Afmarch. Da det sidste Klokkeslag forstummede, lød Kommandoen: "Aufsitzen!" og kort derefter kørte vi gennem den By, i hvilken vi i 2 Aar havde haft vor Garnison.

Stemningen i Byen var delt. Men det var nu nærmest Begejstringen, der slog igennem.

Vi kom paa Banegaarden og blev indladet. Efter Planen. skulde vi køre Kl. 1, og kun 6 Minutter senere satte Toget sig i Bevægelse vestpaa. Hvor vi gjorde Holdt under den lange Rejse fra Tysklands Østgrænse til Vestgrænsen, blev vi hilst med Begejstring og modtog "Liebesgaben" i Massevis. Der blev sunget og raabt Hurra, men snart trak den ene, snart den anden sig tilbage i Vognen for at skrive hjem .eller i det mindste tænke paa dem derhjemme, som mange af os aldrig mere skulde se igen.

A.P.M.

Jul ved Fronten.

Efter at have deltaget i de haarde Kampe ved Sommeffoden i Efteraaret 1916, fik vort Kompagni endelig en haardt tiltrængt Hvilepause. Vi kom til den lille By Lavannes paa Reimsfronten. Her var forholdsvis roligt, og vi skulde nærmest gøre Arbejdstjeneste, grave Affaldsgruber, gøre Vejarbejde, lave "Unterstände" og lignende. Da Civilbefolkningen forlængst havde rømmet Byen, kom (107) vi til at bo i rigtige Menneskeboliger, og vi haabede at kunne holde Jul i Lavannes. Vort Haab gik i Opfyldelse, idet vi fik Lov at fejre Juleaften i Byen. Om Eftermiddagen blev vi kommanderet i Kirke. Der var en gammel ærværdig Kirke i Byen, og Feltpræsten gjorde sig de hæderligste Anstrengelser for at skaffe lidt Julestemning frem. Saa var vi fri Resten af Dagen, men skulde holde os parat, da vi kunde faa Marchordre naarsomhelst.

I mit Kvarter var vi 4 tyske og 2 danske Kammerater. Da vore tyske Kammerater skulde feste i deres "Sol-daterhjem", hvor der serveredes Øl, kunde vi raade over hele Stuen, som dog ikke var ret stor, og vi inviterede - vore to andre Landsmænd, der var ved Kompagniet til at være med. I flere Dage havde vi gjort Forberedelser til Festen. Kartoffler hentede vi i en stor Kartoffelkule uden for Byen. Der gik stadig Vagt ved Kulen, men naar Vagtmanden fik et Par Cigaretter, saa han intet. Det gjaldt nu bare om at faa noget at stege Kartofflerne i, men til alt Held blev Kammerat Peter udtaget til at staa Vagt ved Levnedsmiddeldepotet den sidste Nat, og da han næste Morgen kom tilbage, afleverede han et passende Stykke Faaretælle, som paa en eller anden Maade havde fundet Vej ned i hans dybe Frakkelomme. Salt og Marmelade havde vi i Spisekammeret, og det blevet Festmaaltid, som vi nød med velsignet Appetit. Opvasken gik vi let hen over, og saa blev Juletræet tændt. Det var ingen Gran, men dog et Naaletræ. Det havde tre Lys og et lille Dannebrogssflag i Toppen. I en Ruindyngede havde jeg fundet et Stykke rødt Silkebetræk paa Resterne af en Stol, og heraf blev Flaget klippet ud. Det hvide Kors blev malet med Kridt, hvoraf der jo var Overflod, idet de fleste Huse var bygget af Kridt og hele Undergrunden bestod af Kridt. Vi levede bogstaveligt talt paa Kridt. Saa fik vi den blaa Sangbog frem, og saa sad vi fire gode Kammerater og .sang de kære gamle Julesalmer, afvekslende med (108) nationale Sange, og

hyggede os i den lune Stue. Tankerne gik til vore kære derhjemme og ofte duggedes øjne, men vi fik dog en Juleaften ud af det, som vi vil mindes saalænge vi lever.

Næste Dags Aften maatte vi saa forlade Lavannes. I et Par Timer marcherede vi i Regn og Storm og Kulde med fuld Oppakning. Omkring Midnat naaede vi den mørklagte Banegaard, hvorfra vi skulde rejse mod ukendt Maal. Og her maatte vi saa staa frysende og trætte en lille Evighed, mens man rangerede det lange Tog, der skulde føre os bort, og det var ikke blide Ord, der faldt, og Julestemningen var langt borte. Men nu skete der. pludselig noget, som fik os til at glemme Kulde og Træthed for en Stund, som lagde et forsonende Skær over Tilværelsen. Og det var bare det, at en stemte i med "Stille Nacht, heilige Nacht", og som paa Kommando faldt hele Kompagniet i, ja, alle de Kompagnier, som stod der. Alle tre Vers blev sunget med Kraft og Varme, og da Sangen var forstummet, blev der saa forunderligt stille. Hver havde nok i sine egne Tanker, som var gaaet paa Langfart til fredeligere Egne. Men ude i Syd tordnede Kanonerne, en skærende Kontrast til Julens gamle Budskab om Fred paa Jorden.

Og, naar jeg nu efter saa mange Aars Forløb tænker tilbage paa hin Jul dernede i Frankrig, da er det først og fremmest de kære danske Sange, der kaster et forsonende Skær over den mørke Tid. Men ogsaa den gamle tyske Julesalme, der varmede os i den mørke Nat, er ikke glemt,

F r e d e r i k H a n s e n, Kegnæs.

I SLESVIG

(109) Jeg hørte Slesvigs Klokker, jeg saa det danske Flag
i Solen over Dybbøl og Dybbøl Mølles Tag.
Jeg saa de gamle Grave, hvor Heltene blev lagt,
ved Nybøl Nor og Vemmingbund, i Somrens Lys og Pragt.

Jeg saa vel tusind Navne i Marmor og Granit,
det er den døde Ungdom fra Verdenskrigens Ridt!
Jeg saa den Sten i Haven ved Bøffelkobbel Skov,
Som Vennehænder rejste ved Kærlighedens Lov.

Jeg saa de Gamle pløje den sønderjydske Jord,
jeg hørte ingen Latter, i Stilhed Haabet gror.
Men Lærken, Lærken synger om Vig og Lund og Vang,
og Hjemlandsflaget vajer, hvor Fremmedflaget hang!

Jeg saa de unges Grave, jeg hørte Lærkens Røst,
jeg saa de gyldne Agre, som lover herlig Høst.
Jeg saa den dybe Alvor, jeg saa den stille Fryd,
som nu gaar over Slesvig for Sorg og Klages Lyd.

Det suste gennem Skove, det lo om Pigemund,
 det klang i alle Klokker, det sang fra Fjord til Lund:
 Guds Fred for vore Døde! Ret, Ret i Syd og Nord!
 Fred, Fred for alle Tider paa Sønderjyllands Jord!

Gud give denne Tone fra Danmarks søndre Kyst
 maa vinde Haab og Styrke i Nordens Folkebryst!
 Maa smelte Folket sammen i troiaast Broderpagt,
 da faat vort Flag paa Dybbøl en stærk og sikker Vagt!

Anton Kvist.

Paa Forbindingspladsen.

(110) Kammerat, Lærer Hans Petersen, Blans Skole, har skrevet et Hørespil, "Vi gaar kun Pligtens tunge Gang". Stykket, der er i 11 Afdelinger, er skrevet efter virkelige Oplevelser fra Foraarsoffensiven i 1918.

Hovedpersonerne er to Sønderjyder, Hans og Christian. Under Tyskernes Fremstormen bliver Hans saaret og støttende sig til en fangen Englænder, der i det civile Liv er Købmand i Nottingham, slæber han sig tilbage til Forbindingspladsen, som ligger et Par Kilometer øst for Queant.

Vi gengiver Hørespillet 7. Billede, "Paa Forbindingspladsen".

Hans: Det er sandelig ikke noget Forlystelsessted, vi her er kommet til.

Tommy: No, det maa du nok sige. Men vi maa se at faa din Forbinding fornyet.

Hans: Uha, sikken Elendighed, der er her. Det er jo næsten værre end forude. – Det er til at faa Kvalme af, alle de frygtelige Saar og Kvæstelser og saa denne Jamren. – Du, Tommy, har jeg ogsaa faaet meget? – Er jeg ligesaa bleg som alle de andre?

Tommy: That's all-right, my friend. Men du har jo et temmelig stort Saar at løbe rundt med. Skynd dig med at faa det set efter.

Hans: Har du set en Læge?

Tommy: No, jeg har ingen set.

Hans: Naa, han skal jo ogsaa først hjælpe dem, der er værre end jeg. – Hvor mange Saarede tror du, der er her? (111)

Tommy: Aa, vel godt et hundrede Stykker.

Hans: Saa kan jeg godt komme til at vente længe endnu. – Krig er da noget forbandet Skidt. – En køn civiliseret Verden. – Se paa ham derhenne ved Hjørnet, ham, der tigger om Vand. Ansigtet er fuldstændig smadret, det hele svulmet op, ingen Mund. Skrækkeligt.

Tommy: Et Ansigtsskud. Han kan vel lappes sammen igen.

Hans: Hvad kender du til det, Tommy?

Tommy: Well, jeg er Sanitetssoldat.

Hans: Naa, er du det. – Men hvor bliver Lægen dog af. Jeg ser stadig ingen. – Hallo, Sanitæter, kom herved til os lidt. – Har I ingen Læge her, Kammerat?

San.: En Læge? Jo, vi har da een. men jeg ved ikke, hvor han er henne.

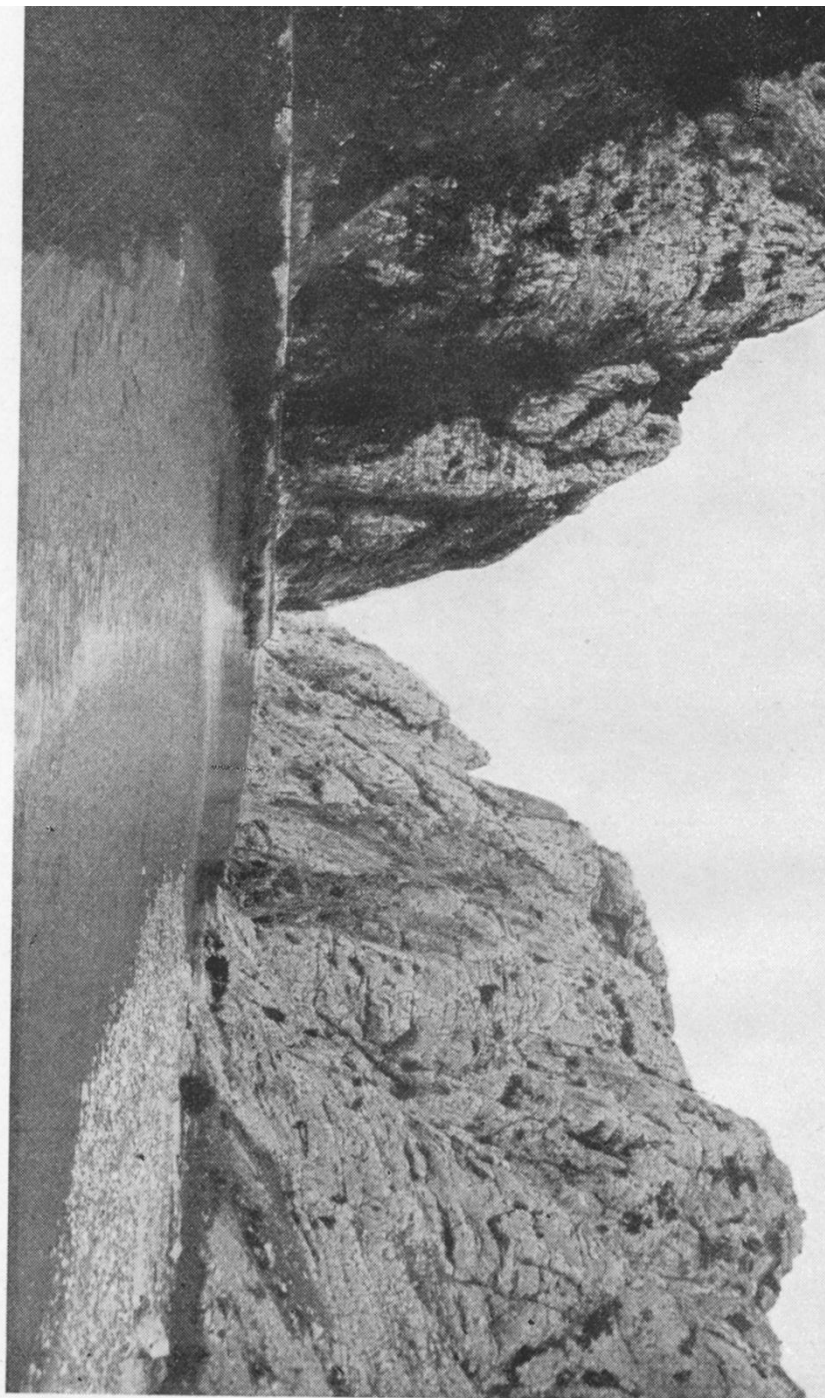
- Hans: Aa, Kammerat, kan du ikke forbinde mig. Jeg vil saa gerne tilbage til Etappen.
- San.: Det maa jeg ikke. Lægen skal først se dig.
- Hans: Aa, hvad, han har jo nok at bestille, og tilmed naar man ikke ved, hvor han er.
- San.: Maaske opererer han nede i den "Unterstand« derhenne, jeg ved det ikke.
- Hans: Hvorfor gaar I saa mange her og driver rundt?
- San.: Vi skal fremefter og hente Saarede.
- Hans: Ja, saa stik bare af med det samme, der er nok, der venter paa jer. Tommy'erne er foreløbig langt borte, saa dem skal I ikke være bange for. Men, Sanitæter, se nu lige paa mit Saar først, hvad?
- San.: Naa, ja, kom saa da. - Det var nok et ordentligt Hul. Gør det meget ondt?
- Hans: Naa, næ, det er ikke saa galt. Tommy kan hjælpe med. (112)
- Tommy: eg vil gerne hjælpe med at forbinde dig.
- San.: Ja, det er altsammen godt nok, men har I noget at forbinde med?
- Hans: Jeg har da mine "Packchen" endnu, og Tommys skal du bare se. Det er vel nok fine Ting, brede og lange, ff.
- San.: Ja, de passer storartet til saadant et Hul. - Det er jo ligefrem et Præmieskud, hele Skinken mangler jo næsten.
- Hans: Det er mig ligefedt med Skinken, naar bare jeg kan faa Orlov og komme hjem til Als, selvom der mangler en hel Kalvefjerdig.
- San.: Færdig, af Sted med dig og Lykke paa Rejsen.
- Hans: Tak, Kammerat, og lev vel.
- Tommy: Jeg er Sanitæter, der er mange her, som har Hjælp behov. Tror du ikke, jeg maa blive her og hjælpe med til?
- Hans: J o, gør du det, Kammerat. Du er en flink Fyr og Tak for godt Følgeskab. Lev vel og paa Gensyn efter Krigen.
- Tommy: Fare-well, min saarede Friend, og Tak, fordi du var en Gentleman mod en Fange.
- Hans: Aa, dit Sludrehoved. - Vi er alle kun smaa for Føreren histoppe. Men, hvad er det? Taarer? Dine øjne staar jo i Vand! Græder du, Tommy? Op med Hovedet, Kammerat. Jeg er saa glad. Farvel du! Nu sætter jeg Kursen øst paa.

Fortæl Kammerat!

Kammerat Jens Nielsen, Kolstrupvang, Aabenraa, fortæller om, hvorledes han blev saaret og taget til Fange.

(113) Det var under Marneslaget i 1914. Den 12. September fik vi Ordre til at dække Artilleriet og kom derved i Kamp med Franskmændene ved Vic-sur-Aisne. Floden var imellem os, og Franskmændene bestrøg en Chausse med Maskingeværer, saa vi ikke kunde komme tilbage. Vi var saa en Del fra 86. Reg., hvor jeg stod i 3. Komp., og fra 84. Reg., der løb ned til Aisne. I det samme sprængte Tyskerne Broen i Luften, og vi prøvede saa at komme over ved en Sluse. Det lykkedes ogsaa, men midt paa Planken fik jeg et Geværskud

»Jernporten«, Passage mellem Mædonien og Serbien. — I Forgrunden Floden Vardar.

i Laaret, kom dog alligevel over, men faldt saa, blev hjulpet op af Peter Goos fra Flensborg. Jeg faldt igen og kunde ikke rejse mig mere. Jeg var falden lige paa en stor Betonplade, og her blev jeg liggende, godt synlig fra alle Sider, ligesom paa en Præsenterbakke. Og her laa jeg i seks Døgn uden saa meget som at kunne kravle bare et Par Meter, hele Kroppen var ligesom lammethed, og det eneste, jeg kunde bevæge lidt, var Hovedet. Kuglen var gaaet ind paa Indersiden af Laaret og ud igen paa Ydersiden. Der var ikke meget Hul og der kom kun et Par Draaber Blod, men Laarbenet var slaaget i Stykker.

Og her laa jeg som sagt i seks Døgn uden at faa Mad eller Drikke, midt imellem Franskmændene og Tyskerne. En Gang imellem skød Franskmændene efter mig langt borte fra, men dog uden at ramme. De første Dage var de værste, og Sulten gnavede slemt i mig. Heldigvis regnede det næsten uafbrudt i de seks Dage, for ellers var (114) jeg maaske død af Tørst. Der laa en Roemark kun en 5 a 6 Meter fra mig, og de første Dage prøvede jeg engang imellem paa at kravle derover, for saa havde min værste Sult jo været stillet. Men nej, det gik ikke, jeg maatte blive paa min Cementplade. De sidste tre Dage var der ikke meget Liv i mig, jeg døde Tiden hen, vaagnede engang imellem op, men havde ikke Kraft til nogen Verdens Ting.

Da de seks Dage var gaaet, havde Tyskerne trukket sig tilbage, og der kom nu to franske Officerer roende i en Baad over Aisne og kiggede paa mig. Men de lod mig ligge, tog min Pikkelhue med og roede tilbage igen. Jeg var atter alene paa min Cementplade. Saa kom der to franske Sergenter hen til mig, dog de gik ogsaa igen. Men endelig kom fire franske Menige med en Baare, fik mig læsset op paa Baaren og bar mig til Kroen i Dantreche, hvor der allerede var 50 saarede Tyskere.

Her laa vi i to Dage. Den anden Dag gik der en Granat ned og tog det ene Hjørne af Huset med sig uden dog at nogen blev saaret. Vi blev saa transporteret til Banegaarden, men jeg kom ikke med den første Transport, hvad der var Held ved, for Toget fik en Fuldtræffer. Omsider blev vi, der var tilovers, læsset op i nogle aabne Vogne og kørte i samfulde 72 Timer, indtil vi naaede Sct. Brieux ved Atlanterhavet.

Indtil nu var vi ikke blevet tilset hverken af Læger eller Sygeplejersker, og jeg er forresten aldrig blevet behandlet af en Læge. Efter 6 Ugers Forløb var mit Laarben groet sammen igen, altsaa uden Lægebehandling, men rigtignok var det blevet nogle Tommer kortere, end det var før.

Da vi laa paa Banegaarden i Sct. Brieux, kom der en Dame hen og kiggede paa os. Gennem sin Stanglorgnet saa hun længe og vedholdende paa mig, for tilsidst at (115) spytte mig lige ned i Ansigtet. Det var et Udslag af fransk Had til Tyskerne.

I Sct. Brieux laa vi paa en Kaserne, der var indrettet til Lazaret, og her blev vi plejet af spanske Nonner. Her fik vi ogsaa omsider vore tomme Maver og Tarme fyldt igen. Jeg manglede haardt en Skjorte og bad en af Nonnerne skaffe mig en "Chemise". Da hun ikke kunde faa fat i nogen Mandsskjorte, gav hun mig en af sine egne Særke, og inden vi kom herfra, var denne Nonnesærk gaaet paa Omgang ved alle de 60 saarede Fanger, der laa her, idet enhver, som skulde have sine egne Skjorte vasket, laante Nonnesærken saa længe.

Fra Kasernen blev de, der var bleven saa raske, at de kunde gaa ud, flyttet over i et Tugthus, der laa i Nærheden. Og ved denne Flytning havde jeg forresten en ejendommelig Oplevelse.

For flere Aar tilbage, altsaa længe før Krigen, havde jeg en Nat en Drøm, hvori jeg saa mig selv komme gaaende til en stor skummel Bygning med en lille Trækasse under hver

Arm. Jeg huskede tydeligt Bygningens Omrids og kunde ogsaa huske, hvorledes det Værelse i Bygningen saa ud, som jeg kom ind i.

Og nu gik Drømmen i Opfyldelse. Jeg havde virkelig en lille Trækasse under hver Arm, hvori jeg havde mine faa og smaa Ejendele, og Bygningen var den samme som jeg saa i Drømme, men særlig kunde jeg genkende det Værelse som jeg blev ført ind i. Det hele gjorde et stærkt Indtryk paa mig.

En Dag i Februar 1915 fik jeg Ordre til at møde i Kontoret. Det var jo ikke gerne noget godt Tegn, naar man fik den Besked, og jeg ransagede min Samvittighed for at hitte ud af, hvad jeg havde forbrudt mig med.

Da jeg kommer over i Kontoret, rejser en Herre sig og kommer mig i Møde. Det var en lille mørk Mand, (116) typisk Franskmand, og idet han rækker mig Haanden, siger han paa fejlfrat Dansk:

– Naa, Jens Nielsen, hvorledes har De det?

Dette at han talte dansk, tog saa stærkt paa mig, at jeg blev ligesom forstenet og kunde ikke faa et Ord frem. Naa, han forestillede sig saa som Professor Verrier, og nu kom Munden paa Gled, og det blev en lang og hyggelig Samtale, vi to havde med hinanden.

Den 1. Maj 1915 drog det første Hold paa en 6-7 Stykker ind i Lejren ved Aurillac, og blandt disse var jeg ogsaa. For os: var Krigen paa en Maade forbi.

Da jeg paa dette Tidspunkt endnu ikke kunde tage rigtig fat med haardt Arbejde, blev jeg sat til at sy Bukser. En Skrædder fra Aurillac kom ud og viste mig, hvordan jeg skulde skære et Stykke Tøj til Det gik en, to, tre, og væk var han igen, mens jeg kløede mig i Nakken og gloede paa det tilklippede Tøj. Det var mig umuligt at samle Stykkerne til et Par Bukser med Lommer, Knaphuller og det hele, selvom jeg havde faaet en fin Singer-Maskine, Saks, Traad, Knapper og det hele. Men saa fandt jeg paa at sprætte et Par gamle Bukser op, og derefter lykkedes det mig at sy Tøjstykkerne sammen, saa der blevet Par Bukser ud af det. Det var med en vis Stolthed, jeg viste Lejrkommandanten det første Par Bukser, jeg havde faaet færdig. Bagefter gik det hele som Fod i Hose, og jeg blev helt ferm til at sy Bukser.

Men omsider holdt Skrædderiet op, og da man i Lejren manglede en Barber, meldte jeg mig til den Bestilling. Jeg havde rigtignok ikke barberet andre end mig selv, men det kunde vel læres, ogsaa at tage andre ved Næsen. Den første jeg prøvede paa, var Hans Ries fra Aabenraa, og det gik helt godt, for hans Skæg var paa dette Tidspunkt ikke stort mere end Dun. Siden fik jeg mere Indsigt, og jeg var længe Lejrbarber.

(117) Lejren voksede eftersom Tiden gik, og vi blev mange. Tilsidst havnede jeg i Kantinen. Da jeg hørte til de haardtsaaede som ikke kunde bruges til Soldatertjenesten mere, blev jeg udvekslet over Svejts, og den 9. November 1918, netop samme Dag, som Revolutionen brød ud i Tyskland, kørte vi ind i Konstanz ved Bodensøen. Ti Dage senere var jeg igen hjemme til Flensborg.

Men selvom det nu snart er 30 Aar siden, de seks Dage paa Cementpladen ved Vie-sur-Aisne glemmes ikke - og et mærkbart Minde derom har jeg jo for Livet.

Jeg laa, fortæller Havnefoged J. S k o v, Graasten, i Juli Maaned 1914 og indtog i Lybæk en Last til St. Petersborg. Efter en god Sejlads kom jeg i Slutningen af Juli Maaned til det russiske Riges Hovedstad. Kort før jeg naaede Petersborg, mødte jeg det russiske Kejserskib med Czaren Dg den franske Præsident om Bord. De havde været sammen til Fest og Forhandling. Jeg kom ind i Havnen og lagde til ved Kajen 5 Dage før Krigen brød ud. Den 1. August havde jeg endnu ikke faaet begyndt at losse, det gik jo ikke altid saa hurtigt i Rusland, særligt naar der ikke blev "smurt" baade her og der. En halv Time efter at Kirkeklokkerne havde forkyndt, at nu var Krigen erklæret, blev alle de i Havnen liggende tyske Skibe besat af Politi Dg Soldater. Skibene blev slæbt sammen, saa de laa tre og tre samlet ved en Kaj. Der kom Vagtposter om Bord og vi kunde selvfølgelig ikke gaa i Land.

Her laa vi en Uges Tid, saa fik vi Ordre til at stille op paa Kajen, vi skulde anbringes i en Lejr. Vi samlede hurtigt sammen af vore Ejendele, hvad vi vilde have med, og belæsset som Pakæsler marcherede vi noget efter i lange Rækker gennem Petersborgs brede Gader. Men det varede ikke længe, inden vi maatte lette os for noget af den (118) tyngende og overflødige Bagage. Gaden, som vi passerede, laa overstrøet med Kufferter, Overtøj, Paraplyer o. 1. Vi var selvsagt kede af at miste vore Ejendele, men der var jo ikke noget at gøre. Vi var godt 300 Mand, som blev anbragt i et stort Toldpakhus, som nu stod tomt. Men hvem skildrer vor Forbavselse, da der et Par Timer efter vor Ankomst holdt et Par Lastbiler uden for Pakhuset med alle vore bortkastede Pakkenelliker? Og stor var Glæden, da det viste sig, at der ikke manglede noget som helst. Vore Skibe, Lasten og de ombordværende nautiske Instrumenter blev konfiskeret, men vore personlige Ejendele, Penge o. 1. fik vi Lov til at beholde. Her i Barakken fik vi en ret god Forplejning, efter russiske Forhold altsaa. Vi fik Brød, Borach (Kaalsuppe), Kascha (en Slags Hirsegrød) og The. Selvom Vagtmandskabet, for det meste ældre Landstormsfolk, var flinke, fik vi naturligvis ikke Lov til at komme udenfor Døren. Vi fik Lov til at skrive hjem, men hvor Brevene er blev en af, ved jeg ikke. Det varede i hvert Fald 15 Maaneder, inden jeg hørte noget fra min Kone, og hun havde dog skrevet straks efter at hun havde modtaget et Brev fra mig.

Efter nogle Ugers Forløb blev vi transporteret til Vologda, hvor vi blev indkvarteret i et stort Skur nede ved Floden. Uden for Skuret, helt nede ved Flodkanten, var der nedgravet tre store Kedler, som brugtes til at koge Middagsmad i. Ude i Floden havde man opstillet en Brandsprøjte, og herfra blev saa Vandet fra Floden gennem en lang Slange pumpet ind i Gryderne, hvilket ikke var særlig appetitlig. Det endte da ogsaa med, at et Par af Civilfangerne tog Kokken og dypede ham i Suppegryden. Vrælende stak han af op til Kommandanten og beklagede sig. Vi blev stillet op og den eller de skyldige fik Opfordring til at melde sig. Meldte de sig ikke, vilde hver 10. Mand blive skudt. Der meldte sig ingen og der blev heller ingen skudt. Men vi blev fordelt paa Landsbyerne (119) i Omegnen. Jeg kom sammen med en halv Snes Kammerater til at bo hos en Bonde i Sjereskowo. Vi maatte selv sørge for Forplejning og fik hertil gennem det svenske Røde Kors udbetalt en Understøttelse. Den var ikke stor, men alt var jo billigt. Og saa havde min Skibsmægler i Petersborg sørget for, at jeg fik udbetalt Fragten for den sidste Ladning til sidste øre. Den havde jeg saa at tære paa i de fire Aar.

Da Efteraaret kom købte vi en hel Del smaa Føl hos Bønderne. De kostede ikke meget, og vi mente, at vi havde gjort en god Handel. Men saa en Dag kom Politimesteren. Han skældte os godt ud og sagde, at vi troede vel, vi var meget kloge. Men dumme er I, sagde han. Bønderne kan ikke fodre Føllene Vinteren igennem og maa slaa dem ihjel. Nu har de faaet jer til at købe dem og I vil ogsaa komme til at dræbe dem.

Han lod os grave en dyb Grav og efter at Føllene var dræbt, blev de begravet her.

Vi var her en Tid lang og havde det ret godt. Men saa kom vi i Slagsmaal med nogle russiske Soldater, hvilket medførte, at en halv Snes Stykker, deriblandt jeg, fik 3 Maaneders Fængsel.

Efter at denne Straf var udstaaet, kom vi til en anden Landsby, hvor vi blev indkvarteret hos en gammel Bonde. Vi kom godt ud af det med hinanden, og da han blev syg og følte, at han skulde dø, tog han Afsked med os og paalagde Konen ikke at jage os bort.

Vi boede da ogsaa her, indtil Bolshevikkerne kom til Magten. Tiden blev os lang og det var svært, ikke at høre nærværdigt hjemme fra. Vi vidste slet ikke, hvordan vore Kære havde det. Jeg mindes endnu med Glæde og Tak min Skibsmægler, M ø 11 e r og S ø n, København. Han sendte mig hver fjortende Dag "Hjemmet" og "Familie-Journal", som var mig til megen Glæde. Vi blev ogsaa enige om at abonnere paa "Politiken" og bestilte det. Men (120) der gik omtrent tre Maaneder, uden at vi hørte eller saa noget til Bladet. Saa en Dag blev jeg kaldt op til Politimesteren, og jeg blev hed om Ørene, da jeg der saa Politiken fra et helt Kvartal ligge. Jeg fik dog gennem en russisktaleride Kammerat forklaret ham, hvordan det var gaaet til, og saa fik vi Bladene udleveret. Jeg maatte læse dem og oversætte dem for mine Kammerater, og saaledes fik vi dog nogen Underretning fra Omverdenen. Efter Revolutionen kunde vi gaa, hvorhen vi vilde, og det lykkedes ogsaa efter lange Omkiftelser at naa ind til Petersborg og derfra naaede vi pr. Bane til Riga, hvor vi kom i Karantæne. 8 Uger efter at Rejsen var begyndt kom jeg hjem. Men mit Skib saa jeg aldrig mere.

Front med Cigar paa.

Det var i Rostock, og vi havde lige faaet Klunset paa, da Theodor Damm fra Aabenraa og jeg fik Lov til at gaa et lille Ærinde i Byen. Og saa mødte vi paa Gaden et Menneske, der var i Uniform, men hvad han forestillede, anede vi ikke noget om. Men det fik vi hurtigt at vide, for da vi ikke hilste paa ham, kaldte han paa os og spurgte: "Sollt Ihr nicht grüssen?" Og saa svarede Theodor Damm som rimeligt var: "Von wem denn?" Naa, han forklarede saa, at han var Feldwebel, og, paa saadan en skulde vi altid hilse. Da vi paa hans Spørgsmaal om, hvorlænge vi havde været Soldat, svarede: "Et Kvarter", slap vi med Skrækken denne Gang.

Samme Dag om Eftermiddagen var vi igen i Byen sammen med nogle flere Sønderjyder. Jeg var blevet lidt bagefter for at faa Ild paa en Cigar, da de andre raaber, at der kommer tre Officerer. Denne Gang skulde jeg nok klare mig, og da de tre Herrer, der havde røde Striber ned ad Bukserne, kom nærmere, lavede jeg stramt Front, alt imens jeg dampede paa min store Cigar. Naa, de tog den med Humør, for da de hørte, at vi kun havde været Soldat i nogle Timer, sagde de: "Bravo, Kerls"!

L o r e n z L a s s e n, Genner Strand.

Da Granaten baade tog Gryden og Suppen.

(121 Det var paa min Fødselsdag den 26. September 1914, altsaa i det første Krigsaar. I Frankrig var der stadig nok at "rekvirere", saa vi led i Grunden ingen Nød. Ved Afdelingsstaben havde vi ikke noget Feltkøkken, men maatte koge selv, og først og fremmest ogsaa sørge for, at Officererne fik noget. Vi skiftedes nærmest til, naar vi om Aftenen kom i Ro, at sørge for Maden og tage den mere anstrengende Tjeneste som Stik-i-rend-Dreng for Adjutanten. Særligt Sergent H a h n e, en gammel Trompeter og jeg holdt sammen, og naar ingen hørte det, var vi Dus. Det vil sige, naar Hahne var gnaven, kunde Sergenten stikke igennem og saa kunde han finde paa det kendte: "Finger lang!" "Flossen sammen" osv. Men det varede som Regel ikke længe, for jeg plejede at grine af ham, og saa grinede han med. Nu havde jeg en Aften været uheldig med Hønseuppen eller rettere med Hønsekødet. Jeg længtes efter at komme i Seng og serverede Hønen, som endnu var mildest talt noget sejj. Hahne og især "den Gamle" gav Hals, men jeg faldt i Søvn, inden de var færdige. Et Par Dage efter var det Hahnens Tur til at være Kok. Vi havde skaffet en Høne, som han havde gjort i Stand og som stod og smaaokte paa et improviseret Fyrsted midt i Gaarden. Vi havde "Fridag", dvs. med "allerhochste" Alarmberedskab, altsaa Hestene sadlet osv. Jeg gik og drev rundt, rede til at ride løs saa snart Løjtnanten kaldte. Tiden blev lang, og jeg var sulten. "Nu vil vi have Suppen", siger jeg til Hahne. Han mente, at det skulde ikke gaa, som naar jeg kogte, i Dag skulde Hønen være mør. Men saa paa en Gang blev jeg tvær, og Hahne maatte give sig. Han gik hen til Gryden og spiddede (122) Hønen paa en Gaffel og kom hen til Bordet, som stod tæt op mod Huset, med den, for at lægge den paa en Tallerken og dele den. Mens han stod der, kam der pludselig: Tjuh! Bang! en Granat og røg lige ned i eller i hvert Fald lige ved Siden af Suppegryden, saa baade Gryden og Suppen var forsvunden.

"Der kan Du se", sagde jeg, "havde vi faaet Suppen straks, da jeg sagde det, saa havde vi da haft godt af den". Men saa kom Sergenten: "Fresse halten! Hvis nu jeg havde været ved Gryden, hvad saa?"

Jeg mente, at med Hensyn til Suppen havde det jo været ligegyldigt. Det varede noget, inden vi blev Venner igen.

Jeg maatte jo straks til Hest og hen til. Batterierne med Ordre til at gaa i Stilling. Men den halve Høne fik jeg med.

Naa, der faldt Ro over Gemytterne igen, og om Aftenen vilde jeg forsøge at faa det godt igen.

"Se her", sagde jeg til Hahne og viste ham triumferende en Flaske. "Nu vil vi fejre Fødselsdag". Jeg fik Proppen af og tog en Slurk. Men hvor det brændte og hvor det rev. Jeg rakte Flasken videre til Hahne, som ogsaa fik sig en god Slurk. Taarerne randt ham ned ad Kinderne, da han gav Flasken videre til den næste. I anden Omgang sagde de Nej Tak alle sammen.

Jeg havde derfor Raad til at være flot, og da en Jæger i det samme kom forbi, kaldte jeg paa ham og sagde: "Hør Kammerat, du skal ogsaa have noget at feste paa!" Han tog Proppen af Flasken, men i Stedet for at tage en Slurk, lugtede han til den. Saa smækkede han med Tungen og sagde: "Ah, Absinth!", fyldte sit Drikkebæger med Vand og kom saa en Snaps af Flasken i og drak det med synligt Velbehag.

Da vi nu havde set, at Flaskens Indhold var drikkeligt og hvordan den skulde behandles, vilde vi tage Tilbudet tilbage. /123) Men Jægeren beholdt Flasken - og det var der vel ikke noget at sige til.

K a n o n e r.

Den sorte Død.

Det var under Krigen og særligt under Revolutionen i Sibirien forbudt at sælge og drikke Spiritus. Men Forbudet blev omgaaet, som den Slags Forbud saa ofte bliver det. Jeg husker en Cafe i Omsk, hvor bl. a. mange af Danskerne, som den Gang opholdt sig i Byen, holdt til. Ogsaa de vilde gerne have en Dram, og de fik den serveret i sort Kaffe, altsaa det vi paa godt gammel dansk kalder Kaffepunch. Russerne, som hurtigt lærte at skatte denne Drik, kaldte den "den sorte Død". I 1926 var jeg paa Rejse inde i Sibirien og besøgte da ogsaa Omsk. Jeg ser da under en Spadseretur en Mand ovre paa den anden Side af Gaden, som jeg syntes at kende. Pludselig gik det op for mig, at det var Værten fra den omtalte Cafe. Jeg krydsede over Gaden, - hvilket iøvrigt indbragte mig en Bøde paa 50 Kopek, at betale kontant til Politibetjenten, som formentlig endnu ikke har faaet dem indbetalt til Finanshovedkassen, - slog Manden paa Skulderen og hilste paa ham. Han saa meget forundret paa mig og besvarede mit Spørgsmaal, om han ikke kendte mig, benægtende. Saa siger jeg: "Kan du huske "Den sorte Død?" "Aha, Dansker!" udbryder Russeren og kigger paa mig, "Du er Andre Petrowitsch", siger han videre. "Kom med hjem, jeg har ikke smagt "den sorte Død", siden I rejste". Jeg gik med ham og vi fik os et Par store Kaffepuncher sammen.

Det skal Mor have.

(124) Fire Aars Fangenskab, og da især naar de tilbringes i russiske Krigsfangelejre, sætter sit Præg paa et Menneske. Jakob, som vi paa Hjemvejen fra Sibirien fik med os i Toget fra Irkutsk, havde tilbragt 4 Aar i Fangelejren og var præget af det.

Det første, der skete, da han kom ind i vor luksuriøst udstyrede Kreaturvogn, var, at han kom i Bad, blev sæbevasket fra øverst til nederst og blev iklædt noget andet Kluns. Men saa begyndte allerede Vanskelighederne. Jakob var ikke at formaa til at skille sig af med sine gamle Pjalter, og af Hensyn til deres "Besætning" vilde vi ikke have dem i Vognen. "Jeg kan da tage dem med hjem, de kan gøre Nytte endnu" klynkede Jakob og han græd sine modige Taarer, da vi kastede hans velkjendte Laser ud af Toget. Der blev saa købt et nyt Sæt Tøj, men det var Jakob ikke til at overtale til at tage paa. Det gamle Sæt, som han havde faaet, da han var rensat og vasket, var godt nok.

Saa havde han faaet Fingre i en lille Kasse og den fyldte han med alt muligt, Søm, Sæbestykker o. L. "Det kan Mor bruge, naar jeg, kommer hjem", sagde han.

– I de russiske Fangelejr var Fangerne inddelte i Hold paa 10, og hvert Hold maatte enes om at spise Suppen og Kashaen af en stor Skaal. Begge Dele var meget knapt tilmaalt, saa det gjaldt om at holde sig til. Og de, der havde tilbragt længere Tid i en Fangelejr, havde faaet en mægtig Øvelse i i saa faa Skefulde som muligt at sætte de størst mulige Portioner til Livs. At se Jakob starte ved Middagsbordet, var en Oplevelse. Ja, selv ved (125) Tebordet syntes han stadig, at det gjaldt om at faa Koppen tømt saa hurtigt, som muligt, selvom han brændte sig gudsjammerligt. Til Trods for, at han kunde faa nok.

Da vi kom til Shanghaj, blev vi modtaget af vore Landsmænd som kære Gæster. De vidste ikke alt det gode, som de skulde gøre os. De stillede op nede ved Kajen og tog mod os, og kinesiske Kulier (Dragere) fik vor Bagage, som jo for Resten ikke var særlig omfangsrig. De morede sig kosteligt over Jakobs Kasse og kunde ikke forstaa, at en hvid Mand vilde samle paa saadan noget.

Vi fik da ogsaa Kassen smidt væk, da Jakob en Dag var ude. Men ulykkelig og gal i Hovedet var han. Vi boede i Shanghaj paa et Sømandshjem og levede som smaa Fyrster. Jakob gik ikke en eneste Gang fra Bordet uden at have forspist sig.

"Er det nu ikke en Skam, at man ikke kan spise mere, og saa er der saa meget tilbage?" var hans Hjertesuk ved hvert Maaltid.

I Singapore fik vi ham overtalt til at skænke en gammel, længst udtjent Panamahat, som han havde faaet et eller andet Sted, til Kineserboyen. Denne var glad for Hatten og gav sig til at vaske og sætte lidt Facon paa den. Men da Jakob om Morgenens saa den nu saa fine Hat ligge nede paa Græsplænen, fortrød han Handelen. "Den er alt for pæn til saadan en Kuli" og ned for Jakob og hentede Hatten.

Vi fik ham med stort Besvær overtalt til at give den tilbage igen.

Ombord paa det danske Skib, som bragte os hjem fra Singapore, boede vi samlet i Agterkahytterne. Vi skulde selv holde vort hvide Tropetøj i Orden, men kunde hver Gang vi skulde vaske, hente et Stykke Sæbe nede hos Proviantmesteren. Jakob hentede ogsaa troligt et Stykke Sæbe hver Gang han skulde vaske, men han brugte det ikke. Det pakkede han ned i sin Kuffert, og saa samlede (126) han smaa Stumper Sæber sammen hos sine Kammerater og Besætningen, og dem brugte han til at vaske med.

De store Stykker skulde med hjem til Mor.

Under hele Fangenskabets havde alle hans Ønsker, al hans Higen drejet sig om Mor, om hans Hustru og deres Børn. Hvor daarligt det end gik ham, hvor lidt han havde, saa fandt han stadig Udvej til at spare lidt over, at faa lidt lagt til Side, som skulde bringes hjem til Mor.

Jakob levede ikke saa mange Aar efter Krigen, saa tog Døden ham og rev ham bort fra det Hjem han i de fire Krigsaar havde lægtes saa inderligt efter.

Min Rendsborg-Tand.

"Hvem vil melde sig syg? Tre Skridt frem!"

Jeg traadte de befalede tre Skridt foran Fronten sammen med en halv Snæs andre.

"Hvad fejler De?"

"Tandpine. "

"Hvad? Tandpine? Sie sind wohl ganz und gar von Gott verlassen.

Haha! Tandpine! Er De rigtig klog, Mand! Tror De maaske, at De kan slippe for at komme med denne Transport, fordi De melder Dem syg med en Smule Tandpine. Hvad er egentlig Meningen? De maa jo fejle noget!

Lad mig se den Tand! Ach wass! Jeg kan ikke se noget! Hvilken Tand er det? De er jo ikke engang tyk ved Hovedet, højest tykhovedet. Og saa tror De, at De kan pudse os med det? Næh, min gode Mand, den gaar ikke, bare ind i Geledet igen. -

Hvad siger De? De f o r l a n g e r at komme til Tandlægen. En Soldat har i det hele taget ikke noget at forlange. Har De forstaaet mig? Men godt! De skal komme (127) til Tandlægen, men tro bare ikke, at De slipper for at komme med ud. Meld Dem i Revier!"

Denne Skyll fik jeg en raakold Morgen i Marts Maaned 1916 i Kasernegaardens i Rendsborg. Dagen før havde vi faaet det nye Kluns paa og ventede nu hver Time paa Marchordre.

Den gode "Spiess" troede naturligvis, at jeg vilde simulere, hvad der imidlertid slet ikke var Meningen. Jeg havde virkelig Tandpine, saadan i mellemsvær Grad. Der var et Hul i Tanden og Nerven var blottet, saa ved den mindste Smule jog det igennem den som med gloende Syle. Jeg var godt gal paa den væmmelige Karl, da jeg meldte mig i Revier.

Det var en midaldrende Mand i Uniform, som jeg antog for en Læge, der tog imod mig.

"Op med Gabet!"

Han kiggede paa Tanden, men sagde ikke noget. I Stedet for gav han mig Adressen paa en Tandlæge og Ordre til at møde efter den opgivne Adresse Kl. 5 om Eftermiddagen.

Det var nok en køn en, at gaa hele Dagen uden at faa vaadt eller tørt, for den forbistrede Tandnerve vilde hverken have varmt eller koldt eller noget midt imellem.

Det var i et forbistret skidt Humør, jeg til den befalede Tid mødte hos Tandlægen, der boede i et gammelt to-etages Hus ved Skibbroen, en Trappe op. Trappen var smal og stejl, Forstuen snæver og mørk, Venteværelset lille og skummelt og hele Indretningen gav Indtryk af, at Tandlægen ikke netop var overrendt af Kunder.

Jeg hængte min nye Felthue paa den ene af de tre Knager, der var skruet ind i Bræddewæggen i Entreen, og gik ind i Venteværelset.

Lidt efter kom Tandlægen ind, og trods hans civile Klæder genkendte jeg ham straks som "Lægen" fra "Revierstube".

(128) Han kiggede igen paa Tanden og forklarede mig saa, at der var ikke andet at gøre end at trække den ud.

Jeg protesterede paa det energiske. En ung Mand, som jeg, skulde have sine Tænder plomberet, ikke trukket ud.

Men det var der ingen Tid til, Marchordre kunde komme hver Time, sagde han, og skulde jeg afsted med en Tand, der kun var halvt færdigbehandlet, kunde det sidste blive værre end det første.

Altsaa, ned i Stolen, og frem kom Tangen.

En Gang til højre og en Gang til venstre og saa lige ud - og saa smuttede Tangen. Himmel og Jord, sikke Smerter.

Paa'en igen. En Gang til højre og en Gang til venstre og saa lige ud - og saa smuttede Tangen for anden Gang. Jeg fik Taarer i øjnene af Smerter, og det er sikkert, at Tantalus' Kvaler var Barnemad ved Siden af mine.

"Bare rolig, bare rolig. Den er allerede løs. Hovedet lidt bagover. Saadan. Og saa godt op med Munden. Nu skal De se, for tredie Gang faar vi den."

En Gang til højre og en Gang til venstre

Jeg svedte Smertens Sved, og han svedte Angstens Sved. Svedperlerne stod paa hans Næse og paa hans Pande, og hans Haar sad klasket fast i Panden paa ham. Jeg havde hans fortrukne Ansigt lige foran mig. Det var med Opbud af alle sine Kræfter, han nu tog det sidste Nap, og for at være helt sikker i sin Sag, satte han sit ene Knæ op paa mit Bryst - og halede til - - - -

- - Og saa smuttede Tangen for tredie Gang, mens han stønnende fo'r tilbage.

Jeg udstødte et Brøl, antagelig af samme Styrke som den saarede Løves derude i Ørkenen og sprang op, og da han for fjerde Gang vilde mane mig ned i Delinkventstolen, gav jeg ham med højre Næve et Stød ind i (129) Hjertekulen, saa han med stort Rabalder faldt over i et Glasskab.

Med Vanviddet lurende i mit stakkels Hoved rev jeg Huen fra Knagen og mere faldt end gik ned ad de stejle, mørke Trapper, og ilede ud paa Gaden.

Hvad nu?

Hundreder af smaa Djævla, med Save, Bor, Hammer og Mejsel bearbejdede mit Hoved.

Paa Kryds og tværs stormede jeg igennem Rendsborgs Gader, blottet for ethvert Haab om at finde Lise for min Ve.

Tilfældigt faldt mit Blik paa en stor Husgavl-Reklarne, "Plombering af Tænder". En Guldplombe kostede saa og saa meget, en Sølvplombe kostede lidt mindre, en Plombe af Platin var endnu billigere, og den billigste var en Cementblombe til 1 Mark.

Jeg vovede mig op til Tandlægen. Det viste sig at være en stor, moderne Tandklinik, og formedelst 1,50 Mk., som maatte erlægges kontant, fordi jeg var indklædt til Fronten, akkorderede vi om en Gipsplombe.

Kort at fortælle. Da vi tre Dage senere rullede afsted til Frankrig, havde jeg en splinter-ny Gipsplombe i Munden og ingen Smerter i Tanden, alt formedelst 1,50 Mk.

Og Rendsborg-Tanden holdt indtil fornylig, da min Tandlæge tog den, dog uden at Tangen smuttede en eneste Gang.

Ham fra 4. Afd. 1. Komp. I E/85.

”Hejmdal” med ”Skandia”

(130) Som enhver forhenværende Frontsoldat ved, var der forskellige "Sperren". Der var for det første Orlovsspærre, og det var vel nok den værste, og særlig da for dem, der i et helt Aar ikke havde været paa Orlov og nu stod for Tur til at komme hjem. Saa var der noget, der hed Brevspærre, vel nok det mindste af Spærre-Orderne. Og midt imellem laa der saa noget, der hed Pakkespærre ("Paketsperre"). Det var en Grad værre end Brevspærre, for saadan en lille Feltpostpakke til 500 Gram kunde rumme saa meget, saa Tænderne løb i Vand, bare man tænkte paa det, f. Eks. et Stykke Søsterkage, et fed Svineribben, lidt Smør eller Fedt osv. osv.

Og en Ting endnu kunde saadan en lille Punds-Pakke rumme: En af Junggreens "Skandia"-Skraa! Uhm! Længslen efter saadan en dejlig fed og sovset Skraa er i Dag, i 1943, lige saa stor som i Krigen 1914-18 og - lige saa svær at faa fat i.

Og naar der var "Pakkesperre", kom der altsaa heller ingen Skraa.

Men, I ved nok, Kammerater, at Kvindeliste er uden Ende, og I ved ogsaa, at Kærlighed ikke alene gør blind, men ogsaa opfindsom.

Sædvanligvis hver Uge sendte min Kone mig "Hejmdal" under Korsbaand, og da der igen en Gang var spærret for Forsendelse af Pakker, fik jeg en Dag et Brevkort, hvorpaa min Kone skrev, at hun en af Dagene sendte mig "Hejmdal", hvori der var en Hilsen fra Junggreen.

Fra nu af var jeg knap saa ked af det, naar der var spærret for Pakkeforsendelser, for de ugentlige "Hejmdal"-ere med Skraaen i gik godt igennem, og forleden, da jeg saa mine Breve og Kort fra Krigen igennem, stødte jeg tit paa Ordene: "Hejmdal" med "Skandia" modtaget", og dette er Aarsagen til, at denne lille Historie fremkommer, for, ærlig talt, jeg havde glemt den.

C h a m p a g n e - K a m m e r a t e n.

Den ukendte Soldat.

(131) I 1926 havde jeg Lejlighed til at foretage en Rejse til Rusland og Sibirien og gense mange af de Steder, hvor jeg havde været under Krigsfangenskabets fire lange Aar. Jeg traf ogsaa mange af de Mennesker, som jeg havde lært at kende som Krigsfanger og som da havde vist mig Venlighed, og om hvem jeg havde mange gode Minder. Men jeg havde ogsaa Lejlighed til at se Steder, som vakte bitre og sørgelige Minder. I Novo Sibirsk, eller som det hed tidligere, Novo Nikolajevsk, besøgte jeg det tyske Konsulat, som havde foretaget en Eftersøgning efter savnede Krigsfanger. Der er jo ogsaa Krigsfanger fra vor Landsdel, som under Fangenskab i Rusland er forsvundet sporløst. Sammen med den tyske Konsul var jeg en Tur ude paa Krigsfangekirkegaarden et Stykke uden for Byen, ikke langt fra, hvor Krigsfangelejren havde været. Lejren i Novo Nikolajevsk hørte til de Lejre, som mange Krigsfanger vil mindes med Sorg. Her døde alene i Vinteren 1916-17 flere Tusinde Fanger af Tyfus. Jorden var saa haard frosset, at det var umuligt at begrave de Døde om

Vinteren. De blev derfor kørt uden for Lejren og begravet i Sneen indtil Foraarssolen havde tøet Jorden saa meget op, at det var muligt at grave en Grav. Saa blev de Døde, eller det, Ulvene havde levnet af dem, stedt til Hvile og et simpelt Trækors blev rejst paa Graven.

Da jeg i 1926 kom ud til denne Krigfangekirkegaard, saa jeg Tusinder af smaa Høje. Paa en Del af dem stod et Kors og paa enkelte af Korsene stod et Navn .. Men langt det store Flertal af Gravene var uden Kors og uden Navn. (132) Her sov de, ukendt, den sidste, lange Søvn. De var, da de blev taget til Fange, glade for at være sluppen ud af Krigens Rædsel, de havde skrevet hjem, at nu var de uden for Faren. Maaned efter Maaned, Aar efter Aar havde de ventet paa at Krigen skulde slutte, ventet paa Hjemrejsen. Og med hvilken Længsel havde de Kære derhjemme ikke ventet paa at de kom hjem. Men de kom ikke. De fandt en Grav derude i den kolde, fremmede Jord. Ukendte hviler de her, Verdenskrigens ukendte Soldater.

Da Toget paa Vejen hjem holdt paa en af de mange Stationer mellem Samara og Moskva, kom jeg til at se ud af Vinduet modsat Stationen. Jeg saa da i en Indhegning ved Siden af Banen et lille, simpelt Trækors. Jeg steg ud af Toget for at se, hvad det var. Paa Korset havde der været skrevet noget, men det var udvisket af Tidens Tand, jeg kunde ikke læse noget. Men jeg var klar over, hvad det var. Ogsaa her hvilede en ukendt Soldat. Han havde været paa Rejse fra en Fangelejr til en anden. Rejsen foregik i almindelige Kreaturvogne, i hvilke 40-50 Fanger var stuvet sammen. Saa er han bleven syg. Hans Kammerater har plejet ham saa godt, som det var muligt. De har sikkert ogsaa søgt at faa Læge til den Syge. Men al Hjælp var forgæves. Og da de kom til den lille Station, har de faaet Bevogtningsmandskabets Tilladelse til at begrave den Døde ved Siden af Banen. De har tømret et lille Kors sammen og rejst det paa Graven, de har maaske med Blyant skrevet hans Navn og en sidste Hilsen paa Korset, inden Toget førte dem videre, maaske for at de selv skulde finde deres sidste Hvilested et andet Sted i det vidtstrakte Rige.

Og maaske er det en af de Sønderjyder, som kom i russisk Fangenskab, men om hvis Skæbne enhver Efterretning savnes, som hviler der, ingen ved det. Kun et ved vi, at (133)

mange hviler alt derude i en ukendt Grav,
Dannebrog blev ej den Pude Dødens Søvn dem gav –

Ukendt hviler han derude i det Fremmede, Verdenskrigens ukendte Soldat, men savnet og elsket af dem, han havde kær.

A.P.M.

Kammerater!

(134) Hvert Efteraar, naar den Dato, da vi Krigsdeltagere fra 1914-18 slap ud af Helvedet derude, nærmer sig, bliver vi vemodigt stemt. Ikke fordi vi mindes vore Lidelsers Ophør, og en stor Part af Glæde er blandet med i Vemodet, men vi kan jo ikke andet end samtidig mindes alle de Kammerater, hvem Gensynsglæden med deres Kære og med deres elskede Hjemstavn ikke blev forundt.

I Aar er der netop gaaet et kvart Aarhundrede, siden Krigens Rasen den Gang holdt op, og de fleste Mennesker troede, hvis ikke netop paa evig Fred paa Jorden, saa dog paa, at vi i vort Liv ikke igen vilde blive Vidne til saa frygteligt og blodigt et Opgør Menneskene imellem.

Og nu?

I femte Aar raser Krigen igen, endnu frygteligere, endnu blodigere, end dengang vi var aktive Deltagere i den. Og hvad det allerfrygteligste er nu, det er Hadet, som er vokset samtidig med Vaabnenes tekniske Fuldkommengørelse. Hvor vi ser hen, kun Ondskab og Had.

Ja, saadan ser det ud. Men, Gud ske Lov og Tak, der bor ogsaa endnu Kærlighed Menneskene imellem. Had gør blind, dog Kærligheden binder sammen. Og Kærligheden er det, der en Gang, naar Menneskenes Ondskab har raset ud, skal bygge Bro fra det ene Menneske til det andet, og med Kærligheden vil følge Forstaaelse Nationerne imellem.

Det er saa svært at se netop nu de gode Magters Sejr. Og særlig svært maa det være for dem, der deltager aktivt i alt det frygtelige, og saa ogsaa for deres (135) nærmeste Paarørende. Igen en Gang er unge Landsmænd med i Kampen paa Valpladserne næsten hele Verden over. Igen sidder en Far, en Mor, en Hustru, derhjemme og længes. Længes efter bare et Tegn fra ham derude og længes endnu mere efter at faa den Kære hjem og trykke ham til sit Bryst. I søvnløse Nætter vil mangan Bøn fra sitrende Læber og kvalfuldt Hjerte stige op til Gud, Herrernes Herre: Aah, lad mig beholde ham!

Hvem forstaar vel disse Bønner og de Bedende bedre end vi D. S. K.ere, ja, og saa vore Kære, som ogsaa bad saadan en Gang for os?

Der er igen unge Landsmænd, som dør langt borte fra Hjemmet, som sætter deres Liv til for at andre Landsmænd kan leve videre og leve videre som Danske. Der er igen Danske, som kæmper i den fremmede Trøje, men dør med Ordet "Danmark" paa deres Læber. Det er Helte.

Vi har tidt sunget "Slumrer sødt i Slesvigs Jord, dyrekøbt den blev ved Eder", men vor Hjemstavns Jord blev ikke kun dyrekøbt ved dem, der slumrer i den. Slægled efter Slægtled af os har ogsaa maattet kæmpe langt borte fra Slesvigs Jord for at værges Retten til vor Stavn. Og mange blev derude. Det er vore Helte, sammen med alle de andre Landsmænd, der faldt for Danmarks Sag. Og lykkelig den Kammerat, den Landsmand, der kunde dø i Visheden om at have gjort sin Pligt overfor Hjemstavn og Land og som kunde dø i Fred med Gud.

Og lykkelig ogsaa de Efterladte, der i deres store Jammer kan finde Fred hos Gud. Og skal Verden fortsat kunne bestaa, saa maa Kærligheden og Gudsfreden sejre over Ondskab og Had.

Aabenraa, November 1943.

Herm. Hunger.

Ære være deres Minde.

*Følgende Kammerater, tilhørende vor Forening,
er afgaaet ved Døden
i Tiden fra 1. Juli 1942 til 30. Juni 1943.*

Aabenraa amt

Aabenraa afdeling:		Dødsdato
	Oscar Hansen, Aabenraa	31. 10. 42
Bedsted Lø Afdeling:		
	L. Steinvig, Bedsted Lø	4. 3. 43
Bjolderup-Hjordkær Afdeling:		
	Jørgen Jessen, Smedager	18. 4. 43
Bov Afdeling:		
	J. A. Simonsen, Kollund	1. 7. 42
	Jes Johannsen, Frøslev	11. 7. 42
	N. P. Nielsen, Kollund	4. 8. 42
Graasten Afdeling:		
	Johan Jonasson, Alnor pr. Graasten	23. 6. 43
Klipleve Afdeling:		
	Jørgen Nielsen, Klipleve	17. 2. 43
	Iver Hansen, Lundtoft	12. 6. 43
Rise Afdeling:		
	Henrik Boisen, Rødekro	30. 12. 42

Haderslev Amt.

Agerskov Afdeling:		
	Jens Jessen, Agerskov	2. 7. 42
	Jørgen Nielsen, Agerskov	8. 11. 42
	Martin Henningsen, Gestrup	16. 1. 43
Aller Afdeling:		
	Peter Heissel, Allergaard	20. 8. 42
	Peter Nissen Huberg, Meng	21. 10. 42
Bevtoft Afdeling:		
	Ole Lassen Jensen, Hyrup pr. Bevtoft	13. 4. 43
Gram Afdeling:		
	H. Kummerfeldt, Gram	29. 10. 42
Hoptrup Afdeling:		
	Villads Sandholdt, Hoptrup	2. 5. 43
Lintrup Afdeling:		
	Niels H. Nielsen, Lintrup	2. 7. 42
	Jens M. Jensen, Lintrup	15. 7. 42
	Jens Madsen, Kastbjerg-Led, Tornum	29. 6. 43

Rødning Afdeling:	Claus Nissen, Rødning	23. 3. 43
Starup Afdeling:	Chr. Holzmann, Lunding	16. 3. 43
Sommersted Afdeling:	Christian Dahl, Lerte	22. 4. 43
	Thomas Hesselberg, Sommersted	30. 4. 43
Vedsted Afdeling:	Thomas Thomsen, Vedsted	19. 1. 43
	Peter Rossen, Abkjær	6. 3. 43
Sønderborg Amt.		
Asserballe Afdeling:	Hans Hansen, Asserballe	30. 11. 42
Augustenborg Afdeling:	H. P. Jespersen, Augustenborg	25. 4. 43
Broager Afdeling:	Claus Vraa, Brunsnæs	7. 4. 43
	Chr. Hollensen, Cathrinesminde	27. 4. 43
	Chr. R. Nielsen, Broager	1. 5. 43
	Chr. Schmidt, Broager	1. 6. 43
Egen Afdeling:	Jørgen Jørgensen, Stolbro	14. 2. 43
Hørup Afdeling:	Chresten Eriksen, Mjanghaij	4. 9. 42
	Christen Færgemand, Hørup	15. 1. 43
	Niels Hansen, Høruphav	2. 4. 43
Kegnæs Afdeling:	Peter Kock, Østerby	29. 7. 43
Lysabild Afdeling:	Mads Thomsen, Lysahild	5. 6. 43
Nordborg Afdeling:	Th. Thomsen, Holm	27. 1. 43
Nybøl Afdeling:	H. P. Clausen, Nybøl	26. 7. 42
	Hans Christensen, Stenderup	18. 2. 43
Svenstrup Afdeling:	Chr. Christensen, Stevning	17. 7. 42
	Peter Madsen, Stevning	17. 12. 42
Sønderborg Afdeling:	Jes Chr. Petersen, Ahlmannsvej	11. 8. 42
	C. Gefke, Georg Hansensvej	24. 8. 42
	P. Lauritzen, Ulkebøl	9. 10. 42
	Andr. Møller, Ragebøl	11. 12. 42
	Jørgen Duus, Klinting	6. 1. 43

	P. Hansen, Sdr. Landevej	3. 1. 43
	Chr. Schøler, Parkgade	20. 1. 43
	Jørgen Sørensen, Sdr. Havnegade	21. 1. 43
	Chr. Jessen, Dybbøl	29. 5. 43
Tandslet Afdeling:		
	Hans Vehl, Tandsryd	11. 3. 43
Tønder Amt.		
Arnum Afdeling:		
	Lauritz Lindelof, Arnum	29. 1. 43
Ballum Afdeling:		
	Julius Brink, Hjerpested	15. 1. 43
	Nicolai Bossen, Ballum	19. 2. 43
Bylderup Afdeling:		
	Lorenz Kætelsen, Byldarupmark	17. 7. 42
Hostrup Afdeling:		
	Carl Høeg, Rørkær	24. 9. 42
Højst Afdeling:		
	Andreas Nissen, Alslev	4. 5. 43
Møgeltønder Afdeling:		
	Anton Sønnichsen, Bønderby	11. 2. 43
Tønder Afdeling:		
	Nikolaj Pedersen Laut, Tønder	6. 11. 42
	Christian Christiansen, Tønder	7. 1. 43
Visby Afdeling:		
	Chr. Madsen, Gammelby	25. 6. 43

